

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

Spor Kulüplerinin Sorunları ile Sporda Şiddet Sorununun Araştırılarak Alınması
Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu'na

SPOR HUKUKU ENSTİTÜSÜ DERNEĞİ

Tarafından 24 Aralık 2010 Tarihinde Yapılan Sunum Sonrasında,
Sunum Konularını Geniş Şekilde Ele Alan 24 Ocak 2011 Tarihli Rapor

S.H.E.D.

Sunum ve Rapor Heyeti:

Av. Kısmet Erkiner (Başkan)

Prof.Dr. Selçuk Öztek (Eş Başkan)

Av. Emin Özkurt (Genel Sekreter)

Av. Alpay Köse (Genel Sekreter Yardımcısı)

2011

**TÜRKİYE'DE SPOR'UN SORUNLARI
HAKKINDA İRDELEME VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ RAPORU
20 Ocak 2011**

RAPORUN BÖLÜM BAŞLIKLARI:

1. TÜRKİYE'DE SPOR KÜLTÜRÜ SORUNU
2. TÜRKİYE'DE SPORDA ŞİDDET VE TAŞKINLIKLARIN ÖNLENMESİ İÇİN ALINMASI GEREKLİ TEDBİRLER
3. TÜRKİYE'DE SPOR KULÜPLERİNİN TÜZEL KİŞİLİKLERİ VE BUNA AİT MEVZUAT DÜZENLEMESİ
4. TÜRKİYE'NİN DOPİNGLE MÜCADELE POLİTİKASI VE BUNA AİT KURUMSALLAŞMA İÇİN MEVZUAT DÜZENLEMESİ
5. ANAYASA MAHKEMESİ'NİN 19 MART 2011 TARİHİNDE YÜRÜRLÜĞE GİRECEK OLAN İPTAL KARARI IŞIĞINDA SPOR FEDERASYONLARININ YENİ DÜZENİ VE SPOR YARGISI HAKKINDA YAPILMASI GEREKEN MEVZUAT DÜZENLEMESİ
6. TÜRKİYE'DE SPOR FEDERASYONLARI'NIN SÖZDE ÖZERK DEĞİL, ÖZDE BAĞIMSIZ OLMALARINI SAĞLAYACAK MEVZUAT DÜZENLEMESİ
7. TÜRKİYE'DE SPORUN GELİŞMESİNİN EN ÖNEMLİ FİNANSAL ENSTRÜMANI OLAN SPONSORLUĞA TEŞVİKLER UYGULANMASI
8. TÜRKİYEDE SPOR HUKUKU EĞİTİMİ İLE DİĞER ALANLARDA SPORLA BAĞLANTILI EĞİTİM VERİLMESİ
9. TÜRKİYE'NİN ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE SPORU DAHA ETKİN ŞEKİLDE KULLANABİLMESİ VE SPORUN ULUSLARARASI İLİŞKİLERİNDE DAHA ETKİN OLABİLMESİ İÇİN ALINMASI GEREKEN TEDBİRLER
10. TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI'NIN 59. MADDESİNE YENİ BİR ANLAYIŞ VE İÇERİK KAZANDIRILMASI

BİRİNCİ BÖLÜM.

TÜRKİYE’DE SPOR KÜLTÜRÜ SORUNU

Ülkemizde, maalesef spor kültürünü oluşturacak, bu kültürü toplumun bütün kesimlerine yayacak çalışmalar henüz yeterince önemsenmemekte, yapılmamaktadır. Oysa spor kültürünü, hem sporun kamu yöneticilerinin, hem federasyon ve kulüp yöneticilerinin, hem her düzeydeki spor eğitimcilerinin, sporcuların ve spor ile ilgili çeşitli meslek gruplarının (örneğin, gazetecilerin de) çeşitli nitelik ve düzeylerde de olsa mutlaka sahip olmaları gereken bir birikim olarak görmekteyiz.

Spor kültürümüzün eksikliğini baş nedeni olarak, gerek yazılı gerekse görsel basınımızın, reyting mülahazası ile, spor kültürü verecek yayın ve programlara yeterince, hatta hiç yer vermemesini görmekteyiz.

Ülkemizde spor kültürünün eksikliğini ortaya koyacak uzun sosyolojik, psikolojik, pedagojik analizlere girmeksizin, bu kültürümüzün eksikliğini, Ülkemizde genel kabul görmüş bazı yanlış kanaat ve veriler hakkında somut örnekler vererek belirtmeyi daha yararlı ve anlaşılır bulmaktayız.

1. Beden Eğitimi ile Spor’un farklı kavramlar olduğunun anlaşılması:

İlk ve Orta Öğretim’de uygulanan Beden Eğitimi Dersi ile Spor arasındaki kavram ve uygulama farklarının anlaşılması için TC Milli Eğitim Bakanlığı’nın Okulîçi Beden Eğitimi, Spor ve İzcilik Dairesi Başkanlığı’nca yayınlanmış olan “Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Ders İçi ve Ders Dışı Çalışmaları Rehberi”nin (ISBN 975.11.1655-4) incelenmesini salık vermekteyiz.

Beden Eğitimi hakkında genel kabul görmüş bazı tanımlar şu şekildedir:

Beden Eğitimi Milli Eğitimin temel ilkelerine uygun olarak kişinin beden ruh ve fikir gelişimini sağlamaktır. İnsanın toplum kurallarına uygun olarak yaşaması, birbiriyle olan ilişkilerinin iyi örneğini verebilmesi, yardımsever, insan haklarına saygılı dürüst davranması, zeki, ruhsal ve bedensel yapı itibarıyla sağlıklı olmasıyla bağlantılıdır. Beden eğitimi insanın sosyalleşebilmesi ve kişiliğini bulup doğru bir çizgi üzerinde yol almasında büyük rol oynar.

Beden Eğitimi: Sosyal ve ekonomik kalkınmanın temel unsuru olan insanın beden ve ruh sağlığını geliştirmek, kişiliğinin oluşmasını, karakter özelliklerinin gelişmesini sağlamak, kişiler, toplumlar ve uluslar arasında dayanışma, kaynaşma ve birliği sağlamak, mücadele gücünü artırmak amacıyla yapılan beden faaliyetlerinin tümüdür.

Kişinin beden, ruh ve fikir gelişimini sağlamaktır. İnsanın, toplum kurallarına uygun olarak yaşaması, birbiriyle olan ilişkilerinin iyi örneğini verebilmesi, yardımsever, insan haklarına saygılı, dürüst davranması, zeki, ruhsal ve bedensel yapı itibarıyla sağlıklı olmasıyla bağlantılıdır. Beden Eğitimi, insanın sosyalleşebilmesi ve kişiliğini bulup doğru bir çizgi üzerinde yol almasında büyük rol oynar. Kısaca beden eğitimi bireyin beden sağlığını, ruh sağlığını, beden becerilerini geliştirmeye yönelik, gerektiğinde çevresel koşullara ve katılımcıların özelliklerine göre değiştirebilen esnek kurallara dayalı oyuna, cimnastiğe, spora dönük alıştırmaya ve çalışmaların tümünü kapsayan geniş tabanlı bir etkinliktir.

Spor hakkında ise şu tanımlamalar yapılmaktadır:

Günümüz anlayışına göre spor ilk başta çok önemli bir kitle eğitim vasıtasıdır. **Spor** insan bedenini fiziki yönüyle geliştirdiği gibi oyunlar, hareketler, yarışmalar vasıtasıyla aynı zamanda insan seciyesini, egosunu, davranış niteliğini, psişik yapısını belirleyen **yeni bir bilim dalıdır.**

Spor bilim adamları son yıllarda "Beden Eğitimi" sözü anlamına itiraz etmekte ve beden sözcüğü canlı organizmanın sadece fiziksel yönünü ifade etmekte demektedirler. Oysa fiziki yapı ile zihnin birbirinden soyutlanamayacağını, günümüz eğitim felsefesi kavramında beden eğitiminin daha doğrusu spor eğitiminin amaçları beden sözcüğünün çok ötesindeki amaçlara yönelmektedir. Bunlar sosyal, fiziksel, duyuşsal ve bilişsel (*vukufi*) gelişmelerdir. Bu amaçlar doğrultusunda beden eğitiminin beden geliştirilmesinin ötesinde çok daha fazla anlam taşıması nedeniyle spor bilimcileri bu sözcük yerine "Spor Eğitimi" sözcüğünü kullanmaya başlamışlar ve spor kültürü ile hareket fenomeni birlikteliği beden eğitiminden spor eğitime geçişi sağlamıştır. Böylece 20. yüzyıl sonlarında "**Spor Bilimleri**" adı verilen yepyeni bir dal diğer bilim dalları arasında yerini almıştır.

Günümüzde spor bilim adamları eski ve klâsik beden eğitimi kavramından daha üst düzeyde düşünmeye başlayınca insan hareketlerini özellikle sportif hareketleri **egzersiz fizyolojisi, biyomekanik, sosyoloji, felsefe, psikoloji, pedagoji, biyokimya** gibi çok farklı bilim dalı kökeninden gelerek incelemeye ve irdelemeye başlamışlar ve sonuçta yaklaşık 20 yıllık böyle bir evrim sonucu "Spor Bilimi" ortaya çıkmıştır.

Uluslararası spor karşılaşmalarının bir savaş değil tersine bir barış unsuru olduğu hepimizce bilinmektedir. Nasıl ki bir devletler hukuku varsa bir de uluslararası spor hukuku vardır. İnsanoğlunun tekâmülü ile eski Yunandan bu güne değin gelişen kurallar, bu gün ileri düzeydeki prensiplerine ulaşmışlardır. Dolayısı ile **sporda kuvvetli olan kazanır, zor kullanan kaybeder.** Bireysel anlamda spor, kişinin egemenlik ve olanaklarını

değerlendirme duygularını geliştirir. Dolayısı ile kişi ve ulusların eğitimini tamamlar. Müşterek eğitim esasına dayanır ve spor ulusların akıl ve eğitim düzeyinin aynasıdır.

Yukarıda vermiş olduğumuz tanımlarda Beden Eğitimi ile Spor'un ne denli farklı kavramlar olduğunun açıkça görüldüğü kanısındayız. Dolayısı ile ülkemizin Milli Eğitim ve Spor politikalarında şu tercih ve ayırımın yapılması gereklidir. Beden Eğitimi, tanımına uygun şekilde teorik bir ders olarak verilmeli; bu günkü gibi, yetersiz sportif uygulama görüntülerinden arındırılmalı (bu durumda bu teorik ders için haftada iki saat yeterli görülebilir) ve ilk ve orta öğretim öğrencilerinin gerçek sportif yetkinliklerini, yeteneklerini ortaya koyabilecekleri bir SPOR DERSİ (haftada iki saatten çok daha fazla olmak üzere), spor antrenörlüğü eğitimi almış öğretmenlerin nezaretinde, müfredat programına konulmalıdır. Yoksa günümüzde sanıldığı gibi Beden Eğitimi dersi ile sporcu yetiştirilebileceğini sanmak kendimizi aldatmaktan öteye geçemez. Yetişenler ise bu dersten ötürü değil, doğal kabiliyetleri sayesinde bazen keşfedilebildiklerinden ortaya çıkabilmektedirler.

Dolayısı ile bu Rapor'umuzda önerdiğimiz husus Beden Eğitimi ile Spor hakkında ciddi incelemeler yapılarak Beden Eğitimi dersinin teorik bir ders haline getirilmesi ve Spor Eğitimi dersinin uygulamalı bir eğitim olarak ihdas edilmesidir.

Bu konu hakkında sayfalarca yazmamız mümkündür; ancak Rapor'un sınırlı kapsamını aşmamak için, bu kadarı ile konuya dikkat çekmek istemekteyiz.

2. İlk ve Orta Öğretimde sadece bireysel veya takım yarışmacıları oluşturma kaygısı:

Ülkemizde, bir yandan Beden Eğitimi Dersi ile sporcu yaratılabileceği sanılırken, diğer yandan buna imkân vereceği düşünülen ilk ve orta öğretim okullarında spor tesisi inşası yönünde önemli girişimler ve hamlelerin olduğu herkesin malumudur. Ancak özellikle spor salonu inşasında bu salonların en rasyonel - verimli şekilde kullanılabilecekleri konusunda ne derece fizibilite etüdüleri yapılmış olduğu konusunda ciddi kuşkularımız bulunmaktadır.

Bu kuşkularımızın başlıca nedeni, Ülkemizde kötü şekilde yerleşmiş olan sporcu değil, yarışmacı yetiştirme kaygısı ve ona dayalı politikalarıdır. Hangi derecede olursa olsun okullarımızda önde gelen kaygı ve arzu bir veya birkaç spor dalında okul takımı oluşturmak, bunun yanında da birkaç sporda bireysel yarışmacılara sahip olmaktır. Bu durumda mevcut okul tesisleri de

sadece bu takımların ve birey yarışmacıların kullanımına tahsis edilmekte, okulun diğer öğrencilerinin istifadesi engellendiği – yasaklandığı gibi; salonun alt yapısını korumak gibi şekli bir gerekçe ile okul personelinin mesai saatleri dışında tümüyle kilitli tutulmaktadır. Bu genel davranışı Anayasa'mızın 58. maddesinin 2. fıkrası ile 59. maddesinin 1. fıkrasına da aykırı bulduğumuza dikkatlerinizi çekmek isteriz:

Anayasa 58/2: Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır.

Anayasa 59/1: Devlet, her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder.

3. Sporcu, sadece lisanslı olan, yarışmalara katılan kişi değildir.

Ülkemizdeki spor kültürü eksikliği, vatandaşlarımızdan kimleri sporcu olarak kabul ettiğimiz noktasında kendisini göstermektedir. Bu bağlamda, Türkiye’de sadece yarışmalara katılan ve bunun için bir sporda lisans çıkarmış olan bireyler istatistiklerimize sporcu olarak yansıtılmaktadır.

Kendi sağlığı veya merakı için özel kuruluşların spor salonlarına devam edenler, “fitness club” tabir edilen tesislere ücret ödeyerek gidenler, vücut geliştirme salonlarına kayıtlı olanlar; bu suretle binlerce, yüzbinlerce erkek veya kadın, lisanslı yarışmacı olmanın çizdiği dar çerçevenin dışında bırakılmakta ve sporcu addedilmemektedirler.

Ülkenin, kurumsal veya kişi mülkü olan kortlarında tenis oynayanlar, kayak merkezlerine devam edenler, kaptan brövesine sahip olup yarışmalara katılmaksızın yelkenli tekne kullananlar, bisiklete binenler, ata binenler, halı sahalarda haftada birkaç kez futbol oynayanlar, bu bağlamda meslek kuruluşları dahilinde takım kurup turnuvalara katılanlar (örneğin, Baro’ların avukatlardan oluşan futbol takımları), yazın sahillerimizde her gün millerce yüzenler, su kayağı yapanlar, rüzgar sörfü, yamaç paraşütü yapanlar, büyük masraflarla kaydolup golf oynayanlar, v.s, sırf lisans çıkartıp yarışmalara katılmadıklarından Türkiye’de sporcu addedilmemekte ve ülkenin sporcu potansiyeline dahil edilmemektedirler.

Türkiye’nin resmi spor istatistiklerinde yer almayan ve GSGM tarafından katılımcıları sporcu addedilmeyen bir faaliyeti burada örnek olarak belirtmek istiyoruz:

Ülkemizde halen çeşitli Baro’ların avukatlarından oluşan futbol takımları bulunmaktadır. Bu bağlamda her bir takımda yedekleri ile birlikte 20’şer avukat olmak üzere İstanbul’un

4 takımı, Ankara ve İzmir'in 2'şer takımı ve Adana, Adıyaman, Antalya, Aydın, Bolu, Bursa, Diyarbakır, Gaziantep, Giresun, Hatay, Kocaeli ,Konya, Manisa, Kahramanmaraş, Muğla, Ordu, Samsun, Tokat, Trabzon, Şanlıurfa, ve Şırnak'ın da birer takımı olmak üzere toplamda 29 takım (29x 20 = 580) avukat fiilen futbol oynamakta, spor yapmaktadır.

Avukatlardan oluşan bu Baro takımlarının sportif faaliyetleri yurt içinde ve yurt dışında olmak üzere şu şekilde organize edilmiştir:

TÜRKİYE'DEKİ ORGANİZASYONLAR

1. Avukatlararası Spor Oyunları (her yıl Nisan ayının başında farklı illerde düzenlenmekte olup, 8 futbol takımı yanında, basketbol ve voleybol dallarında 4'er takım katılmaktadır).
2. Avukatlararası Futbol Şampiyonası (iki yılda bir düzenlenmektedir; 2009 yılında yapılan son şampiyonaya 28 Baro takımı katılmıştır).
3. Atatürk Kupası (her yıl Kasım ayının ikinci haftası Antalya Barosu tarafından düzenlenen turnuvaya 8 futbol takımı yanında basketbol ve voleybol dallarında da 4'er takım katılmaktadır).
4. Avukatlararası Yaz Oyunları (İzmir Barosu'nun her yıl bir kıyı şehrinde düzenlediği turnuvaya 8 futbol takımı yanında basketbol ve voleybol dallarında 4'er takım katılmaktadır).

ULUSLARASI FUTBOL ORGANİZASYONLARI

1. Dünya Avukatlararası Futbol Şampiyonası (iki yılda bir, dünyanın farklı ülkelerinde yapılmaktadır; 2010 yılında yapılan son şampiyonaya dünyanın farklı ülkelerinden 62 takım katılmıştır; İstanbul Barosunun 1998 yılından beri katıldığı şampiyonaya son 6 yıldır İzmir, Kocaeli, Ankara, Gaziantep, Antalya Baroları da katılmaktadır.)
2. Avrupa Avukatlararası Futbol Şampiyonası (iki yılda bir, Avrupa'nın farklı ülkelerinde yapılmaktadır; 2009 yılında yapılan son şampiyonaya Avrupa'nın farklı ülkelerinden 32 takım katılmıştır; İstanbul Barosunun 1998 yılından beri katıldığı şampiyonaya son 6 yıldır İzmir, Kocaeli, Ankara, Gaziantep, Antalya Baroları da katılmaktadır.)

Ve yukarıda belirtmiş olduğumuz bütün bu faaliyetlere fiilen katılan avukatlar, GSGM ve/veya TFF'den lisans almadıklarından, faaliyetleri bu mercilerce organize edilmediğinden, Türkiye'nin sportif istatistiklerinde sporcu olarak yer almamaktadır.

Oysa, özellikle kendimizi mukayese ettiğimiz batılı ülkelerde, bütün bu saydıklarımız sporcu istatistiklerine dahil edilmekte ve bu suretle bu ülkelerin 15 -20 – 30 milyon sporcusu olduğu ifade edilebilmektedir.

Bu bağlamda, özellikle vurgulamak istediğimiz bir diğer husus, Ülkemizde lisanslı yarışmacı istatistiğinin de sağlıklı olmadığıdır. Zira GSGM bir yandan sadece kendi teşkilatından ve bağlı kuruluşlarından lisans almış olan kişilerin sayısını Türkiye'nin sporcu sayısı olarak verirken, Milli Eğitim Bakanlığı kendisine bağlı resmi veya özel ilk ve orta öğretim okullarının

takımlarında yer alan öğrenci sporcuların istatistiğini ayrıca tutmaktadır. Aynı şekilde Üniversitelerimizin çeşitli spor branşlarında yarışmacı olan üniversiteli sporcularının lisans ve istatistiki bilgileri de ayrıca tutulmaktadır.

Bu güne kadar da hiç kimse veya merci bu üç kaynaktan gelen yarışmacı sporcuların verilerini birleştirerek hiç değilse Ülkenin lisanslı sporcu sayısını doğru tespit etmeyi başaramamıştır.

Enstitü Başkanı'mızın üyesi bulunduğu Gençlik ve Spor İstanbul İl Müdürlüğü'nce kurulu ve beş yıldır kesintisiz çalışan, istişari nitelikteki "Spor Bilim Kurulu"nda sağlıklı bir sporcu istatistiğine varılması için bu konuda bir anketin 2008 Genel Nüfus Sayımı'na dahil edilmesi ve şu üç sorunun sorulması önerilmiştir:

- Spor yapıyor musunuz ? (Cevap Evet ise)
- Hangi sporu yapıyorsunuz ?
- Hangi sıklıkta yapıyorsunuz ?

Yukarıdaki üç soru, Batılı ülkelerin milyonlarla ifade ettikleri sporcu potansiyellerini tespit için kullandıkları standart sorulardır.

Bilim Kurulu'nun bu önerisi İstanbul Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'nce benimsenmiş ve Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'ne intikal ettirilmiştir. GSGM de bu soruların Genel Nüfus Sayımı'nda sorulması teklifini Devlet İstatistik Kurumu'na intikal ettirmiştir. Ancak Kurum bu talebi benimsememiş ve bu soruların sayım formuna dahil edilmesini sağlamamıştır. Bu sorgulamanın yapılması halinde, vatandaşların beyanına dayalı olarak, Ülke genelini gerek coğrafi, gerekse fiziki olarak kapsayan sportif veriler elde etmenin mümkün olabileceği kanısındayız.

Sporun çeşitlerini, yapılış sıklığını belirten, yan sorular ile coğrafi dağılım, yaş ve cinsiyeti de ortaya koyan istatistik verilerinin mevcudiyeti ülkenin spor coğrafyasını da yansıttığından, sportif yatırımların daha amaca hizmet eder nitelikte yapılabilmesini ve insanlarımızı sportif hizmetlerin daha sağlıklı ve etkin şekilde sunulabilmesini de sağlayacaktır.

4. Sporda başarı sadece madalyaya endeksli değildir, Türkiye'de de olmamalıdır.

Ülkemiz spor yönetimi, uzman kuruluş olarak GSGM, GSGM'nin etkisi ile de hem bir yanda siyasi otorite, hem de diğer yanda spor federasyonları ve zincirleme reaksiyonla kulüpler sporda başarıyı MADALYA almaya

endekslemiş bulunmaktadırlar. Oysa madalya sporda başarının en kırılğan göstergesidir. Bir Olimpiyatta ve dünya veya kıta şampiyonasında madalya alan ile alamayan arasında, özellikle bireysel sporlarda bazen bir salise veya sporcunun sıkletinde gramlar etkili olmaktadır.

Bu nedenle, sporda gelişmiş ülkeler başarıyı madalya almadan önce finale kalıp kalmamakla, finalist olmakla ölçmektedirler. Zira finale kalmak uzun bir sürecin ve madalya almaktan çok daha istikrarlı bir sportif başarının sonucudur.

Ülkemiz, sportif başarıyı madalya almaya endeksleyince, Olimpiyat veya Dünya DÖRDÜNCÜSÜ olan kişi başarısız görülmekte; dördüncü olan veya finalistler arasına giren sporcumuzun o sporda dünyanın en iyi birkaç sporcusu arasında olduğu idrak edilmeksizin, başarısız addedilerek, unutulup gitmektedir. Olimpiyatlara katılabilmek, bilindiği üzere, o sporun olimpik baraj derecelerini aşan sporculara tanınan bir haklıdır. Diğer bir ifade ile, Olimpiyatlara katılım, ülkelerin mali güçlerine veya arzularına göre belirleyecekleri sayıda sporcuyu sokabildikleri yarışmalar değildir. Ancak her sporun barajını ya da her spor dalının (örneğin Atletizmde yüksek atlamanın veya cirit atmanın) baraj derecesini aşan sporcuların katılabildikleri, daha başından finalist yarışmalardır.

Bu durumu bir kaç örnekle somutlamak isteriz: “Alper Asapoğlu” adlı bir atletimiz, 1992 Barcelona ve 1996 Atlanta Olimpiyatlarında Dekatlonda finalist olmuştur. Kaç kişi biliyor veya hatırlıyor? Daha gündemde olan bir örnek: “Derya Büyükuncu” şimdiye kadar BEŞ OLİMPİYAT’a katılma hakkı elde etmiştir. Ancak hiç madalya alamamıştır. Halen 2012 Londra Olimpiyatlarına katılmak için baraj derecelerini aşma çalışmalarını sürdürmektedir. Şayet 2012’ye katılabilirse, ALTI Olimpiyada katılma hakkı elde etmiş bir sporcuyu olarak Olimpiyat tarihine geçecektir (diğer bir ifade ile, 24 yıl olimpik katılım barajlarının üzerinde dereceler yapabilmiş bir sporcuyu). Ancak ülkemizde Madalya’ya indeksli başarı değerlendirilmesinde kimilerine göre bir başarısızlık abidesi. Hangisi daha doğru ve sportif adalete uygundur...? Savımızı değerlendirmeniz için takdirlerinize sunuyoruz.

Ancak, bu konuya son vermeden önce, Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC)’nin anayasası olan Olimpik Şartı’nın 70. maddesinin Uygulama metninin 2. maddesinin 2.1 ve 2.4 bentlerinde (halen Şart’ın 2007 metninde madde 57’ye ve Uygulama metni yerine de IOC Protokol Rehberi’ne bakılması gerekmektedir) ilk üç dereceye madalya ve beratının verileceği belirtilirken, 8.lık derecesine kadar olan derecelere berat verileceği ve bu

beratta kaçınıcı olunduğunun da yazılacağı belirtilmekle, Uluslararası Olimpiyat Komitesi 8.liğe kadar olan derecelerin de başarı ifade ettiğini vurgulamış olmaktadır. Bu husus gerek bireysel, gerekse takım klasmanlarında öngörülmüştür.

Dolayısı ile, Türkiye'nin sadece bir olimpiyata kaç sporcu ile gittiğini ve kaç madalya aldığını dile getirmenin yanında, bir olimpiyata kaç sporcu ile katılıp, kaç sporcusunun finale kaldığı, kaçının ilk sekiz arasında yer aldığının verilerini ifade edip, bunlar arasındaki orantıları, dört yıllık başarı mukayeselerini yaparken daha doğru mukayese verisi olarak kullanmasını önermekteyiz.

5. Sporcuları ve sporları AMATÖR – PROFESYONEL olarak ayırtmak, tanımlamak doğru bir tasnif değildir.

Bu konuda doğru cevap verebilmek için önce Amatörlük ve Profesyonellik kavramlarının ne olduklarını tanımlamak gerekir. İki kavram birbirinin zıttı olup, esas tanımlanması gereken Amatörlüğün ne olduğudur. Zira Amatörlük tanımlanabildikten sonra Profesyonelliğe: “amatör olmayan” demek sureti ile basit bir tanım yeterli bulunmaktadır.

Dolayısı ile, konuya “Amatörlük nedir, olimpizmin prensiplerinden, sporun olmazsa olmazlarından birisi midir ?” sorusu ile girebiliriz.

Bu sorunun cevabını öncelikle Olimpik Şart'ta aradığımızda, halen hiç bir maddesinde cevabını bulamamaktayız. Amatörlük hakkında dayanak aramamız gereken ikinci veri kaynağının, modern olimpiyatların yaratıcısı Baron P. de Coubertin'in yazılarındaki beyanları ve Şart'ın önceki şekilleri olduğu kanısındayız. Baron de Coubertin bu konuda 1936'da şöyle demiştir:

“Bir kere amatörlük yoktur ve hiç bir zaman olmamıştır. İkincisi, tarafımdan büyük bir özenle yazılan olimpik yeminde amatörlüğe atıfta bulunan en ufak bir sözcük dahi yoktur.”

Coubertin, kendisine atfedilen ve rahatsız olduğu bu efsaneden açıkça kurtulmak istemiştir. Ölümünden bir yıl önce kendisi ile yapılan bir söyleşide şu ifadeleri kullanmıştır:

“Bu ne eski hikayedir ki, olimpik amatörlük. Şu meşhur, yazarı olmaktan gurur duyduğum olimpik yemini bir okuyun. Neresinde, olimpik stadyuma giren sporculardan, imkânsızlığını kabul eden birinci kişi olduğum, mutlak amatörlük istendiğine dair bir ifade vardır. Bu yeminle bir tek şey talep etmekteyim: sadece amatör sporculara özgü olmayan, sportif dürüstlüğe bağlı kalmak. Beni

ilgilendiren sportif ruhtur; sadece milyonerlerin kendilerini spora vakfedebilecekleri şu saçma İngiliz anlayışı değil. Bu amatörlüğü ben istemedim, bana bunu empoze edenler, uluslararası federasyonlar oldu. Dolayısı ile bir olimpiik sorun oluşturmamaktadır.”

Ancak, belirtmeliyiz ki, 1913’de bir yandan Jim Thorp’a acıdığını ifade ederken, diğer yandan, profesyonelliğinden dolayı bu sporcuya ceza uygulayan Amerika Olimpiyat Komitesini tebrik eden yine aynı Coubertin olmuştur. Baron, hatıralarında, bir kere daha kendisini amatörlük konusunda savunmak ihtiyacını duymuştur:

“ Bu konu ile hiç bir zaman çok fazla ilgilenmedim. Ancak sportif camiada atfedilen önemi gördüğümde, benden beklenen gayreti gösterdim, fakat bu, hiç bir zaman inançlı bir gayret olmadı. Spora inancı, yüz para alınıp alınmamış olunmasına bağlamanın, kilisenin zangocununun, kutsal mekanın bakımını yaparken bir maaş almasından ötürü dinsiz olduğunu ifade etmek kadar bana saçma geliyor.”

Coubertin’in kişisel görüş ve ifadeleri bu şekilde olmakla beraber, amatörlük, kendisinin de söylediği gibi, kurucu başkana empoze edilmiş ve Olimpiik Şart’ın ilk şekline 26 sayılı kural olarak sokulmuştur. Kuralın ifadesi 1925’te daha da katılaştırılmış ve 1970’lere kadar korunan bu hüküm şu şekilde ifade edilmiştir:

“Bir amatör, spor yapmaya her zaman zevk ve değişiklik olsun diye yönelen ve bundan her hangi bir maddi çıkar beklemeyen kişidir. Şayet kişinin:

- a) geçimini halen ve gelecekte sağlayabileceği istikrarlı bir pozisyonu yoksa,*
- b) spora katılımı için bir ücret alıyor veya gelecekte alacaksa,*
- c) yapmakta olduğu sporun uluslararası federasyonunun kurallarına ve bu maddenin hükümlerine uymuyorsa amatörlükten bahsetmesi mümkün değildir.”*

Sporun en önemli dallarından olan Atletizm’i uluslararası boyutta yöneten IAAF, 1981’e kadar yürürlükte olan Anayasası’nda (Tüzüğünde madde 51) Amatörlüğü şu şekilde tanımlamaktaydı:

“ Amatör, spor aşkı için yarışan ve her hangi bir maddi çıkar elde etmeyi amaçlamadan bir rekreasyon aracı olarak spor yapan kişidir.”

Bilindiği üzere IAAF daha sonra bu tutumunu gözden geçirmiş, mevzuatını da tadil ederek adındaki “amatör” kelimesini de sırf aynı baş harfleri muhafaza edebilecek şekilde, 2001’de “associations – dernekler” sözcüğü ile değiştirmiştir. Halen hiç bir Uluslararası Spor Federasyonu’un unvanında “amatör” kelimesi bulunmamaktadır. Hepsi, aynen IAAF gibi, bu sözcüğü, unvan rumuzlarını değiştirmemek için “associations” sözcüğü ile değiştirmiştir.

Unvanında “Amatör” sözcüğünde ısrar eden son Federasyon, Uluslararası Boks Federasyonu olmuştur. Bu kuruluşun 2002’de unvanı şöyle idi: “*Association Internationale de Boxe Amateur*”; bu unvan 2005’de “Amatör” sözcüğü atılarak, “*Association Internationale de Boxe*” haline, dönüştürülmüştür. Tabii ki, atılan sadece bir sözcük olmayıp, bu Federasyonların tüm mevzuatlarında bulunan Amatörlük’le ilgili bütün kavram, kural ve kısıtlamalardır.

Yukarıda belirtmiş olduğumuz ve halen yürürlükte olmayan bu IOC kuralı çerçevesinde sporcular hükümetlerinden maaş, eğitim kurumlarından veya finans kuruluşlarından yardım veya üniversitelerden sportif yeteneklerinden ötürü burs alamazlardı. Bu yasaklara harfiyen uyulması halinde Oyunlar, IOC eski başkanlarından Brundage’in savunduğu gibi, sadece zenginlere açık hale gelirdi. Bu sav ise ancak XIX. Yüzyıl için geçerliydi. Gerçekçi olmak gerekirse aslında geçerli olan profesyonellikti ve bu da üç şekilde gerçekleşmekteydi: sahte amatörlük, kurumsallaşmış profesyonellik ve Devlet profesyonelliği.

Bu ifadelere baktığımızda, IOC’nin 7. başkanı Samaranch’ın seçildikten kısa bir süre sonra (1980 -2001 yılları arasında yirmibir yıl başkanlık yapmıştır) 1984 yılında olimpiyatlara katılımda amatörlük şartını kaldırarak, olimpizme aykırı davranmadığını, kurucusuna ihanet etmemiş olduğunu ifade edebiliriz. Bunu yapmakla, olimpiyatları bütün sporculara ayırım yapmaksızın açmış ve muhtemelen bu günkü önem ve boyutuna ulaşmasında en önemli adımı atmıştır. Bugün artık amatörlüğün, sporun uluslararası aktörlerinin hemen tamamı tarafından terkedilmiş bir kavram olduğu ifade edilmektedir.

Peki öyleyse, Türkiye neden hâlâ mevzuatının bazı yerlerinde amatörlükten bahsetmekte ve uygulamasında olmayan bir prensibe sadık kaldığını göstermeye çalışmaktadır. İncelenmesini, cevaplanmasını ve çözümlenmesini diliyoruz. Biz de artık, Coubertin’in dediği gibi, “*bu saçmalığa*” bir son verelim, olmayanı kabullenelim ve hukuken de tescil edelim. Zira biz bunu yapmasak bile, yapmamamız bir süre sonra hiç bir şey ifade etmeyecektir. Türkiye’nin üyelik müzakerelerini sürdürdüğü Avrupa Birliği, Antlaşmanın 2. maddesi çerçevesinde, bir kuruluş veya federasyon, kendi mevzuatına göre sporcularını amatör addetmesine karşın, bu sporcuların ekonomik faaliyette bulduklarını saptayabilecek ve bu saptamasının sonuçlarını uygulayabilecektir.

Ülkemiz iç mevzuatında ve uygulamada da bu Amatör – Profesyonel ayırım ve tasnifi sıkıntılar yaratmaktadır. Zira bir yandan GSGM’nin, “kimin profesyonel, kimin amatör olduğunu ben belirlerim” yaklaşımı ile yakın

zamana kadar sadece futbolda profesyonelliği tanıyan politikası (şimdilerde Basketbola da aynı statüyü tanımıştır), diğer yandan özellikle Maliye Bakanlığı'nın vergi stopajı yapılmasına ve sosyal güvenlik uygulamasına dayandırdığı Profesyonellik tespiti, sporda sponsorluğun gelişmesine en büyük engellerden birisini oluşturmaktadır (bu konuya ileride, Sponsorluk Bölümü'nde daha geniş şekilde tekrar değineceğiz).

GSGM bazı sporcuları ve sporları amatör olarak nitelerken, bu sporculara maddi destekte bulunuyorsa, başarılarına Ödül Yönetmeliği gereğince bir takım maddi ödüller (altın veya daire gibi) veriyorsa, kısaca sporcunun geçimini kısmen veya tamamen spordan sağlamasına olanak sağlıyorsa, bu kişileri hâlâ AMATÖR olarak nitelemesi kanaatimizce doğru olmaz. Bunda ısrar da "spor kültürü" bilgisizlik ve eksikliğimizin çok bariz bir göstergesini oluşturmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM:

TÜRKİYE’DE SPORDA ŞİDDET VE TAŞKINLIKLARIN ÖNLENMESİ İÇİN ALINMASI GEREKLİ TEDBİRLER

Bu Bölümde bizden beklenen, normal olarak, 28/4/2004 tarih ve 5149 sayılı Kanun’un halen yürürlükte bulunan hükümlerini incelememiz, uygulamalarına bakmamız; TBMM’ne Başbakanlık’ca 27.12.2010 tarihinde sevkedilen “ Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun Tasarısı”nın yeni hükümlerini inceleyerek aradaki farkları, muhtemel iyileştirmeleri vurgulamamız ve yeni Tasarı hakkında görüşlerimizi belirtmemizdir. Ancak bu yöntem ile yeterince kişi ve kuruluşun bu yönde Komisyon’unuza fikir beyan ettikleri ve edecekleri kanaatini taşımaktayız.

Bu nedenle biz burada, başka bir yöntem takip edeceğiz. Türkiye’nin henüz sporda şiddet ve düzensizliği önlemeye yönelik bir yasanın bulunmadığı bir dönemde, 2002 yılında, bu konuda vermiş olduğumuz bir tebliği incelemenize sunmak istiyoruz.

2002 yılında neler söylenmiş, söylenenlerden hangileri geçmiş sekiz yılda yaşanmış, neler değişmiş, nelere çözüm getirilebilmiştir. Dolayısı ile geçmişin aynasına bakarak, geleceğe nelerin yansıtılabileceğini, yansıtılması gerektiğini belirtmeye çalışacağız.

Bu tebliğ **20-21 Aralık 2002 tarihlerinde** Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi, Galatasaray Üniversitesi, Türkiye Futbol Federasyonu ve İsviçre Neuchatel Üniversitesi “Centre International d’Etude du Sport”unun birlikte organize etmiş oldukları “SPORDA ŞİDDET VE FANATİZM SEMİNERİ”nde (Olimpiyatevi / İstanbul), o tarihte TMOK Hukuk Komisyonu Başkanı olan, Enstitü’müzün şimdiki Kurucu Başkanı Av. Kısmet Erkiner tarafından sunulmuştu:

TÜRKİYE’NİN ULUSAL VE ULUSLARARASI BOYUTTA STAD İÇİ VE DIŞI SEYİRCİ SORUNLARI (2002)

(Tebliği fazla uzatmamak için esas sunumda bulunan bazı istatistik bilgileri ile dip notları bu Rapora yansıtılmamıştır)

Her ne kadar konu, sporun bütün seyircilerini veya bütün sporların seyircilerini kapsayacak şekilde ele alınmakta ise de fiiliyatta incelenmesi gereken seyirci hareketleri, büyük kitleleri stad veya salonlara çeken takım sporlarında yaşanmaktadır.

Türkiye’de halen bu tanıma uyan iki spor vardır; bunlardan birincisi futbol diğeri ise, daha küçük ölçekte de olsa basketboldur. Bu ikisinden de basketbolda oluşan seyirci hareketlerinin futbolda olanların bir uzantısı olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısı ile seyirci hareketlerini ülkemiz için incelerken sadece futbol seyircisinin davranış ve eylemlerini ve onu tetikleyen olguları incelemek meseleyi geniş çapta ele almak için de yeterli olacaktır.

Ancak bu incelemeye geçmeden önce bazı tarihsel saptamalarda bulunmayı yararlı görmekteyiz. Tarihsel olarak bize çarpıcı gelen birinci saptamamız FUTBOL’un doğuş kaynağı ile ilgilidir. Gerçi günümüzde oynanan modern futbolun kaynağı olarak İngiltere gösterilse de bir çok ülke ve birçok ulus, futbolun ulusal oyun olarak kendisinde doğduğunu ileri sürmekte ve buna inanmaktadır.

Fransızlar futbolun atasının “soule” olduğunu ve soule’un bir Fransız oyunu olduğunu iddia ederken, Britanya adalarına kendilerinden geçtiğine inanırlar. İtalyanlar futbolun atasının kendilerinde bulunan “calcio” oyunu olduğunu söylerken, hala bu oyun için festivaller düzenlemektedirler. Futbola benzer oyunların çok eski çağlardan beri Çin’de, Japonya’da, Hindistan’da oynandığı arkeolog ve tarihçiler tarafından ispata çalışılırken; eski Yunan’da da ayakla oynanan bir top oyununun bulunduğunu gösteren arkeolojik kabartmalar ve freskler bulunmuştur.

Türkler de futbola tarihsel olarak sahiplenmektedirler. Fahrettin Süldür “Türk Futbolu” adlı kitabında şöyle yazar: “Orta Asya’da Türklerin TEPÜK, yani tekmelemek adını verdikleri ayaktopu oyunu, zamanla Çin ve Hindistana geçmiştir”. Orta Asyadaki Türk topluluklarının kuzu derisinden yapılmış topla futbol benzeri bir oyun oynadıkları hakkında bilgilere, *Divan-ül Lügât-ül Türk* ve *Hayatnâme* gibi eski eserlerde de rastlanmaktadır. 1930’ların Türk Tarih Tezini futbolu uyarlaması olan bu yaklaşım aynı dönemde geçerli olan “Güneş-Dil Teorisi”ne de tamamen uyumludur

Bu suretle, köklü bir tarihi olan hemen her ulus futbolun kendisinde icat edildiğini ileri sürmektedir. Belki de futbolun evrenselliğinin sırrı, her ulusun bu oyunu kendi icadı ve milli sporu olarak benimsemiş olmasında yatmaktadır.

Futbolu ulusal sporlarından biri olarak benimsemiş olan eski Türkler’de seyirci şiddetine dair bulgulara rastlamadık, ancak halen Türkiye Cumhuriyeti’ni oluşturan bu topraklarda seyirci şiddetinin çok eski çağlara dayandığı ve çok önemli boyutlara ulaştığı bilinmektedir.

Gerçekten tarih, M.S. IV,V ve VI. Yüzyıllarda Roma ve Bizans İmparatorluklarının başkentlerinde yapılan araba yarışları sırasında rakip seyirciler (yeşiller ve maviler) arasında çok ciddi kavgaların çıktığını ve 491 – 532 tarihleri arasında Constantinopolis hipodromunun dört kez yakıldığını; M.S. 532’deki, hipodromda başlayan ve bütün kente yayılan ünlü Nika isyanında İmparatorluk muhafızlarının 30.000 kişiyi katlettiklerini yazmaktadır. M.D. Smith “Violence and Sport” adlı kitabında, M.S. VI. Yüzyılın bu olaylarını, “XX. Yüzyıl hooligan’larının ataları olarak nitelenebilecek bu insanlar tuttıkları takımların renklerini giymekte, yarışmalar sırasında şarkılar söylemekte, ağırmakta, rakip

takımların taraftarları ile kavga etmekte, stadyumları ve çevresini tahrip etmekteydiler” şeklinde anlatmaktadır.

Seyirci hareketlerinin tarihsel olarak mevcut olduğu bu toprakların günümüz insanları da, yakın tarihte yerini alan çok olumsuz ve üzücü olayların faileri olmuşlardır. 1902 ile 1992 arasındaki 90 yılın en vahim ve ölümcül seyirci olayları listesine maalesef ülkemizde vuku bulan çok önemli iki seyirci hareketi dahildir. Bunlardan birisi Eylül 1967’de Kayseri’de 40 ölü ve 600 yaralı ile sonuçlanan Kayserispor – Sivasspor maçı olayları ile diğeri Haziran 1969’da Kırıkkale’de 10 ölü ve 102 yaralı verilen Kırıkkalespor – Tarsus İdman Yurdu maçı sonrasında yaşananlardır

Bütün bu anlattıklarımız göstermektedir ki Türkiye, sporda seyirci şiddet ve fanatizmine, sadece akademik açıdan değerlendirerek, bizde olmaz mantığı ile bakamaz. Olmuştur, olmaktadır, olabilecektir ve bu nedenle incelemelerini gerçek ve pratik çözümler bulmaya yönelik yapmak zorunluluğundadır.

ULUSAL BOYUTTA SORUNLAR

Türkiye ulusal veya kulüp takımlarının yurt içinde ve yurt dışında oynadığı maçlarında benzer, eş sorunlar yaşadığı gibi, biri birinden çok farklı, ayırd edilebilir sorunlar da yaşamaktadır. Bunlardan önce içerde yaşananları, ulusal olanları, daha sonra da dışarıda, uluslararası boyutta yaşananları ele alacağız.

SEYİRCİ HAREKETLERİNDE SPOR SÜJELERİNİN FARKLI AMAÇLI EYLEMLERİ VE ETKİLERİ:

İncelememizin bu bölümünde sportif hareketlerin süjeleri olarak nitelediğimiz Kulüp yöneticilerinin, futbolcuların (veya basketbolcuların), basın mensuplarının, seyircilerin, kulüp taraftar ve sempatizanlarının ve son olarak da stad içinde veya dışında görevli olan güvenlik güçlerinin davranış ve eylemlerini inceleyecek ve bunların toplu hale geldiklerinde ne gibi sonuçlar doğurduklarını saptamaya çalışacağız.

a) Kulüp yöneticilerinin eylem ve etkileri:

Her hangi bir sporda yarışmalara katılabilmek için önce o sporun aradığı kriterlere sahip olduğu ortaya konularak bir lisans almak gerektiği, profesyonel olmak için sözleşme yapmak, antrenörlüğün bütün kademelerinde belli eğitim, kurs ve sınavlardan geçmek, spor hekimliği için ihtisasına sahip olmak, masörlük için bile o dalın ehli olmak, sporcu ajanlığı için FİFA, FİBA gibi uluslararası federasyonlarca tescil edilmek gerekirken sporda hiç bir yeterlilik, ehliyet aranmayan görev Kulüp başkanlığı ve yöneticiliğidir.

En büyük, en şöhretli, en zengin, en prestijli Kulübe başkan olmak için para sahibi olmak veya o itibarı uyandırabilmek yeterli görülmektedir. Bir Kulübe yönetici ve hele Başkan olmaya aday kimseye Spor hakkında ne bildiği pek sorulmamaktadır.

Bu suretle, demokratik seçimler sonucunda, seçilen Kulüp Başkanının yönetimine aldığı kişileri bazen o listeye oy veren kulüp üyeleri dahi yeterince tanımamaktadırlar. Bu kişilerde aranılan ana nitelik Başkanın yönetimine ne derecede nakdi veya ayni katkıda

bulunabileceği, listeye ne miktarda oy sağlayabileceği ve Başkana koşulsuz biat etmeleridir Bir kısmı Kulübün merkez adresini seçildikten sonra öğrenmekte hatta bazı kulüplerde üye olmadan seçilenlere bile rastlanmaktadır.

Ve bu suretle işbaşına gelen bazı Başkan ve yöneticiler bir yandan yerel veya ülke boyutunda şöhret sarhoşluğuna girerken diğer yandan kulüplerinin seyirci ve taraftar kitleleri ile diyaloga girmektedirler. Bu diyalogda öncelikle, taraftarı, lehinde tezahürata yöneltmek için girişimler yapılmakta, diğer taraftan Kulüp içinde bulunabilecek potansiyel rakipler veya rakip Kulüplerin Başkan veya yöneticileri aleyhine tezahürat ve eylemler el altından teşvik edilmektedir. Muhalefet de mevcut iktidarı yıpratmanın en kolay yolunu, tribünleri aleyhe tezahürat, küfür ve eyleme yöneltmekte bulmaktadır. Ancak yeterince algılayamadıkları bir husus, seyircilerin bir kez Kulüp yönetimini etkilemeye, yönlendirmeye, baskı altına almaya alıştırmaları ve hele taraftarın bu davranışının etkili olduğunu, bazı sonuçlar doğurduğunu görmesi halinde artık durdurulamaz ve herkese karşı, yani dün destekledikleri yönetimi bir süre sonra tribünden hırpalamaya kendilerini yetkili ve etkili gördükleridir.

Bu yöneticilerin bir kısmı ön plana çıkma sevdası ile bir takım magazinsel söylemler, davranışlar ve hatta beden show'una baş vurmakta; seyirciyi tahrik etmektedirler. Stadlara el altından, yetkilerinin verdiği olanakları zorlayarak açılmaması gereken pankartlar, yanıcı ve patlayıcı maddeler sokan yöneticiler olduğu bilinmektedir; bu konuda saptamalar yapılmıştır.

Seyirciler, kulüp taraftarları, fanatik yandaşlar üzerinde etkili olan Yöneticilerin görevleri en azından görüntüde gönüllüdür, önceden belirlenemez, bir meslek olmadığı için önceden öğrenimi de söz konusu olamaz ancak Spor Kulübü Başkan ve yöneticilerinin toplum yönetimi, etik ve hukuk kuralları, bağlı oldukları ulusal ve uluslararası federasyonların kuralları hakkında eğitilmelerinin şart olduğu inancındayız. Bu hususu gerçekleştirmek için kanımızca birinci şart, **Kulüp seçimlerinin iki yıldan dört yıla çıkartılması ve bu suretle yöneticilerin sonradan da olsa ehil hale gelmelerini sağlamak ve bu suretle görev süresi daha istikrarlı hale gelen bu kişilere seçilmelerinin ilk altı ayı sırasında belli bir süre "yöneticilik, kitlesel ilişkiler, hukuka saygı" gibi ana temalara dahil edilecek hususlarda eğitim görmelerini gerekli yasal düzenlemelerle zorunlu kılmaktır**

Yukarıdaki önerimizin ütöpik bir yaklaşım olduğu kanısında değiliz; zira, G.S.G.M. 1990'dan beri her yıl düzenli olarak, spor kulüplerinin yönetiminde görev alan yöneticilerin bu hizmetlerini daha iyi bir şekilde yürütmeleri için eğitim semineri düzenlemektedir. Bu seminerlerde: Spor Kulüpleri yönetimi ve yöneticiliği, spor kulüpleri ile medya işbirliği, spor kulüplerinde yöneticilik ilke ve prensipleri, spor kulüpleri federasyonlar ilişkileri, spor kulüpleri ile Merkez ve taşra teşkilatları (il Müdürlükleri) ilişkileri konularında eğitim verilmektedir. Bizim önerimiz bu hususun daha kapsamlı ve zorunlu bir hale getirilmesi ve bu suretle büyük Kulüp Başkan ve yöneticilerinin de eğitilmelerinin sağlanmasıdır.

Esasen bunun gerekliliği Türkiye'nin dört büyük futbol kulübünün (Galatasaray, Beşiktaş, Fenerbahçe ve Trabzonspor) 244 adet Yönetim ve Genel Kurulları üyeleri üzerinde yapılan bir bilimsel araştırma ile de ortaya konmuştur. Bu araştırmanın sonuç kısmında aynen: **“Türkiye'nin dört büyük kulübünde görev yapan yönetim ve genel kurul üyelerinin spor yöneticiliği kavramını henüz netleştiremedikleri ve bu konuda yeterince bilgiye sahip olmadıkları yargısına varılmıştır.”** denmektedir

b) Sporcuların eylem ve etkileri:

Sporcuların seyirciler ile stad içinde kurdukları olumlu iletişim, gol atma ve başarı sevincini onlarla paylaşmaları yanında bazı olumsuz, kendi taraftarlarını ve rakip takım taraftarlarını az veya çok tahrik eden hareketleri görülmektedir. (Bu gibi davranışlara bir örnek 18.04.2001 de Galatasaray kalecisi Tafarel'in Madrid'de Real Madrid seyircilerinin bulunduğu tribüne, sahaya giren ikinci topu şutlaması gösterilebilir. Bu hareket Galatasaray'ın UEFA'da para cezası almasına sebep olmuş, bunun yanında İspanyol seyircisinin bazı taşkınlıklarını tetikleyerek yaptıkları hareketlerden Real Madrid'in de para cezası almasına neden olmuştur:

Özellikle yıldız futbolcuların çok genç yaşta para ve şöhrete ulaşmaları, çok büyük kesiminin toplumun sosyal bakımdan dar gelirli ailelerinden gelmeleri, bireysel ve aile kültürü ve eğitiminin eksik olması bazı sporcularda davranış bozukluklarına neden olmaktadır. Şöhrete ulaşırken önceleri özel yaşamlarını da magazin basını ile paylaşmaları, bir süre sonra bu duruma tepki gösterip bazı basın mensupları ile yaşadıkları sorunlar tribünlerin bazı kitlesel davranışlarına da yol açmaktadır.

Futbolcuların, özellikle fanatik taraftarlar üzerinde etkili olan bir diğer olgusu, spora ülkenin küçük bir şehrinde başlayıp daha sonra büyük şehir takımına veya başka bir 1. Lig takımına transfer olduklarında, yeni takımları ile doğdukları şehre gelip kendi başlangıç takımlarına karşı oynamalarıdır. Burada sporcunun hiç bir eleştirilebilir davranışı olmamasına karşın o kent kendisini ihanete uğramış gibi hissetmekte ve tepkisel olmaktadır.

c) Medyanın bazı eylemleri ve bunların etkileri:

Medya stad şiddetinin ve fanatizmin başlıca tetikleyicilerinden birisidir. Hatta medyanın bazı kesimlerini ve TV'de program yapan bazı kişilerle yazılı basında bazı köşe yazarlarını azmettirici olarak dahi veya en azından teşvik edici olarak nitelemek mümkündür.

Bu konuda Ekim 2002 tarihinde yapılan “7. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi”nde verilen bildirimlerden ikisinin bazı saptamalarını yansıtmak istiyorum. **“Yazılı Basında Futbol Fanatizmi”** başlıklı birinci araştırmada 7 gazetenin 300 sayısı ve 2 derginin de 8 sayısı değerlendirilmiş ve aşağıdaki sonuçlara varılmıştır:

“Gazete futbol yazarları, futbol yazıları ve futbol manşetleri sosyolojik ve psikolojik bakımdan taraftarı fanatizme teşvik etmektedirler. Futbol dergilerindeki futbol yazarları, futbol yazıları ve futbol manşetleri ise taraftarı fanatizme teşvik etmemektedirler”

İkinci araştırma ise **“Gençlik Spor Genel Müdürlüğünde görev yapan yöneticilerin yazılı spor basını hakkındaki görüşleri”** başlığını taşımaktadır. Bu araştırma sonuçlarına göre GSGM

Merkez Teşkilatında görev yapan Yöneticiler: “gerek günlük gazetelerin ve gerekse spor gazetelerinin spor haberlerini ve yazılarını genel olarak inandırıcı bulmamaktadırlar.” **Özellikle yazılı basın spor alanlarında görülen şiddet olaylarını gidermekte etkin olmadığı...ve etik değerleri (yansızlık, doğruluk, dürüstlük ve mahremiyet) vurgulayan görevlerini yerine getiremediği izlenimini vermektedir. Ayrıca araştırma sonuçlarında basının etik değerleri gözetmemesinin yanı sıra fanatizmi körükleyen yazılara yer verdiği vurgulanmıştır.**

Bu noktada hatırlanmasında yarar gördüğümüz bir husus da gazetelerde köşe yazarı olan birçok spor adamının (!) aynı zamanda televizyonlarda da program yaptıkları veya programlara hakim görevlerde bulduklarıdır.

Diğer taraftan bilinmektedir ki basının temel ilkesi haberleri doğru, yansız ve zamanında topluma duyurmaktır. Ancak asla haber yaratmak değildir, olmamalıdır. Oysa saptanmıştır ki bazı önde gelen program yapımcıları yapay kavgaya haberleri oluşturmakta ve bunu halka büyük bir habercilik başarısı olarak sunmakta, bunlara dayanarak bazı kişi, çevre veya o esnada oynanan - oynanacak maçın ev sahibi halkına karşı, ekrandan bir takım tehditler savurarak, toplumu kışkırtmaktadırlar; bunu da gerek ülke içi ve bilhassa ülke dışı maçlar dolayısı ile yapmaktadırlar. Dikkat çekici husus da bu davranışların belli bir TV kanalının tutumu olmaktan ziyade program yapıcının davranışı olduğu ve onunla birlikte kanaldan kanala gezmektir.

d) Sevirciler – sempaticiler – taraftarlar – fanatikler

Bir spor karşılaşmasını, yapıldığı stad, salon veya sahaya giderek takip eden her kişiye aynı tanım verilemeyeceği gibi, bu tanımlar da spor karşılaşması izleyenlerin zorunlu yaşayacakları evreler olarak nitelenemez. Bazı sporlarda herkes seviricidir (özellikle bireysel sporlarda), bu sporlarda öne çıkan sporculara duyulan sempati kişileri o sporcunun sempaticisi yapabilir. Sadece seyrine gittiği sporu sevdiği ve seyir keyfini yaşamak istediği için takip eden kişi de seviricidir. **Taraftarlık ise bambaşka bir niteliktir. Bunu daha çok bir aidiyet duygusu olarak niteleyebiliriz.** Burada seyrine gidilen spor ikinci plana, sporu uygulayan oyuncular ise daha gerilere geçer. Taraftarı olunan Kulübün renklerine, sloganlarına, marşlarına tutkulu olduğu belirtilir. Takımda oynayan oyuncunun kişiliği önemli değildir; geldiği günden itibaren sevilir, gittiği gün de ya unutulur ya da eğer rakip bir kulübe geçmiş ise nefret edilir. Fanatik taraftar ise, genelde oyun sırasında sahada cereyan edenlere çok fazla konsantre olmaz, onun konsantre olduğu daha çok rakip takım taraftarları ile ağız ve bazen beden dalaşında olmak, yönetici ve hakemlere küfür etmektir.

Burada üzerinde durmak istediğimiz taraftarlıkta, ülkemize özgü bazı özelliklerdir. Türkiye’de çarpıcı bir özellik üç büyük kulübün (Galatasaray, Fenerbahçe, Beşiktaş) Avrupa’daki eşdeğer kulüplerden farklı olarak bir semt, bir şehir, bir metropol kulübü olmaktan çok öte, ülke kulübü olmalarıdır. Yani Türkiye’nin her yerinde bu kulüplerin taraftarları vardır ve takımları deplasmanda dahi gittikleri şehirde taraftar bulmaktadırlar.

Diğer taraftan bu üç büyük kulübün bulunduğu İstanbul kenti Türkiye’nin en çok göç alan metropolüdür. Hatırlatmak isterim ki İstanbul 1955 nüfus sayımında sadece 1 milyon nüfusa sahip iken günümüzde sayım kaçakları ve geçici ikametlerle 15 milyona ulaşmıştır. Bu da

göstermektedir ki 50 yıla yakın bir sürede 1927'deki tüm Türkiye'nin nüfusuna eşit insan sayısı (13 milyon) Anadolu ve Trakya'dan İstanbul'a göçmüştür. Dolayısı ile İstanbul'un üç büyük kulübü nasıl taşraya gittiğinde taraftar buluyorsa, İstanbul'a gelen taşra takımı da bu şehirde, kökeni kendisinde olan insanların sempatisi ile karşılanmaktadır.

Bu durumda, Türkiye insanların genelde iki takımı tuttıkları söylenebilir. 1) Aile kökenlerinin bulunduğu yerin takımını, 2) Üç büyük kulüpten birisini. Bunun yoğunluğunda da duruma göre bazen birisi diğerinin önüne geçmektedir.

e) Güvenlik güçlerinin eylem ve etkileri:

Ülkemizde, spor karşılaşmaları sırasında veya onlardan ötürü meydana gelen bazı şiddet olaylarında güvenlik güçlerinin rolünü anlatmak için en kısa ve çarpıcı yöntemin "FUTBOL ve KÜLTÜRÜ" adlı derleme kitabından buraya bir alıntı yapmak olduğu kanısındayım:

"Laf polislere gelmişken, bu gerçeği yazıya dökmek gerekiyor herhalde. Bazı şehirlerde, polis, deplasmana gelen taraftarlardan "koruma parası" adı altında "sakal" alır. Büyük olaylar çıktığında polisten de hesap sorulacağı için, sizi belki biraz daha dikkatli belki biraz daha dikkatsiz, mecburen korurlar. Yani aslında bu "dövmeme parası"dır. Deplasmana giden taraftar polisten dayak yese, kim dövülene hak verecek ki? "Kimbilir ne itlikler yaptılar" denir, polis dostu gazeteciler sağolsun... Polis tribünü coptan geçirebilir ama herkesi "tam" dövmemez. Ne yapacak? Amigoları, tanınmış taraftarlardan birkaçını götürüp dövecek. Herkesten para isteyemez, kimden isteyecek. Amigolardan, tanınmış birkaç taraftardan isteyecek. Doğrudur, kulüpten, "başkan"dan geçinen taraftarlar var. Ama amigoluğun bazı masrafları da var. Alem buysa, masrafları kulüp yönetimi karşılayacak tabii. Ya da kulüpler "alem"e karşı duracak, "ne demek koruma parası" denecek. İkinci yol, en kibar ifadeyle biraz "uymaz" galiba, değil mi?

Zaten uysa da uymasa da olanlar oluyor her zaman. Polisin deplasmancıları dikkatle koruduğu yerlerde bile, Anadolu insanı misafirlerini taşıyor; uysa da uymasa da, ortada bir gerilim olsa da olmasa da. Evet, çoğu yerde taşla karşılaşır taşla uğurlanırsınız, adettendir, gelenektir, misafir ağırlamanın raconundandır. Turiste kılıç kalkan, deplasmancıya taş, sopa ... Deplasmancıların içinde de misafirlğe eli boş gitmemeye özen gösteren bolca bulunduğu için kimi zaman çok sıkı duellolar olur."

Can Kozanoğlu, yukarıda verdiğim pasajında, Kulüp Başkanı, yönetimi, taraftarı, amigosu, gazetecisi ve polisi arasındaki girift ilişkiler yumağını ne kadar güzel anlatmış. Bence burada konulması gereken teşhisler için daha fazla söze gerek yok.

II. SEYİRCİLERİN YAPI VE EYLEM ANALİZLERİ:

Spor karşılaşmalarının ve özellikle futbol müsabakalarının (veya basketbol maçlarının) seyircilerinin eylemlerinin analizi bu bölümün amacıdır; ancak böyle bir analizin yapılabilmesi için seyircilerin yapısal tahlili temel unsurdur. Maalesef her iki konuda derinlemesine yapılmış, istatistiki verilere dayanan güvenilir bilgilere rastlayamadık. Bu nedenle bu bölümün alt başlıklarında verilerin analizinden ziyade, Avrupa ülkelerinde bu analizler için ne gibi araştırmalar yapıldığı ve bizde de ne gibi araştırmalar yapılması gerektiğine değineceğiz.

a) Seyircilerin sosyolojik yapısı ve eylemleri:

Evrensel olarak kabul gören kanı, stadyumlardaki şiddet olaylarının toplumun aynası olduğudur. “Seyircilerin düzenli olarak şiddet kullanmaya başlamaları, toplumdaki ilişkileri etkileyen ciddi sorunların düzeltilmesi veya giderilmesi için yeni sosyal politikaların üretilmesi gerektiğinin habercisidir eğer ülkeyi yönetenler vatandaşa sosyal güvenlik paketi sunmayı göz ardı edip sadece polisiye önlemlerle işi geçiştirmeye çalışırsa spor alanlarının etrafında çeteleşme baş gösterir. Çünkü stadyumlar çetelerin güçlerini göstermeleri için çok uygun ortamlardır.....Seyircilerin içinde başkalarını rahatsız etmekten zevk alan ırkçılar, hayatlarındaki olumsuzluklardan dolayı küskün, kızgın ve bu kızgınlıklarını göstermek isteyenler, farkedilmek ve sosyal açıdan önemli olduğunu göstermek isteyen güçsüz ve yabancılaştırılmış insanlar, erkekliğin şiddet ve başkalarına hükmetmekle olabileceğini düşünen gençler, anlamsız ve heyecandan yoksun bir hayat yaşarken haftalar boyunca konuşmaya vesile olacak bir olay yaratmak isteyen çok çeşitli ve farklı düşünce yapısına sahip insanlar olabilir”

Avrupa ülkelerinde seyirci hareketlerini, fanatizmi, holiganizmi veya bazı ülkelerde bunlara verilen çeşitli adların anlamını, çıkış şekil ve nedenini, hangi davranış ve eylemlerle özdeşleştiklerini anlayabilmek için önce bu seyirci gruplarının sosyolojik yapıları ve eylem tipleri incelenmektedir

Batılı ülkelerin bu alandaki yayınlarını incelediğimizde görmekteyiz ki seyircilerin önce yaş dağılımları, cinsiyetleri, aile yapıları, meslek ve işleri, gelir düzeyleri, öğrenim dereceleri, medeni halleri, oturdukları şehirdeki ikâmetgahlarının stadyuma uzaklığı, hangi mahallelerden geldikleri, o şehirde mi doğdukları veya ne zaman nereden o şehre gelip yerleştikleri, göçmen veya mülteci olup olmadıkları, etnik kökenleri, sağlık durumları, dini inançları ve hatta hangi mezhebe dahil olduklarına varıncaya kadar tespit edilmekte ve bu suretle sosyolojik sonuçlar çıkartılmaya çalışılmaktadır.

Bu suretle örneğin Belçika’da 1990’da “sides” diye isimlendirilen bir grupta (fanatigi olduğu kulüp Standard de Liège) yapılan incelemede bunların %41 öğrenci, % 25 çalışan (bunun % 19 işçi, % 6 memur), % 21 işsiz, % 5 geliri bulunmayan, % 5 milis kuvvetlerinden ve % 3 de çeşitli (ki bu %’ye özürhüleri dahildir) oldukları saptanmıştır.

Diğer bir inceleme, grubun yaş dağılımı üzerine yapılmış ve bunun 14 ila 26 arasında olduğu, ortalama yaşın 20 olduğu tespit edilmiştir. Kişilerin kulübe taraftarlık ve dahil olunan fanatik gruba aidiyet süresi incelendiğinde kulübe taraftarlıkta birkaç aydan 18 yıla kadar uzandığı ve ortalamasının 7 yıl olduğu görülürken; fanatik gruba dahil olma süresi yine birkaç aydan başlayarak 12 yıla kadar gitmekte ve ortalaması 3.5 yıl olarak saptanmaktadır. Diğer ilginç bir saptama fanatiklerin % 43’ünün taraftarlık evresinden geçmeden doğrudan doğruya kariyerlerine fanatik grubun içinde başlamış olduklarıdır. Bu arada katolikler ile protestanların da farklı davranışlar sergiledikleri gözlemlenmiştir

Bu şekilde yukarıda belirttiğimiz ve daha başka verilerle seyirciler, fanatikler, fanatikler içinde çeşitli ve farklı gruplar incelenerek sonuçları çıkartılmıştır. Benzer çalışmalara İngiltere’de, Fransa’da , Hollanda’da, İtalya’da v.s. rastlamaktayız. Bu da göstermektedir ki tedbirden ve çözümden önce analiz etmek gerekmektedir. Ancak bu araştırmaların bilinçli ve sabırlı

yapılması gerekmektedir. Öyle stad girişinde veya çıkışında röportaj yapar gibi mikrofon uzatarak veya form doldurarak, hele ülkemizde (Devletin sorduğu her sorunun altından acaba ne çıkacak güvensizliğinin yattığı bir ortamda) sağlıklı sonuç elde etmek olası değildir. Batılı ülkeler bu araştırmaları yaparken seyircilerin, fanatiklerin, belli grupların içersine araştırmacılarını tıpkı onlardan kişiler gibi yerleştirmişler ve sabırla, bazen bir iki sezon sürekli izleyerek, onlarla deplasmanlara katılarak, maç dışı hayatlarını paylaşarak sağlıklı veriler toplayabilmişlerdir.

Bu araştırmalar önemli sayıda iş gücü ve bütçeyi gerektirecektir. İngiltere’de bunun Devlet, Federasyon ve önde gelen Kulüpler tarafından finanse edilerek gerçekleştirildiğini biliyoruz. Bizde de aynı yola gidilebilir, ancak bizde ne Devletin ne TFF’nin ne de büyük kulüplerimizin böyle bir çalışmayı gönüllü olarak finanse edeceklerine inanmıyoruz. Cevapları da çok basittir: “paramız yok”.

Oysa, sadece Galatasaray Spor Kulübü UEFA Kupalarında içerde ve dışarda yaptığı maçlarda **“seyircisinin uygunsuz davranışları (diğer takım taraftarlarına hakaret etmek, küfür etmek), yanıcı madde yakmak (bengal ateşi – meşale), sahaya yabancı madde atmak, sahaya girmek, diğer takım taraftarları ile kavga etmek, stadi istihab haddinin üzerinde doldurmak, sahte biletli kişileri stada almak”** gibi suçlarından ötürü beş yıllık bir sürede (1997 – 2001 yılları arasında) yaklaşık yarım milyon İsviçre Frankı (tam olarak 482.500 İsv. Fr) ceza ödemiştir. Başka bir değerlendirme ile UEFA’dan aldığı iki beraberlik veya bir galibiyet primini ceza olarak geri vermiştir. Gelecekte de çözüm getirmediği, tedbir almadığı takdirde bu cezalar katlanarak büyüyecektir. Dolayısı ile böyle bir araştırmayı finanse etmelerinin akıllı bir davranış olacağı görüşündeyiz.

Ancak Galatasaray Kulübü ülkemizden ceza alan yegane takım veya kulüp değildir. Yine UEFA istatistiklerini incelediğimizde sadece yakın zamana bakarsak,13/11/01 tarihinde oynanan Türkiye – Yunanistan ulusal maçında “küfür etmek ve sahaya yabancı madde atmak yüzünden TFF’ye 11.750 İsv. Fr. Ceza verildiğini görmekteyiz.

Diğer kulüp takımlarımız, UEFA kupalarında kayda değer sürelerde kalamadıklarından istatistiki bilgileri de UEFA tarafından yayınlanmamıştır. Ancak UEFA Disiplin Yönetiminin, yayınlanmak üzere hazırladığı “Tahkim Kurulu’nun içtihat teşkil edebilecek kararlar derlemesi”nde Fenerbahçe’nin de 05/04/97 tarihinde oynadığı bir maçta “seyircilerinin uygunsuz davranışlarından ötürü” cezalandırılmasına ait karara rastladık.

Bu cezaların ne anlama geldikleri, önemleri hakkında bir fikir edinmek için UEFA’nın bazı diğer istatistiki bilgilerini buraya almayı uygun buldum. Bunlara göre:

UEFA Disiplin Kurulu ve Tahkim Kurulu 1998/99 sezonunda oynanan 1360 maçta 790, 1999/00 sezonunda oynanan 1441 maçta 647, 2000/01 sezonunda da oynanan 1488 maçta 599 disiplin dosyasına bakmıştır.

UEFA 2000/01 sezonunda toplam 4.071.500 İsv. Fr. Ceza kesmiştir. Oysa bu ceza toplamı bir önceki sezonda 3.898.450 İsv. Fr. idi. Bu cezaların % 52 si oyuncuların kötü hareketlerinin cezası, % 34 ü stadium disiplinini ihlal ve seyircinin kötü davranışlarına cezalar, % 13 ü oyun kurallarını ihlal cezaları ve % 1 i de iki doping olayından ileri gelmiştir.

Ulusal Federasyonlar itibariyle cezalara yapılan tasnifte ise İtalya 800.000 İsv. Fr. ceza ile birinci sırada, 600.000 İsv. Fr. ceza ile de Yunanistan ikinci sırada yer almaktadır.

Çalışmamızın bu kısmına son vermeden önce, ülkemizde seyirci hareketlerinin yeterince sosyolojik araştırmalarının ve eylem tipolojilerinin yapılmamış olduğuna dair ifademize geri dönerek, neler yapılması gerektiğine ışık tutmak amacı ile Erik Dunning'in "Lien Social et Violence dans le Sport" adlı makalesindeki seyirci davranışları hakkındaki bazı tespitlerinden esinlenerek kanımızca toplumumuzun durumuna uygun gördüklerimizi burada belirtmek istiyoruz: Bize göre bunlar fakirlik, toplumun en alt katmanlarından gelme, bireylerin ilgi alanlarının darlığı, sosyal ve coğrafi hareketsizlik, fiziksel şiddeti durdurmaya ve şiddeti zevk olmaktan çıkarmaya yönelik zayıf toplumsal baskı, ani heyecan arayışı, sert mizah anlayışı, acı ve tiksinti eşliğinin yüksek olması, diğerlerine acı çektirmek ve onları üzüntü içinde görmekten zevk almak, anne etrafında oluşan aileler, aile hayatına pek dahil olmayan otoriter baba modeli, kadın ve erkeğin kopuk hayatlar sürmesi, çok sayıda çocuk, cinsiyetler arası ilişkilerde sıkça şiddete başvurulması, erkek egemenliği, velilerin çocukların gözünde aniden şiddet uygulayan kişiler olarak canlanması: dayak.

Ancak teorik düzeydeki bu ifadelerin kesin veri olarak algılanıp tedbirlerinin oluşturulması öncesinde, yukarıda belirttiğimiz şekilde, ciddi sosyolojik araştırmalar ile doğrulanması gerekmektedir

b) Seyircilerin stadyum içinde oturma düzenleri:

UEFA'nın organize ettiği bütün üst düzey kupalara ev sahipliği yapan bütün stadyumlarda seyircilerin tamamının oturarak maç izleyebilecekleri şekilde düzenleme yapılmasını şart koşmaktadır. Burada UEFA'nın bu kuralı, ilk ağızda sanıldığı gibi seyircilerin konforu kaygısından ileri gelmemektedir. Toplum hareketleri uzmanları oturan kitlelerin daha az agresif oldukları, daha kolay kontrol edildikleri, kitlesel tepkilere daha yavaş cevap verdiklerini saptamışlardır.

UEFA'nın titiz olduğu ve ceza vermesine neden olan diğer bir stadyum içi düzeni de tribün merdivenlerinin ve arkaya giden merdiven sağanıklarının muhakkak ve muhakkak boş bırakılmalarıdır. Bunun nedeni de her hangi bir panik halinde geriye doğru tahliyenin yapılabilmesidir. Zira bütün ölümle sonuçlanan paniklerde seyirci geriye kaçamayınca, tribünlerde öne yüklenmekte veya katlardan aşağıya düşmekte ya da tribün ile saha arasında bulunan tel kafeslerde sıkışarak can vermektedir.

Bu husus Federasyonumuza ve Kulüplerimize defalarca anlatılmış ancak bu çalışmanın başında değinmiş olduğum, yöneticilerin eğitimsiz ve bilgisiz olmalarından ötürü bu konudaki ciddiyeti anlamaları mümkün olamamış ve nihayet UEFA Galatasaray Spor Kulübü'ne verdiği para cezasının yanında Disiplin Kurulu kararı ile Ali Sami Yen Stadının UEFA karşılaşmalarına kapatılmasına karar vermiştir. Daha sonra Kulüp gereken düzenlemeleri ve iyileştirmeleri yaptığını ortaya koyarak bu cezanın kaldırılmasını sağlamıştır. Nitekim bir sonraki maçta merdivenler boş tutulabilmiştir.

Ancak yeni sezonda bu gereklilik unutulmuştur ve kişisel kanaatimiz odur ki huylu huyundan pek vaz geçmiş gözükmemektedir. Ne seyirci merdivenlere oturmaması gerektiğini

anlamakta, ne de yöneticiler bu konunun önemini idrak ederek gereken tedbiri almaktadırlar. Burada karşı sav, stadın eskiliği, seyirci kapasitesinin azlığı vesaire olamaz; zira Galatasaray ile Yunan takımı arasında Atatürk Olimpiyat Stadı deneme maçında aynı manzara yine yaşanmıştır. Stad 80.000 kişilik, yani Ali Sami Yen Stadının üç misli kapasitesinden fazla, merdivenler ve sağanlıklar yine dolu ve tribünlerde bir sürü de boş yer.

Burada da kanımızca çok bariz bir yönetim umursamazlığı, idraksizliği yaşanmıştır. Tamamen gayri resmi, özel nitelikteki bu karşılaşmada Galatasaray Kulübü Başkanı bizzat seyirciye hitap etmeli, neden merdivenlerin boş bırakılması gerektiğini anlatmalı, uyulması için bir süre vermeli ve uyulmaması halinde o özel maçı oynatmayacağını bildirmesi gerekir idi. Seyirciyi eğitmek yönünde bu fırsat kaçırılmıştır. Ve bize göre stadyumlarımızda çok büyük bir tehlike canlı tutulmaktadır.

c) **Kötü tezahüratın nedenleri:**

Seyircilerin, taraftarların, fanatiklerin, bunlar içindeki farklı grupların sosyolojik analizleri yapılmamış olduğu gibi bu grupların söylemleri de bilimsel olarak tahlil edilmemiştir.

Radikal gazetesi spor editörü Yiğiter Uluğ bir yazısında aynen şunları ifade etmektedir: *“Bu güne kadar tribünlerden yükseldiğinde yüzümü kızartan, orada bulunmaktan hicap duymama yol açan sayısız tezahürat duydum. Organize küfür korolarının toplum sağlığımızın yerinde olmadığını belgeleyen çarpıcı bir gösterge olduğuna, bu ülkenin en büyük utançlarından biri sayılarak, mutlaka susturulması gerektiğine inanıyorum”* Uluğ’un yargısına tamamen katılıyorum. Ancak nasıl önlenecek. Öyle Kulüp Başkanlarının bir araya gelerek demeç vermeleri, dostluk yemekleri yemeleri ile sorunun çözülebileceğine inanmamaktayım.

Uluğ aynı yazısında çözümü için nasıl bir yol takip edilmesi gerektiğini de kendince göstermektedir: *“Bugün dünyada ‘Crowd engineering’ (kalabalık mühendisliği) diye bir branş var. Büyük kitlelerin davranış biçimlerini ölçüp biçen, onları yönlendirmeye, hareketlerinin olabildiğince az risk yaratmasına çalışan profesyoneller, şiddete açılan her kapıyı sıkı sıkı kapatma çabasında...”*

Bu ifadeler bir kez daha bütün meselenin yönetimde, yönetim bilgi ve bilincinde olduğunu ortaya koymaktadır. Bir avukatın dosyasını incelediği gibi, bir doktorun teşhis için yaptırdığı tahlil ve testler gibi Stadyumlarda yaşanan küfür ve kötü tezahürat da uzmanlarınca incelenmeli ve önce doğru teşhisler konmalı ve sonra tedavi yöntemleri tartışılmalıdır. Kimileri bu teşhisi kendilerince koymuşlar ve yüksek sesle de ifade eder olmuşlardır. Örneğin Can Bartu bunu çok açık ve kesin ifade etmektedir: ***“Düşmanlık taraflı basın ve yöneticilerin eseridir. Takımlar arasındaki bu düşmanlık, bu kan davası nasıl yaratıldı, hala anlamış değilim. Bu canavarları bence taraflı basın, taraflı yönetici yarattı. Durup dururken bir adam kin besler mi, bir şeyler olacak ki beslesin. Dünya gibi biz de bunu zorlayıcı tedbirlerle önleyeceğiz. Başka yolu yok. Yurt dışındaki statlarda tel örgü yok ama, sıkıysa atla sahaya. Polis maç boyunca seyirciye bakıyor, saniyeyi kaçırmıyor. Seyirciyle kavga eden futbolcuya altı ay ceza verdiler; hemen kafa kopartılıyor. Bizde idareciler, hatırlı kişiler araya girip göz altına alınan sanık taraftarları ricalarla kurtarmaya çalışıyor. Bence o sis bombaları, meşaleleri, konfetileri idareciler önceden getirip depoluyor”***. Bu yargılara katılırken bence “Yönetici”

sözcüğünü de sadece Kulüp yöneticileri olarak anlamamak, geniş anlamında algılamak gerektiğini de vurgulamak isterim.

Küfür eden seyircinin acaba kaçta kaçı bilinçli yönlendiricidir, kaçta kaçı topluma uyarak ağzından çıkanı muhakeme dahi etmemektedir. Neden küfür edilmektedir, küfür edilen asıl kişi kimdir, kastedilen nedir. Bunların tespiti için bir kez daha yönetimler (Devlet, TFF, Kulüpler) gerekli iradeyi ortaya koymalı ve bunun bütçesini de sağlamalıdır. Aksi takdirde göstermelik karşıyız deyip, kendisine küfür edildiğinde kızarken rakibine veya muhalifine edilen küfürlere için için keyiflenen yöneticilerle bu toplumsal yara tedavi edilemez.

Seyirci taşkınlıklarının, kötü tezahüratın, el altından desteklenen poster içeriklerinin bu ülkeye ve bu topluma verdikleri zararlar artık bir başkan veya yönetimini hırpalama boyutlarını çoktan aştığı Ülkeye ve Devlete zarar verir, siyasal bir içerik kazandığı daha fazla zaman kaybetmeden anlaşılmalıdır. 31 Ekim 2001 tarihinde Fenerbahçe – Panatinaykos maçında yaşananların belki iki ülkenin 2008 Avrupa Futbol Şampiyonasını organize etmesini önleyeceği; bunun sonrasında oluşabilecek kalıcı Türk - Yunan dostluğunu sabote ettiği; Türkiye'nin AB'ye girmesine, Avrupa'ya geriye dönüşü olmayacak şekilde entegre olmasına engel olabileceği acaba idrak edilmiş midir. Bu eylemi yapanlar bu kadar derin düşünmüşler midir; yoksa bu eylemlerin arkasında bunları algılayan başka, gizli beyinler var mıdır. İşte bütün bunlar araştırılmalıdır.

d) Seyircilerin diğer bazı eylemleri:

Burada hemen belirtmeliyiz ki "seyirciyi" geniş anlamında alıyoruz; yani evinde veya kahvede televizyondan maç seyreden kişiyi de, radyodan maçı dinleyeni de seyirci kavramına dahil ediyoruz.

Bu seyircinin bir türünün taraftarlığı, fanatıklığı kendisine zarar vermektedir. Bunlarında psikolojik olarak tahlilleri gerekir, zira kimisinin fazla heyecandan ekran başında kalp krizi geçirdiği; kimisinin de takımının yenilgisinden intihar ettiği görülmüştür. Zaman zaman bu gibi olaylara rastlanmaktadır. Ancak bu davranış sadece ülkemize özgü değildir.

Oysa bir başka eylem tamamen ülkemize özgüdür. Bir yabancı takıma karşı kazanılan bir kulüp maçı veya ulusal takımın bir zaferinden sonra **sevinçten atılan silahlarla öldürülen, yaralanan masum insanlar**. Bu Kulüp yönetimlerinin veya sporu idare edenlerin bir kusurlarının, bir sorumluluklarının bulunmadığı Türkiye insanına özgü bir davranış modeli. Tıpkı sünnet düğününde veya düğünde atılan silahlar gibi kültürel bir sorun. **Keyiften taksirle adam öldürme**, çoğu zaman da maktulün kim vurduya gittiği, faili meçhul, hatta failinin farkında bile olmadığı cinayetler. Ülkemizdeki seyirci eylemlerini tespit ederken belirtmekten kaçınılması gereken diğer bir toplumsal sorun.

III. SEYİRCİ HAREKETLERİNİN SUÇ VE CEZA TANIMLAMALARI:

Seyirci hareketlerinin suç ve ceza tanımlamasını yapmaya çalışırken bazı ayrımları çok net bir şekilde yapmak gerekir. Bu ayrımların birincisi "Ceza hukuku" ile "Spor Disiplin Hukuku" ayrımıdır; ikincisi "Seyirci hareketlerinin failleri " ile "Spor Kulübü tüzel kişisi ve Yöneticilerinin sorumluluğu"dur. Diğer bir ifade ile kimin, hangi eylemleri Devletin ceza

hukuku çerçevesinde takip edilir ve cezalandırılır, kimin hangi eylem ve sorumlulukları yetkili spor federasyonlarının yetkili disiplin organları tarafından o federasyonun disiplin cezaları ile cezalandırılırlar.

a) Türk Ceza Hukuku'na göre:

Seyircilerin ne gibi eylemlerinin olduğuna, olabileceğine baktığımızda bunları tahdidi olmamak üzere şöyle hatırlatabiliriz: 1) bireysel veya toplu küfür, hedef alınan gerçek kişiye veya tüzel kişinin manevi şahsiyetine hakaret teşkil edebilir; 2) sahaya atılan bir cismin bir kişiye isabeti ve yaralaması hali müessir fiil teşkil edebilir; 3) stadyumun içinde veya dışında taraftarlar arasında veya taraftarlar ile kulüp yetkilileri , sporcuları arasında kavga, kişi dövme, yaralama gibi sonuçları ile yine müessir fiil oluşturur; 4) seyirci hareketleri sırasında Devletin güvenlik kuvvetlerine karşı mukavemet olması halinde yine Ceza Kanunu'nun ilgili suçu işlenmiş sayılabilir. Ancak Türk Ceza Kanunu'nun bu hükümlerinin spor karşılaşmalarındaki seyirci hareketlerine titizlikle uygulandığını söylememiz mümkün değildir.

Vurgulamamız gereken husus **Türk ceza sisteminde sportif yarışma veya olaylarda meydana gelen seyirci eylemleri ile ilgili, örneğin Fransız Hukuk sisteminde bulunan 13 Temmuz 1992 tarih ve 92-652 sayılı, değişik 6 Aralık 1993 tarih ve 93-1282 sayılı, değişik 21 Ocak 1995 tarih ve 95-73 sayılı “ Sportif Gösterilerin Güvenliği Hakkında Kanun” veya İngiltere’de bulunan “Sportif Olaylar (Alkol Kontrolü v.s.) 1985 Kanunu, Futbol Seyircileri 1989 Kanunu, Futbol (Hakaretleri) 1991 Kanunu” ya da İtalyan 1986“Sportif Tesislerin İnşası ve İşletilmesinde Yeni Güvenlik Kuralları Hakkında Kararname”si gibi özel düzenlemelerin bulunmadığıdır.** Bu güne kadar Türk Ceza Kanunu'nun 526. maddesindeki “Kabahat” ile Spor Kulübü yönetici veya görevlilerine de bu eylemlerin hazırlıklarını bilebilecekleri varsayımı ile TCK'nın 530. maddesi uygulanarak takibatta bulunulmuştur.

Seyirci eylemleri için ilk kez, yakın tarihte Bursa’da meydana gelen bazı olaylar sonrasında TCK 313. maddesi uyarınca Çete oluşturmak isnadı ile dava açılmıştır. Bu davanın sonucu Türkiye’de seyirci eylemlerine yeni bir bakış açısı getirebilir.

Seyirci eylemlerinin takip ve cezalandırılması konusunda değinmemiz gereken uluslararası bir belge **Avrupa Konseyi'nin 1985 tarihli “Spor Gösterileri ve Özellikle Futbol Karşılaşmaları Sırasında Seyirci Şiddeti ve Taşkınlıkları Hakkında Avrupa Konvansiyonu”dur. (Türkiye bu uluslararası sözleşmeyi 30/11/1990 tarihinde onaylamıştır.)** Ancak bu Sözleşme seyirci hareketlerine karşı alınması gereken tedbirleri ve bu alandaki uluslararası işbirliğini düzenlemektedir. Ne suç tanımları ne de cezalar içermektedir.

Avrupa Konseyi bu uluslararası Konvansiyon çerçevesinde ve bunun etkin bir şekilde uygulanması için ciddi çalışmalar sürdürmektedir. Bu çalışmaların en yenisi 3-4 Ekim 2002 tarihinde Antalya (Türkiye)’de organize ettiği **“Uluslararası Sprint Semineri”**dir. Bu seminerde 26 ülkeden 200’ü aşkın katılımcı bulunmuştur. Seminerin sonuç belgesinde yer alan bazı, ülkemiz için de, önemli bulduğumuz noktaları burada belirtmek istiyoruz:

- Seyirci hareketlerine özgü hukuki çerçeveyi çizen, suç tanımlarını yapan ve uygun cezaları belirleyen yasal düzenlemeler yapılmalıdır;
- Organizatörlerin ve kamu yetkililerinin görevleri çok net bir şekilde belirlenmelidir; kuruluşlar ve spor kulüpleri sorumluluklarının bilincine

vardırılmalı ve stad güvenliğini sağlamalıdır; polisin stad içindeki varlığı sınırlı tutulmalıdır;

- Sporun bütün aktörlerinin (kulüpler ve seyirciler dahil) görev ve hakları açık bir şekilde tanımlanmalıdır;
- Kulüplerin yönetimi ve finansman kaynaklarını şeffaf bir şekilde ortaya koyan özel ve sağlam bir yasal düzenleme yapılmalıdır;
- Ceza Kanunlarına özel suç tanımlamaları yapan ve uygun müeyyidelerini öngören maddeler ilave edilmelidir;
- Bilet satış ve dağıtım düzenlemesi sporda güvenliğin anahtarıdır; bu alanda aşağıdaki hususlara mutlaka uyulmalıdır:
 - Stadlarda istihabının (oturma koltuklarının sayısı) aşılması önlenmelidir
 - Rakip taraftarlar tecrit edilmelidir,
 - Karaborsa bilet satışı ile mücadele edilmelidir,
 - Stadyum yasaklarına uyulması sağlanmalıdır,
 - Sorumlulukların aktörler arasında paylaşımı sağlıklı şekilde yapılmalıdır,
 - Tarafların tanınmalarına özen gösterilmelidir.

Avrupa Konseyi “Şiddetin Önlenmesi Çalışma Grubu”nun 10 - 11 Ekim 2002 tarihlerinde Strasbourg’da yaptığı bir toplantıda da **“Sporda Şiddeti Önleme Elkitabı”** tasarısı hazırlamıştır. Bu çalışma henüz çok yeni ve tasarı halinde olmakla birlikte önce bazı saptamalarını ve daha sonra da çözüm önerilerini burada kısaca belirtmeyi uygun bulduk. Bunlara göre:

- Şiddet sadece profesyonel sporu etkilememektedir, amatör futbol düzeyinde de hem oyuncular hem de seyirciler arasında mevcuttur;
- Günümüz futbolunda sürekli ve önceden düşünülmüş (taammüd unsuru) bir şiddet vardır; Holiganlar kendilerini taraftarların bir nevi elit (seçkin) sınıfı olarak görürler ve böyle bir gruba aidiyeti “bir yaşam tarzı olarak” benimserler ve sosyal yaşamlarının bir artı değeri olarak nitelerler;
- Yeni iletişim teknolojileri (GSM, İnternet) şiddet eylemlerinin organizasyonuna ve uygulamasına yardımcı olmaktadır;
- Ulusal takımların taraftar profili ile kulüplerin taraftar profilleri biri birlerinden farklıdır; ulusal takım taraftarları, çoğunluğunda daha yaşlı ve davranışlarında daha kontrollüdür, ekonomik bakımdan da daha varlıklıdır; bu taraftarlar arasındaki bayan yüzdesi de daha yüksektir;
- Tedbirlere gelince, öncelikle belirtilmiştir ki: İngiltere, İspanya ve Portekiz birer “Sporda Şiddete Karşı Ulusal Konsey” kurmuşlardır; Fransa’da “Stadlarda Güvenlik Ulusal Karma Komisyonu”, Almanya’da “Spor ve Güvenlik Ulusal Komitesi” mevcuttur;
- Diğer bir tedbir, taraftarları çerçeveleyen “Fan Koçluğu” (Fan coaching) ve “Taraftar Elçiliği” müesseselerinin kurulup çalıştırılmasıdır; (ancak bunların yapıları ve nasıl işletildiklerine burada, bir yandan çalışmamızı çok fazla genişleteceği için, diğer taraftan da Avrupa Konseyi’nde henüz bir taslak çalışma olduğu için, girmek istemiyoruz).

b) Futbolun ulusal disiplin kurallarına göre:

Önce, Türkiye Futbol Federasyonu'nun düzenlemesine değinirsek, Federasyonun varlığını ve özerkliğini oluşturan Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un (17.06.1992 tarih ve 3813 sayılı Kanun) 25. maddesi kulüplere ve Kulüp ile hukuki bir bağı olan (yönetici, sportif yönetici, sporcu ve kulüp görevlileri) kişilere ceza verilebileceğini hüküm altına almıştır. Bu kanun ışığında çıkartılmış olan "Türkiye Futbol Federasyonu'nun Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Ana Statü" nün 45 ve 46. maddeleri Tahkim Kurulu'nu, çalışma esaslarını, kararlarının niteliğini ve görevlerini belirlerken 59. maddesi de Disiplin Kurullarını ve cezalarının neler olduğunu belirler.

TFF Futbol Müsabaka Talimatı'nın 25. maddesinin II. Fıkrası (e) bendi ile 27. maddesinin (b ve c) bendleri: bir Kulübün seyircileri yüzünden alabilecekleri cezaları düzenlemiştir. Futbol Disiplin Talimatı'nın 11. maddesi disiplin cezalarının neler olduğunu tadat etmiştir. Aynı talimatın 15. maddesi "**seyircilerin tutum ve davranışlarından doğan saha olayları ve tecavüzler nedeniyle**" Kulüplere "Müسابakayı seyircisiz oynatma cezası", 16. maddesi de "Saha kapatma cezası" ve 17. maddesi de "Para cezası" verilmesini düzenlemiştir. Ancak burada dikkat edilecek husus seyirci hareketlerinden ötürü verilen cezaların doğrudan Kulüplere etkili olup 15 ila 16. madde cezalarının seyirciler üzerinde dolaylı etkide (bir sonraki maçı seyredememe veya bulunduğu şehirde seyredememe gibi bir uygulamanın seyirci üzerindeki cezai etkisi veya caydırıcılığı tartışmaya açıktır) olduğudur. Futbol Disiplin Talimatı'nın 33. maddesi "Türklüğün veya yabancı bir milletin onurunu kırıcı hareketleri" 34. maddesi "saha ve tesislerde güvenliği bozmak, olay çıkarmak, yaralamak, yakıp yıkmak, tahrip etmek bireysel veya toplu tecavüzlerde bulunan kişilere" verilecek cezaları düzenler. 35. madde "seyircileri suça teşvik"i, 36. madde ise "müسابakanın devamına engel olmayı" cezalandırmıştır. Talimatın 44. maddesi "deplasmanda olay çıkartmak" olarak tanımlayabileceğimiz bazı eylemleri 45. madde ise "seyircilere kaba, müstehzi ve küçük düşürücü söz sarf eden ve bu kabil hareketlerde bulunanlara" demek suretiyle yine seyircilere uygulanabilecek suç ve cezaları tarif etmektedir. Ancak burada da ceza "hak mahrumiyeti"dir. Bütün bu maddelerdeki cezalar "HAK MAHRUMİYETİ, MÜSABAKALARDAN MEN ve PARA CEZASI"dır. **Bu cezaların seyircilere ne derecede somutlaştırılabileceği, ne kadar caydırıcı olabilecekleri ve uygulanabilirlikleri tartışmaya açıktır. Bu nedenle de bu Talimatın kapsamını belirleyen 2. maddesi seyircilerin işlediği eylemler için cezalar kapsamına onları almamıştır; burada tanımlanan seyirci hareketlerinden ötürü cezalandırılan, taraftarı oldukları Kulüpler ve gereğinde yöneticileridir**

TFF Fair Play Talimatı'nın 2. maddesi kapsamına "seyircileri" de aldığını belirtmiştir. 5. maddesi ise "Seyircilerin karşı takım oyuncularına, maçı yönetenlere, maçla ilgili diğer görevlilere, seyircilere, basın ve yayın temsilcilerine sportmence davranmaları ve bu konuda her türlü çabayı harcamaları fair play hareketleridir" demektedir. Ancak halen Türkiye'de oynanan bir çok müsabakada seyirci fair play'i maalesef yoktur.

c) Futbolun uluslararası disiplin kurallarına göre:

UEFA Disiplin Talimatı'nın "SORUMLULUK" başlıklı 6. maddesi UEFA üyesi ulusal federasyonların ve kulüplerin "oyuncularının, yöneticilerinin, üyelerinin ve

TARAFTARLARININ” davranışlarından sorumlu tutmaktadır. 8. maddeye göre bu kişi ve kitlelerin eylemleri UEFA tarafından disiplin cezası ile cezalandırılabilir.

Talimatın 11. maddesinin (c) bendine göre: “seyircilerin sahaya girmesi veya sahayı işgal etmeleri, sahaya yabancı cisimler atmaları, yanıcı bir takım nesnelere tutuşturmaları ve stad içinde ve yakın çevresinde disiplin dışı hareketlerde bulunmaları” durumunda bu disiplin talimatının uygulanacağı belirlenmiştir. Bu maddenin uygulaması ile Galatasaray Spor Kulübü’ne hangi maçlarında hangi seyirci eylemleri sonucunda ne kadar para cezası uygulandığını bu çalışmamızın önceki bölümlerinde belirtmiştik. Cezaların nitelikleri UEFA Disiplin talimatının 14. maddesinde tanımlanmıştır.

UEFA’nın “Stadyumlarda Güvenlik Talimatı” uyarınca maçların organizatörleri, ulusal federasyonlar ve kulüpler stadyumlarda güvenliği sağlama ve seyirci taşkınlıklarını önlemekle yükümlü tutulmuşlardır. Bunu sağlamak için de, bu Talimata göre birinci kural stadyumdaki bütün yerlerin oturulması zorunluluğudur (bunun nedenini daha önce belirtmiştik). Talimatın 1.04 maddesine göre Kulüplerin seyircilerine – taraftarlarına bilet sağlamadaki sorumluluklarını belirlemiştir. Talimatın 1.06 maddesi seyircilerin oturma düzenlerini ve rakip takım taraftarlarının birbirlerinden nasıl tecrit edilmeleri gerektiğini düzenlemektedir. 2.08 maddesi seyircilerin stadyuma girerken “üst aramalarını” düzenlemiştir. Talimatın 2.30 maddesi stad içinde ve yakın çevresinde “siyasi nitelikte faaliyette bulunulamayacağı” hükmünü koymuştur. 2.31 maddesi taraftarların ırkçı ve rakip takım taraftarlarını tahrik edici, provokatif hareketlerde bulunması bu nitelikte bayrak veya pankart açmaları sorumluluklarını düzenlemektedir.(Örnek: son Galatasaray – Panatinaykos maçında iki takım fanatiklerinin karşılıklı açtıkları provokatif pankartlar).

Bütün bu hükümlerin önemini, nasıl uygulandığını ve Türkiye’nin (Galatasaray maçları dolayısı ile) uluslararası temaslarda bazı yaşadıklarına bu çalışmamızın “ULUSLARARASI BOYUTTA SORUNLAR” bölümünde değineceğim.

F.I.F.A.’nın aynı alandaki talimatlarına gelince, öncelikle belirtelim ki yukarıda belirttiğimiz UEFA’nın Stad güvenliği hakkındaki Talimatı’nın son maddesi (5.01) bu talimatın FIFA’nın Avrupa’da oynanan maçlarında da geçerli olduğunu belirtmiştir. Ayrıca FIFA’nın Disiplin Talimatı da seyirci davranışları hakkında UEFA’ninkilere benzer hükümler içermektedir (FIFA Disiplin Talimatı 3. maddesi). FIFA cezaları Ulusal Futbol Federasyonlarına karşı uygulanmaktadır.

ULUSLARARASI BOYUTTA SORUNLAR

Türkiye’nin gerek Milli Takım düzeyinde, gerekse kulüp takımları olarak çeşitli FIFA ve UEFA organizasyonlarında oynadığı futbol karşılaşmalarında daima az veya çok taraftar seyircisi bulunmaktadır. Bu seyircilerin maça nereden geldikleri, nasıl geldikleri ve nitelikleri hemen daima Türkiye’ye ve özellikle kulüplerimize bir takım sorunlar çıkartmaktadır. Çalışmamızın bu bölümünde seyircilerin yapısı ve bu yapı ile bağlantılı olarak uluslararası boyutta karşılaşılan sorunlar ele alınacaktır.

I. TÜRK FUTBOL TAKIMLARININ DIŞ MAÇLARDA SEYİRCİ YAPISI ve YARATTIĞI SORUNLAR:

a) Türkiye'den maça giden taraftarlar:

UEFA'nın Stadyum Güvenliği hakkındaki Talimatı'nın 1.02 ve 1.04 maddeleri deplasmana giden kulübe verilecek maç biletlerine nasıl tasarruf edeceği ve bu konudaki sorumluluklarını düzenlemektedir; ancak uygulamada, özellikle en çok dış maç oynayan Galatasaray Kulübü'nü örnek alırsak bu talimatın 1.04/3. paragrafta belirtilen taraftar listelerini gereken ciddiyetle düzenlemediği, seyahat acentelerinin bazen mükerrer isimlerle liste verdikleri, adres ve diğer bilgileri doğru tanzim etmedikleri görülmüştür. Bu davranışlar UEFA'dan sürekli eleştiri almış ve disiplin cezasına neden olan olayların meydana gelmesi halinde, UEFA Disiplin Kurulu tarafından Kulüp aleyhine ağırlaştırıcı neden gerekçesi yapılmıştır.

Burada bir kez daha Kulüp Yöneticilerinin, yükümlülüklerinin önemini gerektiği gibi algılamalarını sağlayacak bilgi ve eğitimden yoksun oldukları gözlemlenmiştir.

b) Türkiyeli gurbetçilerin, Türkiye kökenli AB vatandaşlarının ve Türkiyeli sığınmacıların yarattıkları durumlar:

UEFA Talimatlarının ve uygulamasının ön gördüğü, bir ülkeden diğer bir ülkeye deplasmana giden bir takımın taraftarlarının kafiler halinde, belirli gidiş ve dönüş araçları ile, gidenlerin isim – adres – pasaport numaraları – geceleyeceklerse kalacakları otel isminin önceden ev sahibi Kulübe bildirilmesi, misafir Kulübün bu konuda görevlendirilecek bir yetkilisinin ev sahibi kulüp ve o mahallin mülki ve güvenlik birimleri ile gereken işbirliğini ve bilgi alışverişini sağlamasıdır. Bu suretle bütün bilgilerine sahip olunan misafir taraftarlar maçın oynanacağı stadyumun belli bir kesiminde gereken bütün koruyucu ve önleyici tedbirler alınarak oturtulurlar.

Ancak Türk taraftarlar için bu sistemin işlemesine engel veya güçlük yaratan Avrupada yerleşik düzende bulunan Türkiyeli gurbetçiler, ikamet ettikleri ülke vatandaşlığına geçmiş olan Türkiye kökenli nüfus ve onların çocukları, çeşitli nedenlerle o ülkeye iltica etmiş ve terörist örgüt elemanı olarak faaliyette bulunan insanlarımızın eylemleridir.

İstatistik verileri halen (2002'de) Avrupada 4 milyona yakın Türk vatandaşı ile Türk vatandaşlığından ikamet ettiği ülke vatandaşlığına geçmiş Türkiye kökenli insanın yaşamakta olduğunu göstermektedir. Bu ise istatistike dahil 10 ülkenin toplam nüfusunun % 1.5'liğini teşkil etmektedir. (Bu sayılara o ülkelerde kaçak olarak yaşayanlar ile tahsil veya gezi amaçlı geçici olarak bulunan Türkler dahil değildir).

Diğer taraftan bu ülkelerde bulunan Türkiye kökenli ilticacıların eksiksiz verilerini bulamadık, ancak rastladığımız bazı sayıları belirtmek istiyoruz:

- Avusturya'ya 1980 – 1998 yılları arasında 12.418 vatandaşımız iltica talebinde bulunmuş, 675'inin talebi kabul edilmiş;
- İsveç'e sadece 1999 yılında 220 iltica başvurusu yapılmış bunların 85'i kabul edilmiş;

- İngiltere'ye 1999 yılında iltica için başvuran Türk vatandaşı 2.655 kişi olarak gösterilmiş olup kaçının kabul edildiği belirtilmemiştir. İngiltere'deki Türk nüfus hareketlerine şu bilgiler de ilave edilmelidir: İngiltere'de doğan çocuklar İngiliz vatandaşı sayılmakta olup bu sayı 1999'da 1649 kişidir, öğrenci vizesi ile bu ülkede bulunan Türklerin sayısı 15.000 civarında belirtilirken, çocuk bakıcılarının da 3000 kadar olduğu verilerde bulunmuştur. Ayrıca Kıbrıs'tan gelenler de dikkate alındığında İngiltere adalarında yaşayan Türk kökenlilerin sayısının 200.000'e ulaştığı ve Kıbrıs Türklerinin % 80'ini aşan bir çoğunluğun İngiltere vatandaşı oldukları vurgulanmıştır.

Vermek istediğimiz diğer bir sayısal bilgi, Avrupa ülkelerinde bulunan Türkiye uyruklu gurbetçilerin, buldukları ülkedeki yabancılar arasındaki önemlerini derecelendirmektir. Buna göre Türkler, Almanya'da bulunan yabancıların açık ara birinci sırasında (ayrıca Alman vatandaşlığına geçenlerin de 1998 de % 55,9'unu Türkler teşkil etmiştir); Danimarka'da da birinci sırada; Avusturya'da ikinci sırada yer almaktadırlar.

Bu alanda verdiğimiz bilgileri tamamlayıcı olarak, Avrupa ülkelerinde bulunan Türkler'in spora olan ilgilerini belirlemeye yardımcı olabilecek bazı göstergeleri de yansıtmak istiyoruz. Buna göre Türkler Almanya'da 386 Spor Derneği kurmuşlardır; Hollanda'da bulunan Türklerin kurduğu spor derneği sayısını tespit edemedik ancak bir "Hollanda Spor Kulüpleri Federasyonu" kurmuş olduklarını belirtmek isteriz; Belçika'da Türkler'in Brüksel bölgesinde 13, Anvers bölgesinde 4 spor derneği bulunmaktadır; Fransa'da Türklerin kurduğu spor derneği sayısını tespit edemedik ancak bu ülkede bulunan Türkler'ce kurulmuş toplam dernek sayısı 289'dir (Türkiye Başkonsolosluk'larının bulunduğu yer ve görev bölgeleri itibariyle bu derneklerin dağılımı şöyledir: Paris 107, Lyon 85, Marsilya 23, Stazburg 74); Danimarka'da vatandaşlarımızın kurduğu 50 civarında futbol takımı olduğu belirtilmiştir; Avusturya'da da kaç spor derneği kurduğumuz belirtilmemiştir, ancak bu ülkedeki Türk Derneklerinin toplam sayısı 142'dir; İsviçre'de bulunan Türk spor derneklerinin sayısı 10'dur; İsveç için farklı bir bilgi verilmiştir, buna göre "İsveç Türk İşçi Dernekleri Konfederasyonu" üyesi derneklerin toplam üye sayısı 12.000 olarak belirtilmiştir. Bu veriler Avrupa'da bulunan Türklerin spora ilgilerini (ki bu ilginin başında futbol gelmektedir) ve herhangi bir spor olayına ilgi ve tepki gösterebilmek için örgütlenmiş olduklarını göstermektedir.

Şimdi, yukarıdaki sayısal verileri göz önünde tutarak, yaşanmış bazı olayların ışığında karşılaşılan sorunları değerlendirelim ve çözümlerini bulmaya çalışalım

- Yer: Paris / Fransa (Parc des Princes stadyumu)
- Tarih: 13.03.2001
- Maç : Paris Saint Germain – Galatasaray SK (UEFA Şampiyonlar Ligi)
- Olay: Tribünlerde çıkan kavgalar v.s.
- Ceza: UEFA Disiplin Kurulunda: PSG'ye 1 milyon İsv. Fr. + 3 maç saha kapatma ve bu 3 maçı 300 km ötede oynama, GSK'ya 200.000 İsv. Fr. UEFA Tahkim Kurulunda: PSG'ye 200.000 İsv. Fr. + 2 maç saha kapatma ve bu 2 maçı 500 km ötede oynama GSK'ya 50.000 İsv. Fr.

Bu maçta **Galatasaray'a** isnad edilen suçlar şu şekilde sıralanmıştır:

- Maç organizasyonu için işbirliği eksikliği,
- Maçın kesilmesine neden olan seyirci hareketleri (tribünlerde çıkan kavgalar),
- Sahaya yabancı maddeler atılması,
- Tribünlerde ateş ve meşale yakılması,

- Sahaya taraftarların girmesi.

UEFA Disiplin Kurulu Galatasaray Kulübü'ne kestiği 200.000 İsv. Fr.ğı cezayı şu gerekçelere dayandırmıştır:

- Maç günü Galatasaray temsilcileri güvenliğe, maça gelmesini bekledikleri taraftar sayısını verememişlerdir;
- Galatasaray taraftarları meşaleler yakmışlar ve ev sahibi takım taraftarlarının üzerine yabancı maddeler atmışlardır;
- Devre arasında F tribününde bulunan Türk fanatikler tribünler arasında bulunan parmaklıkları kırmaya ve diğer takım seyircilerine saldırmaya çalışmışlardır;
- İkinci yarının 13. dakikasında 2 Türk seyirci sahaya girerek "politik pankart" açmaya çalışmışlardır.

UEFA Disiplin Kurulu kararında Galatasaray Kulübü'nün, taraftarlarının kötü davranışlarından sorumlu olduğuna karar vermiştir. İşte bütün mesele burada düğümlenmektedir. Kulüp (bu olayda GSK) hangi seyircilerden sorumludur, hangi seyircilerden sorumlu tutulamaz. Objektif sorumluluk ne derece işletilebilir.

Burada incelememizin ana konusu itibariyle bilhassa üzerinde durmak istediğimiz husus Galatasaray Kulübü'nün, seyircileri – taraftarları hakkında ev sahibi kulübe ve güvenlik kuvvetlerine yeterince bilgi vermemiş olduğu ithamıdır.

Acaba bir Türk kulübü Avrupa'da oynadığı bir maç için bu bilgiyi sağlıklı bir şekilde verebilir mi; böyle bir sorumluluk altında tutulabilir mi? İşte yukarıda verdiğimiz istatistiki bilgiler ve PSG – GSK maç örneği sırasında saptananlar ışığın da bu hususu inceleyeceğiz.

Bu maçta PSG, yukarıda belirttiğimiz gibi GSK'dan daha ağır bir ceza almıştır. Her iki kulüp UEFA Tahkim Kurulu'na itirazda bulunmuşlar ve delillere dayanan çok kapsamlı savunmalarda bulunmuşlardır. PSG'in yaptığı savunma sırasında sunduğu bazı delil ve saptamalar bizim burada vurgulamak istediklerimize tamamen uygun olup yeri geldikçe belirteceğiz.

UEFA'nın uygulamak eğiliminde olduğu objektif sorumluluk esasına göre stadın neresinde olursa olsun bir seyirci veya seyirci grubu bir takımın lehine tezahüratta bulunur ve şiddet eylemlerine girişirse bunlardan, lehine tezahüratta bulunduğu veya öyle kabul edilen kulüp sorumlu tutulacak ve cezalandırılacaktır.

Oysa olayımızda GSK, Türkiye'de organize ettiği, biletlerini sattığı belli bir taraftar grubunu getirmiş ve kendilerine ayrılan tribüne düzenli şekilde yerleştirilmiştir. Savımız Kulübün sadece bu taraftarından sorumlu tutulabileceğidir; esasen hadiselerin çıktığı tribün burası olmadığı gibi kavga edenler de tamamen başka tribünlerde yer alan seyirciler olmuştur. Peki bu seyirciler önceden teşhis edilebilirler miydi, belli bir yerde oturmaya zorunlu kılınabilirler miydi, ya da bilet satılmayarak stada girmeleri önlenbilir miydi ?

Fransız savunmasına göre HAYIR; zira diyor PSG hukukçuları:

1. Fransız Ceza Kanunu 225.1 maddesi uyarınca

“Gerçek kişilere cinsiyetleri, ailevi durumları, sağlık durumları, engelli olmaları, dini inançları, siyasi görüşleri, sendikal faaliyetleri, belli bir etnik gruba, bir ulusa, bir ırka veya bir dine bağlı olmalarından ötürü ayırıcı davranmak ayrımcılık teşkil eder”

Yine Ceza Kanunu 225.2 maddesine göre:

“225.1 maddesinde bu ayrımcılığı yapan gerçek veya tüzel kişiler, bu ayrımcılık mal veya hizmet sunmayı reddetme şeklinde olursa iki yıl hapis cezası ve 200.000 Frank para cezası ile cezalandırılırlar”

2. Fransız Tüketici Kanunu'nun L 122.1 maddesi uyarınca da:
“Bir tüketiciye bir malın satışını veya bir hizmetin sunulmasını, meşru bir sebep olmaksızın reddetmek yasaktır”
3. Avrupa İnsan Hakları Konvansiyonu'nun 8.1 maddesine göre:
“Her birey kişisel ve ailevi yaşamına, meskenine ve haberleşmesine saygı gösterilmesi hakkına sahiptir”.

Bütün bu yasal hükümler ışığında maç biletlerinin satışı sırasında kişilerin kimliklerini kontrol etmek veya böyle bir eyleme teşebbüs etmek, bir kişinin belli bir milliyete veya taraftarlığa ait olabileceği varsayımı ile bilet almasına engel olmak mümkün olamaz diyor Fransızlar; ve ilave ediyorlar “ Kaldı ki, Galatasaray'ı tutan Türk asıllı olsunlar veya olmasınlar Fransızlara böyle bir uygulama maddeten de imkansız olurdu.” Yani yukarıda verdiğimiz istatistiki bilgileri hatırlatırsak Fransa'da yaşayan 300.000 Türk vatandaşı ile Fransız vatandaşlığına geçmiş 20.000 Türk'ün stada girmesi hiç bir şekilde durdurulamazdı. Kaldı ki GSK'yi tutanların sadece bu insanlar olmadığı da ortaya konmuştur. Bu konuda çarpıcı bulduğumuz ve PSG'nin savunma dosyasında bulunan bazı tanık ifadelerinden bir kaçını burada nakletmek istiyoruz.: Vanessa Dobaquier adlı bir tanık yazılı ifadesinde şöyle diyor:

“.....Türkler mi , bir çoğu en az benim kadar Fransız'lardı”.

Bir başkası, Christophe Diguët şöyle diyor:

“ Fransızım, eşim Türk, 8 yıldır Galatasaray taraftarıyım.....Her gün biraz daha fazla Türk ve biraz daha az Fransız olmaktan gurur duyuyorum”.

İfadelerin birisinde de bir eylemin anlatılışı bize çok çarpıcı gelmiştir:

“..... bir çoklarının söylediklerinin aksine olaylara neden olan provokasyonlar G Mavi tribününden geldi; buradan, Olympique de Marseille'in formalarını giymiş, eşarbinin taşıyan bazı kişiler Auteuil tribününde oturan PSG taraftarlarından bir bayraklarını çalarak yaktılar.....”

Her iki Kulübün ortaya koyduğu savunmalar ve yasal gerekçeler, olaylar ve sübut delilleri UEFA'nın “OBJEKTİF SORUMLULUK” yaklaşımına önemli bir darbe indirmiş ve Tahkim Kurulu, Galatasaray'ın Türkiye'den getirdiği seyirci kafelesi dışında stada gelen taraftarlarından, hele Avrupa'da yaşayanlarından ve o ülkeler uyuşunda bulunanlardan, sorumluluk yüklenemeyeceği gerçeğini GSK'nin cezasını, başka eylemlerine dayandırmak (ateş yakılması, sahaya yabancı madde atılması gibi) sureti ile 200.000 İsv. Fr'dan 50.000 İsv. Fr.'na indirmiştir. Aynı şekilde, seyircilerin kimin taraftarı olduğunun stad girişinde ve oturma düzeninde tespit edilemeyeceği gerçeği karşısında da PSG'nin kusuru azaltılarak cezası hafifletilmiştir.

Bu bölümde değinmek istediğimiz bir diğer seyirci eylemi, GSK – PSG maç olaylarında da bulunan, sahaya girerek politik pankart açma teşebbüsüdür. Bu tip eylemler, hatırlanacağı üzere Türk takımlarının birçok yurt dışı karşılaşmalarında meydana gelmiş ve hep, ya sahada

maçı soğutması, oyuncularımızın moralini bozması nedeniyle; ya da Disiplin soruşturmalarında eylemcilerin Türk olmasından ötürü takımlarımıza ceza aldirttiğinden aleyhimize sonuçlar doğurmuştur.

Oysa bu eylemciler genelde ya iltica etmiş ya da buldukları ülkede Türkiye aleyhtarı örgütlere girmiş kişilerdir. Bunlar tamamen Türkiye aleyhine eylem organize etmekte ve bazı ülkelerde destek bulmakta, en azından hoşgörü ile karşılanmaktadırlar. Kanımız odur ki bu gibi eylemciler taşıdıkları uyruk veya eski uyruklarına göre mal edilmemeliler, tamamen ev sahibi ülkeye veya onun takımına sorumluluk yüklenmelidir. Zira bu eylemlerin sporla, futbol ile, misafir Türk takımı ile hiç bir ilgisi ilintisi yoktur; bunun cezasını, olaya sebebiyet veren o ülkenin güvenlik güçleri taşımalıdır.

İncelememizin bu bölümünde ortaya koyduklarımız ışığında **Türk Milli Takımı ve Türk Kulüp takımları yurt dışı maçlarında sadece ve sadece Türkiye'den gelen ve Federasyonun ve Kulüplerin taraftar grubu olarak ev sahibi ülke Federasyonuna veya Kulübüne gereken verileri bildirilmiş taraftar kabilelerinden sorumlu tutulabilirler.**

FIFA ve UEFA, Portekiz'de yapılacak Avrupa Futbol Şampiyonası ve Almanya'da yapılacak Dünya Kupası öncesinde gereken talimat değişikliklerini yaparak misafir takım sorumluluğunu daraltmalı ve daha gerçekçi temellere oturtmalıdır.

c) Ev sahibi ülke güvenlik güçlerinin davranışları, eylemleri ve sorumlulukları

PSG – GSK Tahkim dosyasında PSG'nin ortaya koyduğu bir diğer sorun, ve kendisi için çaresizlik olarak dile getirdiği durum UEFA'nın, stad içi ve yakın çevresinden ev sahibi Kulübü sorumlu tutmasıdır. Oysa PSG'ye göre, Fransız Kanunları ışığında güvenlik güçlerinden doğrudan müdahale talep etmek hakkı ve yetkisi bulunmamaktadır. Polisin ne zaman, nerede ve nasıl müdahalede bulunacağı tamamen kendi takdirine bırakılmıştır.

PSG sorumlu tutulduğu olaylarda polisin geç ve yetersiz müdahalesinden şikayet etmiştir. Bu durum bize 1985'teki Heysel faciasını hatırlatmıştır. O olayda da yapılan yargılama sırasında polisin geç kaldığı, yetersiz kaldığı, olayların alabileceği boyutu ve sonuçlarını zamanında kavrayamadı sabit olmuştur.

Bu konuda çeşitli ülkelerde yaşananlar incelenmeli ve FIFA – UEFA girişimleri ile, maç sırasında güvenlik güçlerini çabuk ve etkin müdahale sorumluluğu altına sokan çözümler bulunmalıdır. Bu konuda bizim önerimiz Avrupa Konseyi'nin Seyirci Şiddeti ve Doping ile mücadele konusunda bulunan uluslararası konvansiyonlarına benzer uluslararası bir düzenleme yapılmasıdır. Ancak bu gibi Uluslararası antlaşmaların hazırlanmasındaki uzunluk ve yeterince ülke tarafından onaylanmasının aldığı süre de göz önünde tutulduğunda daha kısa zamanda maç güvenliğinin sağlanması için tedbirler bulunması gereğine işaret etmek istiyoruz.

Bu bölümde belirtmek istediğimiz bir diğer olaylar zinciri 13.03.2002'de Roma'da AS Roma – Galatasaray SK maçı sonrasında yaşanan polis olaylarıdır: Konuyu tamamen UEFA Disiplin Kurulu'nun 22 Mart 2002 tarihli kararından, orada kullanılan ifadeler ve saptamalarla yansıtmak istiyoruz:

- *Ev sahibi Kulübün özel güvenlik elemanı ve CONI güvenlik elemanı (İtalyan polisi) misafir oyuncuyu orada bulunan bir TV kamerasına doğru kuvvetle itmışlerdir.....*
- *.....Galatasaray'ın yardımcı antrenörüne hem ev sahibi kulübün güvenlik elemanı hem de CONI görevlisi saldırmışlar ve kendisini şiddetle yere düşürmüşler ve yerde polisin cop darbelerine maruz kalmıştır.*
- *Galatasaray'ın 9 numaralı oyuncusu, antrenörünü korumak isterken polisin cop darbelerine maruz kalmıştır.*
- *Galatasaray oyuncular ve görevlileri bir yandan maruz kaldıkları şiddete karşı kendilerini savunmaya çalışırken bir yandan da bu şiddetli polis müdahalesinin sorumlularına ulaşmaya çalışmışlardır.*
- *Galatasaray'ın en az bir oyuncusunun polis tarafından copla dövüldüğü sabittir.*
- *Açıkça saptanmıştır ki (İtalyan) Devlet polisi gereken emirleri almaksızın ve açık bir nedeni almaksızın sağda solda bulduğu kişileri dövmüştür.*
- *Davranışları koordinasyondan yoksun ve uygun olmaktan uzaktı.*
- *Durumun sükunet bulması ve kontrol altına alınması ancak Carabinieri'nin (İtalyan Jandarması) müdahalesinden sonra mümkün olabilmıştır.*
- *Galatasaray'ın bazı oyuncularının Devlet polisine karşı direnmeleri, Devlet polisinin Galatasaray yardımcı antrenörüne karşı aşırı ve uygunsuz müdahalesine bir tepki olarak değerlendirilmelidir.*
- *Yardımcı antrenör Devlet polisi tarafından ciddi bir saldırıya uğramıştır ve oyuncular meşru müdafaa halinde davranmışlardır.*

İtalyan polisinin bu eylemlerinin tarif ve tanımlamalarını, bir kez daha vurgulayalım, UEFA Disiplin Kurulu gerekçeli karar metninden aynen aldık. Ve bunun ışığında şu soruyu soruyoruz: **Güvenlik güçleri, polis görevini unuttur ve fanatik taraftar, holigan gibi hareket etmeye, hatta ırkçılık yapmaya başlarsa ne yapılacaktır, ne gibi tedbirler alınmalıdır.**

SONUÇ:

Bu çalışmamızdan çıkartılabilecek sonuçları saptamamız gerekirse, bunları şöyle sıralayabiliriz:

- Spordaki seyirci şiddet ve fanatizminin birinci sorumlusu Spor Kulüpleri yöneticileridir; bunların, yüklendikleri görevin gerekli bilinç, bilgi ve birikimine sahip olmadıkları sabittir; görevlerini daha iyi ve etkin bir şekilde yerine getirebilmeleri için Kulüp Başkan ve Yönetim Kurulu seçimlerinin dört yılda bir yapılması daha uygun olur ve yöneticilerin, seçildikten sonra zorunlu bir eğitime tabi tutulmaları şarttır.
- Sporcuların da topluluklarla ilişki ve iletişim kurma, davranış anlamları, etik, hukuk gibi konularda temel bir eğitime tabi tutulmaları yararlı olacaktır;

- Medya; stad şiddetinin ve fanatizminin başlıca tetikleyicilerinden birisidir; özellikle yazılı basında gazeteler etik değerleri ve fair play'i gözetmemekte, tam tersine fanatizmi körüklemektedirler;
- Taraftarlık seyircilikten farklıdır; taraftarlıkta bir aidiyet duygusu vardır, taraftarın uç noktası ise fanatiklerdir; bu fanatikler içinde ülkemizde "amigo" diye adlandırılanları arasında Kulüplerden, bunların başkan ve yöneticilerinden geçinenleri, maddi menfaat sağlayanları vardır;
- Ülkemiz futbolunda yönetim, taraftar, amigo, gazeteci, polis arasında çok girift bir ilişkiler yumağı olduğu görülmektedir;
- Ülkemizde henüz, seyircilerin sosyolojik yapı ve eylem tipolojisi analizleri bilimsel bir şekilde yapılmamıştır; bu araştırmalar önemli bir bütçeyi gerektirir; ancak, ülkemizde, Kulüp yöneticilerinin bu tür araştırmaların finansmanına gönüllü olarak katılacaklarına inanmıyoruz; buna karşın, daha yüksek meblağlarda UEFA cezalarını (kaynakta kesim olduğu için) mecburen ödemektedirler;
- Yöneticiler, seyirci hareketlerini sadece polisiye tedbirlerle önlemeye çalışırlarsa, bunların daha örgütlü hareket etmelerine ve giderek çeteleşmelerine neden olurlar;
- Stadyumlarda oturarak maç izlenmesi, koltuk blokları arasındaki basamakların, merdivenlerin ve kat sağanıklarının mutlaka boş bırakılmalarının sağlanması gerekir; bu konuda da bir yönetim bilinçsizliği, umursamazlığı, idraksizliği gözlemlenmektedir;
- Seyirci, taraftar ve fanatiklerin sosyolojik yapı analizlerinin gerekliliği yanında, söylemlerinin de bilimsel olarak tahlili gereklidir;
- Taraftar taşkınlıklarının, Federasyon ve Kulüp Başkan ve yöneticilerini hırpalama, tepki dile getirme boyutunu çoktan aştığı, ülkeye ve Devlete zarar veren siyasal bir içeriğe, uluslararası anlam taşıyan niteliğe ulaştığı görülmelidir;

- Seyirci hareketlerinde Türkiye'nin bazı olumsuz kültürel sorunlarının da bulunduğu görülmektedir; bunların en önemlisi maç sonrası atılan silahlar sonucunda "keyiften taksirle adam öldürmelerdir";
- Seyirci hareketlerinin kovuşturulmasında ve cezalandırılmasında Türkiye'de, birçok batılı ülkede bulunan ve bu eylemleri açık şekilde tanımlayan, suç unsurlarını belirleyen ve cezalarını saptayan özel kanuni düzenlemeler yoktur; bunların vakit kaybetmeksizin, geçmişteki Kayseri veya Kırıkkale gibi facialar yeniden yaşanmadan yasalaştırılması gereklidir;
- Futbol Federasyonu mevzuatı Kulüplerin, seyircileri yüzünden alabilecekleri cezaları düzenlemiştir; ancak, bu cezalar Kulüpler üzerinde doğrudan etkili iken, seyirciler üzerinde ancak dolaylı etkide bulunabilmektedir; zira bu mevzuata göre öngörülen hak mahrumiyeti, müsabakadan men ve para cezalarının seyircilere ne derecede somutlaştırılabildiği, ne derecede caydırıcı etkisi bulunduğu ve hele bireye nasıl uygulanabileceği son derecede tartışmalıdır;
- Türkiyede oynanan bir çok müsabakada maalesef seyirci fair play'i yoktur;
- UEFA ve FIFA seyircilerin davranışlarından ulusal federasyonları ve kulüpleri sorumlu tutmaktadır; ancak Türkiye'nin, dış ülkelerdeki maçlarında taraftarı olan seyircilerin nerelerden, nasıl geldikleri ve nitelikleri çok ciddi, Federasyon ve Kulüplerimizin üstesinden gelemeyecekleri, kontrol altına alamayacakları sorunlar yarattıkları görülmektedir; zira, Avrupa'da yerleşik çok büyük bir Türkiyeli nüfus (üç milyon) ve AB ülkelerinin vatandaşlıklarına geçmiş bir milyon yurdumuz insanı bulunmaktadır; bilinmektedir ki, Avrupa'da bulunan Türkler futbola büyük ilgi duymakta ve önemli sayıda sportif örgüt kurmuş bulunmaktadır;
- UEFA seyirci taşkınlıkları için ülke ve kulüplere objektif sorumluluk kriterini uygulamaktadır, ancak bu kriter doğru, adil ve hukuken uygulanabilir değildir; ülke ve kulüpler sadece ülkelerinden organize bir şekilde getirdikleri taraftar kabilelerinden sorumlu tutulabilirler, tutulmalıdırlar, yani objektif değil, sübjektif sorumluluk kriteri

uygulanmalıdır; böyle olmakla birlikte, UEFA'nın halihazır tutumu dikkate alınarak, bunun gerektirdiği önlemlerin neler olabileceği de araştırılmalı ve uygulanmalıdır;

- Sahaya girerek politik pankart açmak genelde misafir takım Devletine karşı siyasi bir eylem olduğundan, bunun sorumluluğunu da misafire yüklemek adaletten yoksun bir yaklaşımdır; sorumluluk ev sahibi ülkenin güvenlik güçlerine ait olmalıdır;
- FIFA ve UEFA önümüzdeki Avrupa (Portekiz) ve Dünya (Almanya) Futbol Şampiyonalarından önce talimatlarında gerekli değişiklikleri yaparak misafir takımın sorumluluklarını daha gerçekçi temellere oturtmalıdır;
- Stad içlerinde ve çevresinde güvenlik güçlerinin de fanatik taraftar psikolojisine bürünerek, onlar gibi hareket etmeye, hatta ırkçılık yapmaya başladıklarının somut örnekleri vardır; dolayısı ile, bu konuda da, yaşanmış örneklerin tekrarlanmaması için tedbirler düşünülmelidir.

Yukarıda geniş bir özetini vermiş olduğumuz 2002 yılına ait saptamalarımızı incelediğimizde, pek az şeyin değişmiş olduğunu, sadece aradan geçen 8,5 yıl zarfında konuya bir yasal çözüm getirilmek istendiğini, ancak 2004'de çıkartılmış olan 5149 sayılı Kanun'un, bize göre içeriğinden ziyade uygulanma iradesinin eksikliğinden ötürü, şimdi değiştirilmek istendiğini görmekteyiz.

Bize göre, meselenin çözümlenmesinde en önemli husus, sorunun sosyolojik araştırmaları, tipoloji tespitleri, istatistik veri saptamalarının yapılmamış olmasıdır. Dolayısı ile, yeni Kanun ile de konunun kalıcı ve sağlıklı bir çözüme ulaştırılması bize zor gözükmemektedir.

Hastalığın tam teşhisi konulmadığı sürece tedavisi, şimdi yapılmak istendiği gibi, deneme – yanılma yöntemine dayalı bir dizi ilaç uygulamasından öteye geçemez. Bu bölüme son verirken, neden konunun sosyolojik yönden incelenmesini bu denli önemseyeceğimizi izah için burada, hocaların hocası, hepimizin hocası **Ord. Prof. Dr. Sulhi Dönmezer merhumun bir söyleminden alıntı**da bulunmak istiyoruz. Sayın Dönmezer Ocak 2004'de kendisi ile yapılan bir söyleşide şunları belirtiyor:

“Bir zamanlar hukuk sosyolojisi, hukuk felsefesi olsa da olur, olmasa da olmayabilir, hukuk tedrisatının bir nevi çerezi diye telakki edilirdi. Fakat zaman ilerledikçe, insanlar geliştikçe bunların ne kadar önemli oldukları anlaşılıyor. Ben yirmi senedir ana kanunları hazırlayan komisyonların başkanlığını yapıyorum ... İyisini yapabilmek için mutlaka hukuk sosyolojisi ve felsefesi bilmek lazım. Çünkü bütün ilkelerin hepsinin arkasında onlar var. Onları bilmeden ilkeleri anlayamazsın ve uygulayamazsın. Bunlar yalnız teorik şeyler değil, tatbikatta çok esaslı sonuçlar getirir ... bunlara esaslı önem vermek lazım.”

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM:

TÜRKİYE’DE SPOR KULÜPLERİNİN TÜZEL KİŞİLİKLERİ VE BUNA AİT MEVZUAT DÜZENLEMESİ

Bu konuyu ele alırken önce bir soru sorarak başlamak istiyoruz.:

Türkiye’de neden spor federasyonları ve spor kulüplerinin tüzel kişilikleri DERNEK niteliğindedir. Bilindiği üzere tüzel kişilikler Dernek, Vakıf, Şirket, Kooperatif ve bunların türevleri olabilirler. Bunlardan, neden dernek tüzel kişiliği benimsenmiştir de, özellikle spor kuruluşlarının gelişimi şirketleşmeye – şirket kurmaya doğru giderken, şimdi, bir kez daha yeni spor kulüpleri yasa tasarısı hazırlanırken, yine, arka planda “Dernek” niteliği benimsenmektedir.

Bizim bu sorumuza bugüne kadar verilmiş olan cevap: “ Çünkü öyle gördük de ondan.” olmuştur. Yani, özellikle Medeni Kanunumuzu almış olduğumuz İsviçre’de kurulu Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC), merkezi İsviçre’de bulunan bütün uluslararası spor federasyonları -ki, halen IOC’nin olimpik federasyon ve tanıdığı federasyonların toplam sayıları 66 olup, bunlardan 22’si İsviçre’dedir-, DERNEK tüzel kişiliğine sahiptirler.

Ancak, geri kalan federasyonlar da, yani 2/3 de İsviçre dışında kurulu olanları da, bir model seçerken, tüzel kişiliklerinin nitelikleri incelenmiş midir. Cevap: “ Hayır”dır. Ancak, incelense de, özellikle kara Avrupasında kurulu olanların büyük çoğunluğunun Dernek olduğu görülecektir. Doğrudur.Ama, örneğin Birleşik Krallık (İngiltere) da kurulu uluslararası federasyonların hukuki nitelikleri “ŞİRKET” dir. (Örnek, Uluslararası Tenis Federasyonu “ITF”, Uluslararası Yelken Federasyonu “ISAF”, Uluslararası Curling Federasyonu “WCF” ve diğerleri). Dolayısı ile, sporda tüzel kişiliğin mutlaka dernek olması gerekir diye bir kural yoktur.

Bu nedenle, sportif örgütlenmemizde yeni atılımlar, yeni düzenlemeler yaparken bu alternatifin incelenmemiş olmasını bir eksiklik olarak görmekteyiz. Herkesin bu durumu düşünmesini ve incelemesini dilemekteyiz. Zira sporda gelişme şirket konseptine doğru gitmektedir ve bu durum ülkemizde de böyledir. Ancak, Spor Kulübü, arka planda dernek tüzel kişiliğine sahip olduğu sürece, kuracağı yan kuruluşlar ve diğer çok ihtiyaç duyduğu sermaye şirketleri ile ilişkilerinde sürekli uyumsuzluklar, uyuşmazlıklar, sürtüşmeler kaçınılmaz olacaktır. Ve yaşanmıştır da.

Bu hususu belirttikten sonra, Komisyonunuzun ikinci inceleme konusu olan; Spor Kulüpleri'nin sorunları hakkındaki görüşlerimizi, özellikle de Spordan Sorumlu Devlet Bakanlığı tarafından hazırlanmış olan "Gençlik ve Spor Kulüpleri Kanun Tasarısı Taslağı" hakkındaki görüşlerimizi burada belirtmek istiyoruz. Esasen bu konuda görüşümüzü Devlet Bakanı Sayın Faruk Nafiz Özak'ın 12.04.2010 tarihli Enstitü'müz Başkanlığına göndermiş olduğu, söz konusu taslak hakkında görüş talep eden yazısına cevaben 10 Mayıs 2010 tarihli Raporumuzla iletmiştik. Burada da, o Rapordaki görüşlerimizi bir kez daha yansıtmak istiyoruz:

"Öncelikle ifade etmek isteriz ki, gençlik ve spor kulüplerinin tüzel kişilikleri için özel bir Kanun ile düzenleme yapılması girişimini, prensip olarak faydalı ve gerekli bulmaktayız. Zira, bugüne kadar gençlik ve spor kulüplerini de düzenleyen Dernekler Kanunu, bu konuda bazı özel hükümler içeriyor olsa da, uygulamada, özellikle spor kulüplerinin ulaştığı gelişime her zaman cevap verebilecek kapsam ve nitelikte değildir.

GSGM internet sitesinde, halen bu yazımız tarihi itibarıyla bulunan "Gençlik ve Spor Kulüpleri Kanun Tasarısı Taslağı'nı, ilgide belirtilmiş olan yazınız doğrultusunda incelediğimizde, aşağıdaki hususları dikkat ve değerlendirmelerinize sunmak isteriz:

1. **Madde 1 – Amaç:** Bu maddede belirtilen Kulüplerin ne tür bir tüzel kişiliğe sahip olacakları belirtilmelidir. Gerçi Taslağın sonraki maddelerinde, yapılan atıflar dolayısı ile bu Kulüplerin tüzel kişilik nevinin "DERNEK" olduğu anlaşılmakta ise de, bu hususun hemen birinci maddede belirtilmesini yararlı görmekteyiz.
2. **Madde 2 – Kapsam:** Kanun kapsamının gençlik kulüpleri, spor kulüpleri ve gençlik ve spor kulüpleri olduğu belirtilmiş ise de, yine bu kanun ile düzenlenmiş olan "spor kulüpleri birliği" ve "spor kulüpleri üst birliği" zikredilmemiştir. Bu hususun da kapsam'da belirtilmesini gerekli bulmaktayız.
3. **Madde 3 – Tanımlar:** Tanımlar arasında " e) Spor Federasyonlar" için verilen tanımda yer alan " ...bu konularda resmi merci olan" ifadesini yanlış bulmaktayız. Bu ifade yerine, " ... **bu konularda yetki ve sorumluluk sahibi tüzel kişilik olan**" denmesi daha doğru olur.

Aynı maddenin "ı) Spor Kulüpleri Birliği" tanımında "... her ilde birden fazla olmamak üzere" ifadesi eksiktir. Hüküm bu şekilde ifade edildiğinde, birden çok dalda faaliyet gösteren kulüpler sadece birtek birlik kurabilirler. Örneğin o ilde "Futbol Kulüpler Birliği" varsa, aynı ilde bir de "Basketbol Kulüpler Birliği" kuramayacaklardır. Ancak Taslağın amacının bu olmadığı kanısındayız. Dolayısı ile, bu ifade " ... **her ilde bir spor dalında birden fazla olmamak üzere**" şeklinde ifade edilmelidir.

4. **Madde 4 – Kulüplerin tüzel kişilik kazanması:** Bu maddede sadece "...Dernek statüsüne sahip kulüpler" için düzenleme yapılmıştır. Oysa bilinmektedir ki "**anonim Şirket olarak tüzel kişiliğini oluşturmuş spor kulüpleri de vardır.**" Madde bu hali ile bu tür spor

kulüplerini bu anunun uygulaması dışında bırakmaktadır. Bu hususu sakıncalı bir eksiklik olarak görüyoruz. Düzenlemenin şirket tüzel kişiliğine sahip kulüpleri de uygun şekilde kapsamaması gerekir.

5. Madde 5 – Tüzüklerin incelenmesi ve kulüplerin tescili: Maddenin 2. ve 3. fıkralarında bulunan “... Kanuna aykırılık” ifadesi açık değildir. **Hangi Kanuna aykırılık olduğu belirtilmelidir.** Şayet kastedilen genel olarak yasalara aykırılık ise, o halde “Kanunlara aykırılık” şeklinde çoğul yazılmalıdır.

6. Madde 6 - Kulüp organları: Yüzlerce, binlerce, hatta onbinlerce üyesi bulunan spor kulüplerinin üyelik kayıtlarının çok hassas bir şekilde tutulması gerekir. Bu nedenle Kulüplerin zorunlu organları arasında “SİCİL KURULU”nun da bulunmasını gerekli görmekteyiz.

7. Madde 7 – Genel Kurul: Maddenin c) bendinde yer alan “.. Yönetim Kurulu ibrası”nın “**idari ve mali ibra olarak ayrı ayrı yapılması**” daha doğru ve işlevsel olur. Aynı maddenin g) bendinde Spor Kulüplerinin “iktisadi işletme kurmaları” öngörülmüş ancak “**şirket kurmaları**” maddede ifade edilmemiştir. Bu, halen mevcut uygulamaya göre de bir eksiklik; maddeye ilavesi gerekir.

8. Yönetim Kurulu: Maddenin 1. Fıkrasında bir asgari sayısal sınır konması doğrudur. Ancak, **neden bir de “azami sınır” getirildiğini anlamış değiliz. Kulüpler, tüzüklerinde istedikleri kadar veya işlevlerinin yerine getirilmesinde gerekli gördükleri kadar yönetim kurulu üyesine sahip olabilmelidirler.** Bu hükümde Yönetim Kurulunun ne süre için seçilebileceği belirtilmemiştir. Buraya, ya “en çok” diye bir süre konmalı ya da tıpkı Denetleme Kurulu ile ilgili 9. maddede belirtildiği gibi, “tüzüklerinde belirtilen süre için seçilirler” denmelidir. Bize göre en uygunu, “**dört yıldan daha uzun bir dönem için olmamak kaydıyla, tüzüklerinde belirtilen süre için seçilirler**” denmesidir.

Aynı maddenin 2. Fıkrasının (ç) bendinde ceza kurulları sayılırken, “Tahkim Kurulu” unutulmuştur. Dolayısı ile, “... ceza ve disiplin kurullarınca ve **Tahkim Kurulu’nca da onaylanmış** bir defada ...” denmelidir. Ya da, kurulları saymaksızın, bize göre daha doğru bir ifade ile, “**Bütün iç hukuk yargılama yolları tükenmiş olarak bir defada ...**” denmesi daha hukuki bir ifade oluşturur.

Aynı maddenin yine 2. fıkrasının (e) bendinde yazılı olan “**yüz kızartıcı...**” ifadesi yeni TCK ile hukuk sistemimizden çıkartılmış bir kavramdır. Burada da TCK terminolojisine uygun şekle getirilmelidir.

Maddenin 4. fıkrasının (ç) bendinde “Kulübün uluslararası sportif faaliyetlere katılmasını sağlamak” hükmünde “ULUSAL” sözcüğü eksiktir. Bu bent “... **uluslararası ve ulusal sportif ...**” şeklinde olmalıdır.

9. **Madde 9. Denetleme Kurulu:** Bu madde ile Denetleme Kurulunun görev ve yetkileri arasında **Genel Kurulu olağanüstü toplantıya çağırma yetkisinin sayılmaması** bir eksikliktir. Maddeye ilavesi gerekir.
10. **Madde 10 – Disiplin Kurulu:** Disiplin Kurulu'nun kulüp organlarında görev alanlar ve üyeleri hakkında sahip olduğu yaptırım uygulama yetkisi, Kulübün "**çalışanları ve sporcuları**" hakkında da olmalıdır. Örneğin, "bir çalışanın veya sporcunun bir kulüp yetkilisi ve üyesine saygısız davranması" gibi.
11. **Madde 11 – Şube açılması ve yürütme birimleri:** Kulüplere, yurt dışında şube ve temsilcilik açma yetkisi verilmiş; ancak, yurt içinde sadece şube açmaları öngörülmüştür. Kanımızca, **yurt içinde** de şube açma gereği olmayacak yer ve hallerde, **temsilcilik açma** yetkileri bulunmalıdır.
12. **Madde 12 – Kayıt ve tescilin iptali:** Kanımızca, bu maddeye göre ortaya çıkabilecek durumlar, farklı farklı olabilir. Telifisi mümkün olan ve telifisi mümkün olmayan eksiklikler meydana gelebilir. Dolayısı ile, yaptırım doğrudan "kulübün feshi" olmamalı; derece derece, "**faaliyeti askıya alma, kapatma ve fesih**" şeklinde kademelenmelidir.
13. **Madde 13 – Saha veya tesis yapma ve yararlanma:** Maddenin 1.fıkrasında bir yazım hatası vardır: "...veya tesisleri ile yapar, ..." denirken, aradaki "**ile**" anlamsızdır; çıkartılması gerekir.
- Maddenin 3. fıkrasında bulunan " Kulüplerde doping içeren yasaklı maddeler ...satışı yasaktır." hükmü bize göre anlamsız ve sakıncalıdır. Zira, hüküm, bu şekli ile doping maddelerinin kulüp dışı satışının mümkün ve serbest olduğu gibi bir izlenim vermektedir. Kanımızca, bu hüküm "**Kulübün her hangi bir idari, sosyal veya sportif tesisinde doping maddelerinin pazarlanması, tanıtımı, satışı, kullanımını teşvik veya telkin yasaktır**" şeklinde olmalıdır.
14. **Madde 14 – Kamu yararına çalışan kulüpler:** Bu maddenin 3. Fıkrasında bulunan hüküm yeterince açık değildir. Zira bu hüküm ile Devlet malları için olduğu gibi haczedilemezlik uygulanabilir anlamı çıkartılırsa, büyük vergi borçları ve diğer borçları olan, kamu yararına dernek statüsünü kazanmış bazı büyük kulüplerimize, alacaklılarına ve bu arada Devlete karşı da dokunulmazlık verilmiş olduğu iddia edilebilir.
15. **Madde 15 – Spor kulüpleri birliği ve Spor kulüpleri üst birliği:** Maddenin 1. fıkrasında, "bir spor kulüpleri üst birliği" kurabilmek için aranılan yirmibeş adet spor kulüpleri birliğinin aynı spor dalında mı gerektiği, yoksa çeşitli spor kulüpleri birliklerinin bir araya gelerek bir üst birlik kurabilip kuramayacakları, maddede açık değildir. Bu husus daha açık ifade edilmelidir.

Maddenin 2. fıkrasında da bir ilde en az onbeş kulübün bir spor birliği kurabileceği ifade edilirken, bu kulüplerin aynı spor dalında olmaları gerekip gerekmediğine açıklık

getirilmelidir. Aynı fıkrada, bir ilde birden fazla spor kulüpleri birliğinin kurulamayacağı ifade edilirken, bu hükme, 3. madde için belirtmiş olduğumuz gibi, “aynı spor dalında” ibaresi eklenmelidir. Aksi takdirde, bir ilde sadece futbol veya sadece basketbol gibi tek bir sporda kulüpler birliği kurulmasına olanak verilmiş olur. Ancak, sanırız, tasarı taslağının amacı bu değildir.

Maddenin 4. fıkrasında kulüp sayısının, Kanunda aranılan sayının altına düşmesi halinde, sayının tamamlanması için verilen “ALTI AYLIK SÜREYİ” AZ BULUYORUZ. Bu süre kanımızca “**bir yıl olmalı**”dır. Aksi halde sırf sayı tamamlamak için sahte kulüpler kurulmasına neden olunur.

Maddede kullanılan “spor kulüpleri birliği” adında, kurulu oldukları il ile sporun adı da belirtilmelidir: “İstanbul Voleybol Kulüpleri Birliği” gibi.

16. **Madde 16 – Denetim:** Bu maddede, kulüpler birliklerinin ve üst birliğin de denetlenme yetki ve mekanizmaları belirtilmeli; kimin tarafından ve hangi hususlarda denetlenecekleri hüküm altına alınmalıdır.
17. **Madde 17 – Gelir ve giderler:** Maddede gelirler sayılırken, (e) bendinde, “iktisadi işletme gelirleri” belirtilmiş, ancak kulüpleri sahibi veya ortağı oldukları “**şirketlerden gelecek halka açılma, temettü, tahvil ihracı gibi menkul gelirler belirtilmemiştir**”; bunun da maddeye ilavesi gerekir.

Maddenin yine 1. fıkrasının (ı) bendinde ifade edilen “ÖZERK spor federasyonları” tabirinin, “BAĞIMSIZ spor federasyonu” olarak ifade edilmesini daha doğru bulmaktayız

Maddenin 6. ve 7. fıkralarına konulmuş olan “%5 temlik” ve “% 25 transfer” sınırlamaları, bir takım muhasebe oyunlarına neden olacak niteliktedir. Bu sınırlamalarda ısrar edilecekse, maddenin çok açık ve detaylı yazılması ve madde gerekçesinin de çok güçlü izahlar içermesi gerekir. Unutulmamalıdır ki, özellikle büyük kulüpler, sadece bir tek dernekten ibaret değillerdir; birer holding halini almışlardır. Bu nedenle bu maddeyi uygulamada yararlı ve gerçekçi bulmamaktayız. Kaldı ki, kulüplerin ticari faaliyetleri sadece Spor teşkilatının elinde değildir. SPK, İMKB gibi finans üst kuruluşlarının denetim yetkisi çok daha etkin ve yetkindir.

18. **Madde 18 – Yardım şekilleri :** Maddenin yine 1. fıkrasında ifade edilen “ÖZERK spor federasyonları” tabirinin, “BAĞIMSIZ spor federasyonu” olarak ifade edilmesini daha doğru bulmaktayız.

Maddenin 3. fıkrasında belirtilmiş olan “**aynı sezonda toplam beş maç saha kapatma cezası**” alan kulüplere yardımın kesileceği hükmünü sakıncalı bulmaktayız. Özellikle futbolda, geçmişte büyük kulüplerin de bu cezayı almış oldukları göz önünde tutulursa, bu hükmün kulüpler ile federasyonlar arasında, sporumuzu olumsuz etkileyecek gerilimlere yol açacağı kanısındayız.

Sonuç: GSGM bu konuda bir Çalıştay yapmak sureti ile bizim ve bu konuyu incelemiştir diğer meslektaşlarımızın görüşlerini değerlendireceğini, Bakan imzası ile bildirmiş olmasına rağmen, hâlâ, bizim bilebildiğimiz kadarı ile, bu yönde hiç bir gelişme kaydedilmemiştir. Umar ve dileriz ki, spor camiası bir olup bitti ile karşılaşsın.

Ancak, Spor Kulüpleri ile ilgili mevzuat ne olursa olsun, hangi hukuki kişilikte karar verilirse verilsin, sonuçta bu mevzuatı uygulayacak olan insan faktörüdür. Bu nedenle, bu bölüme son vermeden önce Spor Kulüplerindeki insan faktörü üzerinde biraz durmak istiyoruz. Diğer bir deyişle, spor kulüplerinin yönetimi hakkındaki bazı görüşlerimizi burada yansıtmak istiyoruz.

Spor Yönetimini ele aldığımız zaman, bunu uygulayanları, elinde tutanları başlıca iki kategoride belirleyebiliriz. Bunlar “Seçilmiş Yöneticiler” ve “Atanmış Yöneticiler”dir. Biz, atanmış yöneticileri de ikiye ayırıyoruz: “Teknik Yöneticiler” ve “İdari Yöneticiler” Teknik Yöneticiler, buradaki analizimizin dışında kalmaktadır. Zira bunlar, sporun teknik direktörleri, koçları, antrenörleri, bunların yardımcıları ve diğer (doktor gibi, masör gibi) destek kişilerdir.

Dolayısı ile, burada ele alacağımız Yönetici kategorileri, öncelikle seçilmiş yöneticiler ve atanmış yöneticilerin idari olanlarıdır. İdari yöneticiler de çoklukla profesyonel, yani kadrolu veya sözleşmeli kişiler olup, seçilmiş yöneticilerle ilişkileri veya onların yerlerine ikame olabildikleri oranda burada durum ve davranışları bizi ilgilendirmektedir.

Yalnız seçilmiş ve atanmış yöneticiler arasındaki dengelere baktığımızda Türkiye’de halen hâkimiyetin seçilmiş yöneticilerde olduğunu görmekteyiz. Atanmış yöneticiler ancak seçilmiş yöneticilerin kendilerine tanıdıkları hareket alanlarında bir şeyler yapabilirler veya onların tolere ettikleri kadar etkin olabilirler.

Bizi burada esas ilgilendiren seçilmiş yöneticiler, yani yönettikleri veya yönetmek durumunda oldukları Federasyon, kulüp veya spor şirketi genel kurullarının seçimi ile bu görev ve yetkileri elde eden, kullanmak durumunda olan başkan ve yönetim kurulları ile diğer kurullarda görev alan diğer seçilmişlerdir. Ancak esas üzerinde durulması gerekenler, yönetim kurulu üyeleri ile bilhassa BAŞKANLAR’dır.

Bu kısa analizimizde, özellikle Başkanlara odaklanacağız ve onların neden başarılı oldukları veya olmadıkları üzerinde duracağız. Bunu yaparken de, aynı kişinin kendi şirketinin patronu olarak durumunu ve spor kulübü Başkanı olarak durumunu karşılaştırmaya çalışacağız.

Bir işadammın, bir kulüp veya federasyonda iyi yönetici olması mümkündür, istisnalar kaideyi bozmaz. Olanlar olabilir, onların kendi kabiliyetlerinden, kendi analiz yeteneklerinden ileri geliyordur. Ancak, normal olarak başarılı bir işadamı - ki, bu husus, Ülkemizde “zengin bir işadamı” şeklinde algılanmaktadır- spor kulüplerinde yönetici – Başkan olmaktadır. Ve o, fabrikaları sıra sıra dizmişken, onlarca şirkete sahipken, kulüpte başarısız olmaktadır. Bunun nedenlerini belirtmeye çalışacağız.

Birinci neden, bu işadamları kendi şirketlerinde patronlardır, şirketin sahibi, hatta kurucu sahibi veya şirket hisselerinin çoğunluğunun veya imtiyazlı hisselerinin sahibidirler. Halbuki, kulübün başkanı, her ne kadar kendisine çevresince “sen patronsun, sen burada tek adamsın” dense bile, aslında kulübün yapısı itibariyle patron değildir. Çünkü kulüp onun malı değildir. Bir şirkette patron, şirketi ya kendisi kurmuştur ya şirket ailesinden ona geçmiştir, yahut ta sermayenin büyük kısmına hâkim olmak suretiyle patron olmuştur, sahip olmuştur.

Oysa, kulüpte başkan, patron değildir, sahip değildir, geçici görevle gelir. Şirket yönetim kuruluna baktığımız zaman, genelde o yönetim kurulunda, birilerinin veya birçoklarının patronla, yani o yönetim kurulu başkanıyla ya kan bağları bulunduğu, ya çok yakın ilişkileri olduğu görülür. Yahut da bazı menfaat bağları vardır. Halbuki, kulüp yönetim kurulu üyeleri arasında pek kan bağı yoktur, hemen hemen hiç yoktur. Bir iki kulüp başkanı kardeşini yönetim kuruluna aldığında, bu durum hoş görülmez, oysa diğer tarafta bir baba beş oğlunu, üç kızını, damatlarını yönetim kuruluna alır, hiç kimse buna itiraz etmez, edemez, son derece doğaldır. Ama bir spor kulübünde bunu yaptığımız zaman tepki alırsınız ve yönetim kurulunu heterojen yapmak mecburiyetindedesinizdir. Şirketlerde, bir nevi tek parti, tek aile iktidarı vardır; kulüpler genel kural olarak koalisyonlarla yönetilirler.

Ancak, hemen vurgulamamız gerekir ki, burada yaptığımız analizde, Dünyada veya Avrupa da olduğu gibi bir işadammın çıkıp da bir kulübün hisselerini satın almak, borsadan toplamak, yani sermaye yatırımı yapmak suretiyle, başkan olmasını kastetmiyoruz. Bizim kastettiğimiz bir kulüp başkanının yılda 50 - 100 YTL aidat ödemek suretiyle , yani kulübün sıradan bir üyesi olarak, o kulübün tüzüğüne göre her üyenin ödeyeceği aidat miktarını ödeyerek seçme ve seçilme hakkını elde etmesiyle ve sadece bu yolla, hukuken kulübe başkan olunabilmesi halidir. Diğer taraftan, bu kişinin, başkan veya yönetici olduktan sonra kulübe hibe ettiği veya kredi olarak verdiği paralar da ayrı bir hesaptır. Ama burada bizim kastettiğimiz

sadece ülkemizde halen mevcut dernek yapılanması içindeki durumdur. Yoksa A.Ş. haline gelmiş olan bir kulübün veya spor şirketinin sermayesine yatırımda bulunarak kulüp başkanı olmak farklı birşeydir. O durumda, işletmenin sermayedar sahibi olunmaktadır.

Esas üzerinde durduğumuz bir Kulübün üyesi olarak, Genel Kurulu'ndaki oylama sonucunda başkan seçilme halidir.

Şirketin yönetim kurulunda herkesin hesabı aynı yöndedir, öyle olmak mecburiyetindedir. O şirketi büyütmek, o şirketi en kârlı hale getirmek, o şirketi piyasanın etkin bir kuruluşu haline getirmek ana amaçtır. Hâlbuki kulüp yönetim kurullarındaki üyelerin her birinin kendisine mahsus farklı, kısa veya uzun vadeli hesapları vardır.

Bir başka fark, şirketler sermaye yapılarıyla kururlar, sermaye güçlerine dayanırlar. Bu sermaye nakittir, mal varlığıdır, gayrimenkuldür, bir takım Know-how'lardır. Halbuki kulüplerin sermayesi yoktur. Bugün Türkiye'deki kulüplerin en büyük problemi sermayesiz kurulmuş olmalarıdır. Şirkette mal varlığı patrona aittir, kulüpte mal varlığı başkana ait değildir; kulübün tüzel kişiliğine aittir. Çoğu zaman, hatta kulübün malı bile değildir, kulübe geçici olarak devlet tarafından tahsis edilmiş bir takım taşınmaz varlıklardır.

Şirketlerde, kontrol sermaye çoğunluğundadır. Azınlık hakları belli bir yere kadar, belli hususlarda etkili olabilir. Oysa, kulüpte herkesin bir oyu vardır, bir kulübün genel kurulunda, bir kişi hariç, herkesin bir yönde oy kullandığını kabul edelim; o bir kişi muhalefetini genel kurul zaptına geçirtmek suretiyle daha sonra dava açabilir ve o genel kurulu iptal ettirilebilir. Halbuki bir şirkette hisse adedi ve hisse gücü söz konusudur. Burada da büyük bir farklılık vardır.

Bir diğer farklılık, şirketlerde cari gizlilik esasıdır. Kulüplerde açıklık esastır. Şirketlerin yaptıkları ancak belli çevreleri ilgilendirir, halbuki kulüplerin yaptıkları kamuoyunu doğrudan ilgilendirir. Şirketlerde kapitalizmin kuralları geçerlidir. Kulüplerde sportmenlik ve fair-play geçerlidir.

Bir diğer çok önemli husus, şirketlerde gayretler rakibi veya rakipleri yok etmeye yöneliktir. Her şirketin amacı kendi sektöründe hâkim olmak, tek kalmak, rakiplerini yok etmek, rakiplerini en azından kendisine bağımlı hale getirmektir. Oysa, kulüplerde sporu rekabet doğurur, rekabet varsa spor – yarışma vardır.

Sporda belli bir yere kadar rekabet edilir, belli bir noktadan sonra rakip kulüpleri kollamak, korumak mecburiyeti doğar. Çünkü onların yok olması halinde, spor ortadan kalkar. Düşününüz, Türkiye Birinci Liginde 18 kulübün 17 si kapanmış, bir kulüp kalmış, kiminle oynayacaksınız? Şampiyonluğun keyfi, zevki nerede? Piste çıkıyorsunuz, tek başınıza koşuyorsunuz. Yaptığımız her koşu bir rekor oluşturuyor, çünkü kimseyle yarışmıyorsunuz. Kulüplerle şirketler arasındaki en büyük farklardan birisi de budur.

Şirkette sadece sermayesi olanlar vardır, hisse sahipleri vardır, kişilere “hissen kadar etkilisin” denir. Halbuki kulüpte üyeler, hatta üye olmayanlar da söz sahibidirler, söz sahibi olmaya çalışırlar. Şirketlerin mal varlığı, yukarıda bahsettiğimiz gibi menkuller, gayrimenkuller, sermaye, uzun vadeli planlardır. Kulüpte sermaye yoktur. Ayın azdır, gayrimenkulün çoğunluğu tahsistir; sadece intifa hakları kulüptedir. Varlığının çoğunluğu insana dayalıdır. Bir de en önemli fark, şirketlerde olabildiğince uzun vadeli planlar yapılır. Halbuki kulüplerde planlar son derece kısa yapılır, günlük yapılır, haftalık yapılır, bir sezonluk yapılır. Çok çok o seçildiğiniz iki veya üç yıl için yaparsınız. Hiçbir zaman, hiçbir kulüp yöneticisi, “ben şimdi şöyle bir uygulama yapacağım, bunun semeresini 10 sene sonra bu kulüp alacak” demez, diyemez. Çünkü 10 sene sonra bu semereyi kimin alacağı belli değildir. O sıradaki başkan ve yöneticiler herhangi bir şeyi böyle uzun vadeli, kendilerine doğrudan faydası olmayacak şekilde oluşturmak istemezler.

Bir diğer husus, ki bunu hep görüyoruz, şirket yöneticileri, kamuoyunda eleştirilmeye alışık değillerdir. Siz, hiçbir şirketin yönetiminin kamuoyunda tasarruflarından dolayı tartışıldığını pek görmezsiniz.. Yanlış yaptıysa batar, yanlış yaptıysa satılır, yanlış yaptıysa kapanır; ama kulüplerde bilen-bilmeyen, anlayan-anlamayan herkes fikir yürütür, herkes kendini o başkanın yerine koyar, “ben o başkanın yerinde olsam şunları şunları yapardım” der. Herkes kendini yöneticinin yerine koyar. Bütün bunlara baktığımız zaman kulüp yöneticilerinin fazlasıyla tahammüllü olması gerekir. Halbuki şirket yönetiminde bu tahammül ekolünden geçilmemiştir. Yöneticilerin böyle bir zorunlulukları yoktur. Böyle bir alışkınlıkları da yoktur.

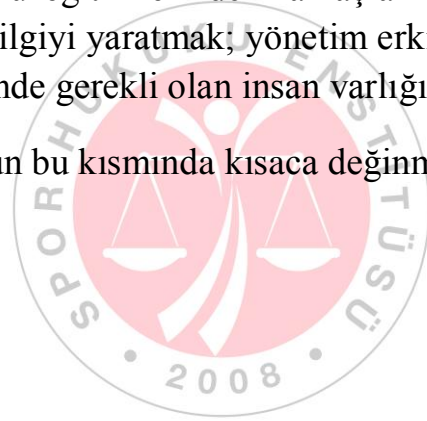
Şirkette istediğinizi yaparsınız. Şirkete bir sabah gelirsiniz, “ben bu işten sıkıldım” der, gerekli kararları alır ve şirketi kapatırsınız, tasfiye edersiniz, iflas edersiniz, konkordato ilan edersiniz, istediğinizi yaparsınız, şirkete; ama bir kulübün başkanı olduğunuzda, her ne kadar her kulübün tüzüğünde de kulübün feshinin nasıl olacağı

yazarsa da, bunu uygulayamazsınız. Tersinin nasıl olacağını da belirtelim; hiçbir zaman sahibi olduğunuz şirkette bir gün, “ben bu işten çok sıkıldım” deyip ceketinizi alıp gidemezsiniz. Ama kulüpte iki satırlık bir istifa yazısıyla ya sıkıldığınızda ya da sıkıştığınızda gidebilirsiniz.

Özetle, bir sonuç çıkartmak, konuyu bağlamak gerekirse, şirket yönetmek ve kulüp yönetmek çok farklıdır. İyi bir iş adamı, çok iyi bir iş adamı bu yüzden kötü bir kulüp yöneticisi olabilmektedir. Peki, bunun çözümü nedir? Çözümü, yukarıda belirtmiş olduğumuz gibi, atanmış yöneticilere yönetimi bırakarak, geri plana çekilmek, sadece prensipleri vermek, ikide bir kameranın, mikrofonun cazibesine kapılıp ön plana çıkmamaktır.

İşte bütün bu hususlar iyi anlaşılmadığı sürece, ülkemiz spor kulüplerinde “başarılı işadamı – başarısız başkan” ikilemini yaşamaya devam edeceğiz. Bizim, Spor Yönetimi ve Spor Hukuku eğitimlerindeki amaçlarımızdan birisi de yukarıdaki ikilemi giderecek bilinci, bilgiyi yaratmak; yönetim erkinin seçilmiş yöneticilerden, atanmış yöneticilere geçişinde gerekli olan insan varlığını sağlamaktır.

Bu konuya da Raporumuzun bu kısmında kısaca değinmeyi yararlı bulduk.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM:

TÜRKİYE’NİN DOPİNGLE MÜCADELE POLİTİKASI VE BUNA AİT KURUMSALLAŞMA İÇİN MEVZUAT DÜZENLEMESİ

Genel Bilgiler - TARİHİ GELİŞİM :

Dünyada doping hakkında araştırılma yapılması önerisi ilk kez, 1960 Roma Olimpiyatları sırasında cereyan eden Psiko-Ergo-Farmakoloji Uluslararası Kongresinde ortaya atılmış, ve 1962’de organize edilen iki yuvarlak masa toplantısı sonrasında, 26-27 Ocak 1963’de Fransa’da toplanan bir bilimsel Kongrede Doping’in ilk tanımının yapılmasına çalışılmıştır. Bu ilk tanıma göre :

« Doping bir sporcunun fizyolojik hazırlanması değildir. Bu hazırlanma yaşamsal önemdedir ve tıbbi kontrol altında yapılmalıdır. Bir yarışma hedeflenerek veya bir yarışma sırasında, verimi arttırmaya yönelik, spor etiğine aykırı ve sporcunun beden veya ruh sağlığına zarar verebilecek, her türlü madde veya yöntem uygulamaları DOPİNG addedilir. »

Bu ilk tanım, halen geçerli olan Doping tanımının da bütün unsurlarını içermektedir. Bununla birlikte Avrupa Konseyi’nin Kasım 1963’de Starsbourg ve Madrid’de yaptığı iki toplantıda yeniden ele alınmış ve geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu toplantıda sırası ile Avusturya, Danimarka, İspanya, İtalya, Hollanda ve İngiltere kendilerine uygun gelen Doping tanımlarını tartışmaya sunmuşlardır. Bu toplantıda ülkemiz açısından bize ilginç gelen nokta, daha 1963 yılında doping hakkında organize edilen bu ilk diplomatik nitelikteki kongreye Türkiye’nin kendi DOPİNG tanımını sunmak suretiyle aktif katılımında bulunmuş olduğudur. Avrupa Konseyi arşiv kayıtlarına göre **Türkiye’nin 1963 yılında DOPİNG hakkındaki tanımı şu şekildedir :**

« DOPİNG MADDESİ, PERFORMANSI YÜKSELTEN BİR TÜR FARMAKOLOJİK UYARICIDIR. »

Uzun tartışmalardan sonra Avrupa Konseyi, devletlerin sundukları biri birlerine yakın veya uzak tanımları değerlendirerek doping hakkında şu tanımı karara bağlamıştır :

« Doping, bireyin bir yarışmaya katılımı nedeniyle ve yapay ve haksız şekilde performansını arttırmak amacıyla, organizmaya yabancı fizyolojik maddelerin, herhangi bir yöntemle yüksek dozda ve anormal yollardan, sağlıklı bir kişiye uygulanması veya kendisi tarafından kullanılmasıdır. »

1964’de Tokyo Olimpiyatları münasebetiyle toplanan bilimsel kongre yukarıdaki tanıma şu paragrafı ilave etmek gereğine karar vermiştir :

« Bir yarışmaya katılım sırasında, niteliği, dozajı veya uygulama şekliyle, bir sporcunun yapay ve haksız şekilde performansını arttıracak bir tıbbi müdahale zorunluluğu doğarsa, bu dahi doping addedilmelidir. »

Sonrasında, 1965 yılından itibaren Devletler ilk yasal doping tanımlarını yapmaya başlarlar. Diğer bir ifade ile « doping ile mücadele ulusal yasalarını » kabul ederler. Bu bağlamda Belçika : Nisan 1965, Fransa : Haziran 1965’de doping ile mücadeleyi yasal düzenleme altına almıştır. Bu kanunların çıkartılması ve özellikle bunlara bağlı yönetmeliklerin ve ekli yasak madde – ilaç listelerinin kabulü ile doping kavramı,

tanımı akademik kongre çalışmalarını aşarak somutlaşmış ve yasaklar ile cezalar içeren bir hukuk düzenine kavuşmuştur.

Ancak bir yandan doping ile mücadele yasal bir düzenlemeye ulaştırılırken, hemen karşısında bu mücadelenin Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'ne aykırı olduğunu iddia eden karşıt görüşler de ortaya çıkmıştır. Bu karşıt görüşlere ve doping ile mücadelenin yersiz olduğunu ileri sürenlere rağmen 1967'de Uluslararası Bisiklet Federasyonu kendi doping tanımını ve yasaklı maddeler listesini tanzim eden ilk uluslararası teşkilat olmuştur.

1970'li yılların sonunda sağlık meslek erbabı, spor dünyası ve diğer teşekküller tarafından oluşturulmuş yüze yakın doping tanımı birbirleri ile kesişmekte, birbirlerini tamamlamakta ve bazen de birbirlerine zıtlıklar ortaya koyar hale gelmişlerdi. Bu durum karşısında Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi 1984 yılında dopingin basitleştirilmiş bir tanımını yapmak ihtiyacını duymuştur. Avrupa Konseyi'nin bu tanımına göre :

« Sporda doping, yetkili spor teşkilatlarının kurallarına aykırı şekilde, bunların yasaklamış olduğu madde veya madde sınıflarını kullanmaktır. »

Bu tanımlamadan iki yıl sonra Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) de nihayet şimdiye kadar yapılmış tanımlamalara oldukça yakın, kendi tanımını ve yasaklı maddeler listesini kabul etmiştir. Aynı dönemlerde Uluslararası Amatör Atletizm Federasyonu (IAAF) gibi sporun çok önemli kuruluşları da kendi doping tanım ve yasaklı maddeler listelerini saptayarak bu alanda etkin bir mücadeleye girişmişlerdir.

Fakat bu kez de ortaya çok farklı yasaklı maddeler listeleri ortaya çıkmış ve uygulanır olmuştur. Bu durum da farklı disiplinlerdeki sporcular arasında bir haksızlık, adaletsizlik duygusu yaratmıştır ; zira bir sporda doping olarak nitelenen ve cezalandırılan bir madde, bir başka sporda serbest kalmıştır. Bu duruma bir örnek vermek gerekirse, ABD'de NBA'de dopingli bir sporcu çok ağır bir cezaya çarptırılmakta : hayat boyu ihraç edilmekte ve fakat bu cezaya maruz yasaklı madde listesi de o denli kısa tutulmaktaydı : sadece kokain ve eroin.

Zaman içinde Devletler doping ile mücadeledeki yasal düzenlemelerini yeniden, günün şartlarına uygun şekilde ele almışlar ve örneğin Fransa 1965 tarihli kanununu 1989'da yenilemiştir. Yine 1989'da Avrupa Konseyi de doping tanımını yeniden ele almıştır. Bu yeni düzenlemesinde doping şöyle tanımlanmaktaydı :

« Bu sözleşme uyarınca :

a) Sporda dopingden anlaşılan, sporculara uygulanan veya bunlarca kullanılan farmakolojik madde sınıfları veya yöntemleridir;

b) Farmakolojik madde sınıfları veya yöntemlerinden anlaşılan, yetkili uluslararası spor teşkilatlarınca yasaklanmış ve bu alanda tanzim edilen listelerde bulunan farmakolojik madde sınıfları veya yöntemleridir;

c) Sporcudan anlaşılan, organize spor faaliyetlerine düzenli şekilde katılan her iki cinsiyetten bireylerdir. »

Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC)de tanımını geliştirmek ihtiyacını duymuş ve 1999'da Lozan'da toplanan [Sporda Doping Dünya Konferansı (2-4 Şubat 1999)]'ndan şu yeni tanım çıkmıştır:

« 1. Sporcunun sağlığı için tehlikeli olabilecek ve/veya performansını iyileştirebilecek bir madde veya metodun kullanılması,

2. sporcunun organizmasında, bu KOD'a aykırı bir maddenin bulunması veya bir metodun uygulandığının saptanması doping olarak nitelenir. »

Günümüze kadar geniş bir kabul görmüş hiçbir doping tanımına ulaşamamıştır. Bununla beraber mevcut bütün tanımların iki müşterek noktası bulunmaktadır:

- Sporculara uygulanır (antremanda veya yarışmada)
- Bir yasak maddeler ve metodlar listesi ile somutlaşmıştır.

Neden dopingin tanımı ve maddeler listesi üzerinde bu kadar durulmaktadır sorusuna verilebilecek cevap, doping ile mücadelenin etkin silahı ceza olduğuna göre ceza hukukunun temel kuralı olan suç tanımının çok açık şekilde yapılması zorunluluğudur.

Halen yürürlükte bulunan doping tanımlamalarında birinci müşterek, SPORCULARA uygulandığıdır. Bu durumda sporcunun tanımının açık şekilde yapılması gerekir. Bunun mümkün olması için ise SPOR'un tanımının eksiksiz ve doğru yapılması şarttır. Söz konusu olan beden hareketleri midir, beden eğitimi midir, toplu yapılan faaliyetler midir, yarışmalar mıdır, kişisel oyunlar mıdır yoksa takım oyunları mıdır? Ayrıca kastedilen kitle sporu mudur, amatör spor mudur, elit sporu mudur, dinlenme sporları mıdır, okullarda yapılan spor mudur ?

Sporun var olduğu bütün bu tanımlamalarda, dopingi bunlardan sadece bir tek kategoriye odaklamak, diğerlerini bu mücadelenin dışında bırakır. Bir diğer deyişle, halen benimsenmiş olan tanımlamalarla sadece **“organize spor yarışmalarına katılan sporculara uygulanır”** ve diğer bütün kategoriler bu mücadelenin dışında bırakılmaktadır.

Doping ile mücadelenin ikinci sınırı **yasak maddeler ve yöntemler listesidir**. Bir diğer ifade ile, bu listede bulunmayan bir farmasötik madde bu tanım icabı yasak değildir. **Genelde benimsenen liste IOC listesidir**. Ancak bunun dışında kendi yasaklar listesine farklı maddeleri ilave eden Federasyonlar bulunduğu gibi bunlardan bazılarını hariç tutan çok dar yasak maddeler listeleri bulunan bazı uluslararası federasyonlar ve bazı özel sporlarda ulusal federasyonlar ve hatta lig organizasyonları (özellikle ABD’de bazı profesyonel organizasyonlarda) vardır.

Yukarıdaki hususa örnek vermek gerekirse: Uluslararası Okçuluk Federasyonu IOC listesine “anksiyolitik’leri, antipsikotik’leri, antidepresan’ları, hipernotik’leri ve antihistaminik’leri ilave eder; Uluslararası Trampolin federasyonu bazı doğal bitki preparatlarını (ma-huang gibi) ilave eder; buna karşın Profesyonel Tenis Federasyonu (ATP) betablokan’ları hariç tutar. Uluslararası Halter Federasyonu yarışmalarda IOC listesini kullanır ve fakat antrenmanlarda (içinde ne uyarıcıların, ne betablokanların, ne narkotiklerin, ne lokal anesteziğin ne de kortikoidlerin bulunduğu) kendi listesini uygular. ABD’de daha önce de belirtmiş olduğumuz gibi Ulusal Basketbol Federasyonu (NBA) yasaklı madde olarak sadece kokain ve eroini arar. Buna karşılık Beyzbol Birinci Ligi (Major League Base-Ball) kokaini, marijuana’yı, amfetaminleri , sert steroidleri, afyon türevlerini ve fensiklidin’i yasak maddeler listesine almıştır. Bazı spor teşkilatları belirsiz yasak listelerine sahiptirler: Örneğin, Ulusal Hokey Ligi’nin “resmen yasa dışı olan bütün maddeler” ifadesindeki ne anlama geldiği belli olmayan tanımında olduğu gibi. Bazı ülkelerde sporcu, ikamet ettiği yere göre farklı yasak listelerine muhatap olabilmektedir. Örneğin iki toplumlu olan Belçika’da Fransız Toplumunu ile Flaman Toplumunu farklı iki yasak maddeler listesine sahiptirler. Burada sadece Fransız toplumu kodein, tiroid hormonu, theofilin ve türevlerinin kullanımını yasaklamaktadır. Nihayet bir ülkenin farklı sporlardaki federasyonlarının belli bir maddeye karşı tutumları da farklı olabilmektedir. Örneğin Fransa’da 1996’da 29 Federasyonu ilgilendiren 58 marijuana kontrolünde 21 farklı ceza uygulaması yapıldığı tespit edilmiştir.

Bütün bu tespitlerin ışığında bu konuda varabileceğimiz sonuç, günümüzdeki doping hakkındaki tanımlamaların konuya farklı prensiplerle yaklaşan bilim dallarının farklı sonuçlara vardıklarıdır. Bu bağlamda hukuki, tıbbi, etik ve sosyal tanım ve sonuçlar farklıdır.

Devletlerin ve tabii ki **Türkiye**'nin dopinge mücadelede yapmaları gereken yasal düzenlemelere değinirken, kaçınılmaz olarak, bunlara esin kaynağı olan, ve tarihsel önceliği bulunan uluslararası düzenlemeleri vurgulamamız gerekmiştir. Tarihsel gelişim ve doping tanımlarını verirken bahsettiğimiz Avrupa Konseyi düzenlemeleri, bunun ana kaynağını oluşturmuştur. Avrupa Konseyinin (1967) spor hakkında kabul etmiş olduğu ilk düzenleme doping hakkında olmuştur. Aynı yıl IOC doping kontrolü hakkında ilk düzenlemelerini kabul ederek 1968 Olimpiyatlarında uygulamaya geçirmiştir. Bu düzenlemeler, o tarihte mevcudiyeti dahi bilinmeyen (kan dopingi gibi) bir takım doping yöntemlerini dahi ileride kucaklayacak şekilde soyut ve geniş tutulmuştur. Bu dönemlerde bazı ülkeler dopinge karşı ilk yasal düzenlemelerini kabul etmişlerdir; bunlardan Belçika ve Fransa 1965'de, **Türkiye 1971'de (yabancı kaynaklar her ne kadar Türkiye'nin dopinge mücadelede bir kanunu olduğunu yazarlarsa da, söz konusu hukuk belgesinin 17.5.1971 tarih ve 13839 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan "Sportif Dopinglerle Mücadele Yönetmeliği" olduğunu belirtmek isteriz)**, İtalya ve Yunanistan 1975'de, Portekiz 1979'da, İspanya 1980'de, çeşitli tarihlerde de Polonya, Rusya, Arnavutluk, Bosna-Hersek, Gürcistan, Litvanya, San Marino, Slovenya, Ukrayna, Bulgaristan, Makedonya, Romanya hukuki düzenleme ve tedbirlerini yürürlüğe koyan ülkelere örnek olarak belirtilebilir. Avrupa dışından da örnek vermemiz gerekirse, 1969'da Uruguay ve 1970'de Kolombiya'yı zikredebiliriz. Fransa 1965 tarihli Kanun'unu 2000 yılında, İsviçre ise 1972 tarihli Kanun'unu 2002 yılında yeni düzenlemelerle değiştirmişlerdir.

Yukarıda belirtmiş olduğumuz gelişmelere koşut olarak, doping ile mücadele uzmanları ve özellikle kontrol laboratuvarları yöneticileri 1981'de Avrupa Konseyi Spor Geliştirme Direktörler Komitesi (CDDS)'nden bir "Sporda Dopinge Mücadele Sözleşmesi" hazırlamasını talep etmişlerdir. "Sporda Doping ile Mücadele Avrupa Şartı" bu talep sonrasında doğmuştur. 1984'de Uluslararası Spor Federasyonları Birliği ve IOC bu Şart'ı destekleyen kararlar almışlar ve Avrupa Ulusal Olimpiyat Komiteleri Birliği de 1985 yılında benzer bir karar almıştır.

Kısaca Dopinge Mücadele Şartı adıyla anılan bu uluslararası hukuk belgesi Avrupa Birliği Komisyonu, Dünya Sağlık Teşkilatı, UNESCO gibi kuruluşların da konuya ait referans metni olmuştur. Devletlerin çoğu da ulusal düzenlemelerini bu Şart'a uyum içerisinde gerçekleştirmişlerdir. Şartın kabulünden kısa bir süre sonra, 1986 yılında Spor Bakanları toplantısında Şart'a katılan ülkeler çevresinin genişletilmesi ve Avrupa dışı ülkelerin de katılımını sağlamaya yönelik bir karar alınmış ve bunun ışığında ilk Avrupa dışı katılım aynı yıl Kanada'dan ve sonraki yıllarda Avustralya, Güney Afrika, 2002 yılında da Tunus'tan gelmiştir. A.B.D., Şart'ın hazırlıklarında aktif rol oynamış olmasına rağmen Devlet olarak ne imzalamış ne de onaylamıştır. Bu sıralarda, sosyalist devletler spor teşkilatları yöneticileri, 1988'de Budapeşte'de yaptıkları bir toplantıda IOC'den uluslararası düzeyde doping kontrollerini yapılması çağrısında bulunurlar.

Avrupa Konseyi bünyesinde çıkartılan ilk Şart'tan sonra da çalışmalar sürdürülmüş ve 1989 yılında "Dopinge Mücadele Sözleşmesi" Devletlerin imzasına açılmıştır. **Bu sözleşmeyi Türkiye, çıktığı 16.11.1989 tarihinde hemen imzalamış ve 22.11.1993 tarihinde TBMM'inde onaylayarak 01.01.1994 tarihinde bir iç hukuk belgesi olarak yürürlüğe koymuştur.**

Doping ile mücadelede birçok başka çok taraflı ve ikili uluslararası sözleşmenin de bulunduğunu belirtmeliyiz. Bunlar arasında: Uluslararası Dopinge Mücadele Sözleşmesi (IADA)'ni, Balkan Ülkeleri Dopinge Mücadele Konvansiyonu'nu, Çin Olimpiyat Komitesi ile Avustralya Spor İlaçları Ajansı (ASDA) arasındaki İşbirliği Anlaşmasını, Avustralya ile Yeni Zelanda Hükümetleri arasındaki İkili İşbirliği Anlaşmasını, Avustralya Spor İlaçları Ajansı (ASDA) – Amerika Birleşik Devletleri Olimpiyat Komitesi (USOC) – Kanada Sporda Etik Merkezi (CCES) arasındaki üçlü anlaşmayı, Dopinge Mücadele Kuzey Ülkeleri Konvansiyonu'nu örnek verebiliriz.

Avrupa Konseyi'nce oluşturulan “**Dopingle Mücadele Sözleşmesi**”, özellikle doping maddelerinin dolaşımını azaltıcı tedbirlerin ahenkleştirilmesini öngören tedbirler içermekte; dopingle mücadele kontrollerini güçlendirecek, bulgulama tekniklerini ve eğitim programlarını geliştirecek, kullanıcı ve diğer sorumlulara uygulanacak cezaların etkinliğini arttıracak tedbir hükümleri içermektedir. Bu Sözleşmenin bir özelliği de Avrupa Konseyi bünyesinde “İzleme Grubu” adını taşıyan bir organa sahip olmasıdır. Siyasi nitelikte olan bu organ Sözleşmeye taraf olan bütün Devlet temsilcilerini ve Ulusal Olimpiyat Komiteleri temsilcilerini bir araya getirmekte, Sözleşmeyi devamlı gözden geçirmekte, uygulamalarını gözetmekte, yasaklı maddeler listelerini kabul etmekte ve sair gerekli kararları almaktadır.

Avrupa Birliği Komisyonu, dopingle mücadele alanında zorlayıcı yasal metinler kabul etmeye yetkisi bulunmadığı görüşündedir; bununla beraber, 3 Aralık 1990'da dopingle mücadelede Topluluk politikası ve 8 Şubat 1992'de sporda dopinge karşı bir davranışlar Kod'u kabul etmiştir. Bu Kod, çevreyi eğitmek, sağlık personelinin sorumluluklarını belirlemek, laboratuvarları standardize etme ve kamu oyunu bilgilendirmek hususlarını içeren on madde tespit etmiştir. Ayrıca Avrupa Parlamentosu da sporda doping konusunda 27 Nisan 1994 bir Rapor ve 6 Mayıs 1994 ile 17 Aralık 1998 tarihlerinde Kararlar almıştır. 1994 yılı kararı ile Avrupa Birliği Komisyonu ve Konseyi, Birliğin doping konusunda mücadele sorumluluğu bulunduğunu ve bu sorumluluğu nasıl bir politika ile yerine getireceğini belirlemektedir. 1998 Kararı ile ise Birlik, üyesi Devletlerin dopingle mücadele politikalarını nasıl ahenkleştireceklerini düzenleyen tavsiyelerde bulunmaktadır.

Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi birlikte geliştirdikleri bir çalışmanın sonucunda EUROPACK adlı bir eğitim programı oluşturmuşlar; bir de “Temiz Spor Kılavuzu” adlı belge çıkartmışlardır.

UNESCO yakın zamana kadar Avrupa Konseyi'nin Sözleşme ve diğer çalışmalarını kendisi için de yeterli görürken, bu sözleşmenin dünyanın bütün ülkelerine açık olmasına rağmen bir türlü Avrupa dışı üyeliklerini istenilen sayıda artıramadığı görüldüğünden, yeni bir Evrensel Dopingle Mücadele Sözleşmesi yaratılmasında öncülük etmiştir. Ancak bundan önce de sporda etik prensipler ve eğitimsel değerlerini içeren “Beden Eğitimi ve Spor Uluslararası Şartı” (1978) ile UNESCO Spor ve Beden Eğitimi Bakanlar Konferansının 1988 Moskova toplantısında aldıkları “5 sayılı Tavsiye Kararı”nı belirtmemiz gerekir.

Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) spor dünyasında kaynak – referans teşkilat olarak gösterilir. Bu husus doping ile mücadelede de, Devletlerin yasal düzenlemeleri dışındaki, spor dünyasının özgün düzenlemelerinin kaynağıdır. IOC Anayasası konumunda olan Olimpik Şart'ının 48.1 maddesinde bulunan “Dünya Dopingle Mücadele Kod'u bütün olimpik hareket için mecburidir” hükmünden başlayarak, IOC'nin yasak madde ve yöntemler listesi hemen bütün uluslararası federasyonlar, olimpik olmayanlar da dahil, tarafından benimsenmiştir. “Olimpik Hareketin Dopingle Mücadele Kodu” 1 Ocak 2000 tarihinde, eski IOC Medikal Kod'unun üzerine inşa edilerek kabul edilmiştir. Uluslararası bir federasyon, IOC tarafından tanınmak için bu kodu da uygulamayı kabul etmeli ve etkin, yarışma dışı kontroller uygulamalıdır.

Söz konusu Dopingle Mücadele Kodu, sporun bütün katılımcılarına uygulanacağını belirtir. Katılımcıdan anlaşılması gereken: sporcu, antrenör, yönetici, sağlık personeli, sporcularla çalışan paramedikal personel ve sporcuların yarışmalara hazırlanmalarında rol alan, yardımcı olan bütün kişilerdir. Kod'un uygulanma alanı. Olimpiyat Oyunları, IOC'nin patronaj ve destek verdiği bütün yarışmalar, bir Uluslararası Federasyon veya Ulusal Olimpiyat Komitesi yönetiminde yapılan bütün yarışma ve etkinliklerdir.

Doping yapmak yasak olduğu kadar, tavsiye etmek, teklif etmek, onaylamak, izin vermek, göz yummak, kolaylaştırmak da yasaktır. Aynı şekilde doping maddesi satışı, dağıtımı, pazarlanması, kaçakçılığı da yasaktır.

Her ne kadar IOC Kod'u amir nitelikte olma iddiasında olsa da uluslararası federasyonların da doping ile mücadelede kendi kuralları, talimatları bulunmaktadır. Bunların bazıları çok teferruatlı ve geniş, bazıları ise sadece ana prensiplerle donatılmış durumdadır; örneğin, Uluslararası Bisiklet Federasyonu (UCI) Doping Mücadele Talimatı 212 madde ve 12 ekten oluşurken, Uluslararası Yüzme Federasyonu (FINA)'ninki sadece 12 maddedir. Ancak yine de IOC Olimpik Şart hükümleri ile, tanıdığı uluslararası federasyonlara Doping Mücadele Kodu'nu uygulama mecburiyetini yükler. Bu durumda uygulamayanların tanınmışlığını geri alması gereken IOC yine de özgün talimatlarının bulunmasına göz yummaktadır.

Ulusal spor federasyonlarına gelince, bunlar ise organize ettikleri uluslararası yarışmalarda bağlı oldukları uluslararası federasyonun, ulusal yarışmalardaysa kendi talimatlarını uygulamaktadırlar.

Bütün bu bilgilerin ışığında durumu özetlememiz gerekirse, geçmişte ve hatta kısmen şimdi de, ne Devletler ve spor teşkilatları arasında, ne spor federasyonlarının birbirleri arasında kurallar ve yasak madde ve yöntemler konusunda tam bir liste birliği bulunmaktadır. Genelde IOC listesi referans rolü oynamaktaysa da, federasyonların kendi listeleri de bulunmaktadır.

1998 yılında Fransa Bisiklet Turunda yaşanan, neredeyse örgütlü suç boyutundaki bir doping skandalı (Festina takımının Tur'dan ihracı) sonrasında IOC bir doping mücadele dünya konferansı toplamaya karar vermiştir. **Konferans 2-4 Şubat 1999 tarihlerinde, aynı zamanda IOC merkezinin de bulunduğu, İsviçre'nin Lozan kentinde toplanmıştır.** Katılımcıları: IOC, ulusal olimpiyat komiteleri, uluslararası federasyonlar, sporcu temsilcileri, devletlerin delegasyonları, uluslararası teşkilatlar temsilcileri (Avrupa Konseyi, AB, UNESCO gibi), bilim ve spor dünyasının ilgili teşekküllerinin temsilcileridir. Konferansta ele alınan konular başlıca dört ana temadadır:

- 1) sporcuların korunması,
- 2) dopingin hukuki ve siyasal boyutları,
- 3) önleme yöntemleri = etik, eğitim ve iletişim,
- 4) son olarak da konunun mali boyutu.

İki gün boyu süren müzakereler sonucunda altı noktada toplanan kararlar alınmıştır. Bunlara göre:

1. **Yeni, bağımsız bir "Dünya Doping Mücadele Ajansı" kurulacaktır (W.A.D.A. = World Anti-Doping Agency – Agence Mondiale Antidopage = A.M.A.) ve kuruluşu 2000 yılı Sydney Olimpiyatlarından önce gerçekleştirilecektir.** Ajansın başlıca altı hedefi bulunacaktır: Sporda
 - 1) Etik değerleri geliştirmek ve sağlığı korumak,
 - 2) Yasak maddeler ve yöntemler hakkında müşterek bir liste hazırlamak,
 - 3) Yarışma dışı kontrolleri geliştirmek,
 - 4) Kontrol yöntemlerini, disiplin kovuşturma usullerini ve cezalarını ahenkleştirmek,
 - 5) Eğitim ve iletişim programlarını geliştirmek,
 - 6) Doping ile mücadele konusundaki araştırmaları koordine etmek ve geliştirmek
2. WADA, sporcuların eğitimi, korunması ve hakları konularında çalışmalar yapacaktır. Bu bağlamda antrenörler ve diğer yöneticiler de dürüstlük, etik ve fair-play'e uygun davranacaklarına dair "olimpik yemin"de bulunacaklardır.
3. Olimpik hareketin Doping Mücadele Kodu, doping karşı savaşta temel rol oynamaktadır
4. Yarışmalar sırasında veya dışında yapılan kontrollerde elde edilen pozitif sonuçlara uygulanacak cezalar saptanacaktır.
5. WADA, diğer uluslararası teşkilatlarla, hükümetlerle, kamu kuruluşlarıyla, ve kendisini doping mücadeleye vakfetmiş diğer kamu ve özel hukuk kuruluşlarıyla işbirliği yapacaktır.
6. IOC, uluslararası federasyonlar, ulusal olimpiyat komiteleri ve CAS – TAS (Spor Tahkim Mahkemesi) yetki ve bağımsızlıklarını korumaktadırlar; ancak, WADA ile işbirliği yapacaklardır.

WADA'nın kurulmasında kabul edilen Statüsü'nün 4. maddesi yukarıda belirttiğimiz kuruluş konferansında alınan kararlara sadık kalmıştır. WADA hukuki tüzel kişilik olarak bir "İsviçre özel hukuk" kuruluşu, diğer bir ifade ile bir dernek niteliğinde olup İsviçre İçişleri Bakanlığının denetimi altındadır. Merkezi İsviçre'de olabileceği gibi başka bir ülkeye de taşınabilir olduğundan, 21 Ağustos 2001'de WADA Kurucular Kurulu'nda yapılan bir oylama sonucunda 17'ye karşı 15 oyla Kanada'nın Montreal kentine taşınmıştır. Bunda Kanada hükümetinin beş yıl için WADA'ya bir takım vergi avantajları ve bazı giderlerini karşılama vaadinin etkili olmuş olduğu ileri sürülmektedir.

Türkiye, WADA'ya karşı, ekonomik bakımdan kendisinden çok daha gelişmiş ülkelere nazaran çok önemli bir mali mükellefiyeti muntazam şekilde yerine getirmektedir; ancak, henüz WADA'dan gereğince yararlanabileceği bir politika geliştirememiştir. Ajans'ın hiç bir organında yer almamakta ve araştırma projeleri bütçelerinden yararlanmamaktadır.

WADA, kuruluşunun hemen ertesinde bir "Dopingle Mücadele Kodu" hazırlanmasına kendisini odaklamıştır. Bu bağlamda Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği ve UNESCO ile çok ciddi ve sıkı işbirliğine girmiş ve 2-3 Mart 2003 tarihinde Danimarka'nın başkenti Kopenhag'da toplanan bir konferansta "KOD"u ülkelerin hükümet temsilcilerinin imzasına açmıştır. Kopenhag'da 51 Devlet Kod'u kabul ettiklerine dair deklarasyonu imza etmişlerdir. Bu imza sadece devletlere değil Uluslararası Federasyonlara, Ulusal Olimpiyat Komitelerine ve diğer spor teşkilatlarına da açık tutulmuştur; bunlardan da çok büyük bir kısmı zaman içerisinde hem hükümetler olarak, hem de ulusal olimpiyat komiteleri ve ulusal dopingle mücadele kuruluşları (NADO'lar) WADA KOD'u tanıdıklarını beyan etmişlerdir. Bu bağlamda, Türkiye hem hükümet olarak (GSGM), hem de spor teşkilatları olarak. TMOK ve Türkiye Doping Kontrol Merkezi gerekli işlemlerini yerine getirmişlerdir.

Yukarıda da belirtmiş olduğumuz gibi **WADA Kod 2003'te kabul edilmiş ve 2004'te yürürlüğe girmiştir.** Ancak Kod, zaman içerisindeki uygulamaları değerlendirilerek WADA Yönetim Organınca (WADA Foundation Board) tarafından **gözden geçirilmiş ve 17 Kasım 2007'de yeni şekli kabul edilmiştir. Bu yenilenmiş WADA Kod 1 Ocak 2009'da yürürlüğe girmiştir.**

7 Temmuz 2007'den beri yürürlükte bulunan Olimpik Şart ve 19 Ekim 2005 tarihinde Paris'te kabul edilip 1 Şubat 2007'de yürürlüğe girmiş olan "**UNESCO SPORDA DOPİNGE KARŞI ULUSLARARASI SÖZLEŞMESİ**", dopingin önlenmesi ve dopingle mücadelenin Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nin misyonunun ana unsurlarından olduğunu belirtmekte ve WADA Kod'un bu konuda temel rol oynadığını vurgulamaktadır.

Türkiye, "UNESCO SPORDA DOPİNGE KARŞI ULUSLARARASI SÖZLEŞMESİ"ne katılmamızı 10 Aralık 2007 tarihinde 5721 sayılı Kanun ile uygun bulmuştur.

TÜRKİYE'NİN DOPİNGLE MÜCADELEDE POZİSYONU :

Türkiye'nin dopingle mücadeledeki pozisyonunu iki şekilde incelemek mümkündür. Bunlardan birincisi, bu konuda elinde bulunan enstrümanların neler olduğuna bakmak, ikincisi ise bu enstrümanları nasıl kullandığını belirlemektir.

Türkiye'nin dopingle mücadele enstrümanları, öncelikle bu konuda yetkili ve/veya görevli kurum ve kuruluşlardır; ikincil olarak da bu kurum ve kuruluşların çıkartmış oldukları ve uygulamalarına dayanak oluşturan hukuki metinlerdir.

Ülkemizin dopingle mücadelede yetkili ve/veya görevli teşkilat ve kurumlarını şöyle sıralayabiliriz:

- **Başbakanlık GENÇLİK VE SPOR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (GSGM)**
- **GSGM hizmet birimi konumunda olan, henüz özerk olmayan Spor Federasyonları (az sayıda)**
- **Özerk (ya da yeni düzende BAĞIMSIZ olacak olan) SPOR FEDERASYONLARI (halen 60 kadar)**
- **TÜRKİYE FUTBOL FEDERASYONU (TFF) (özel Kanunu vardır)**
- **TÜRKİYE MİLLİ OLİMPİYAT KOMİTESİ (TMOK)**
- **TÜRKİYE MİLLİ PARALİMPİK KOMİTESİ (TMPK)**
- **TÜRKİYE DOPİNG KONTROL MERKEZİ (WADA tarafından akredite Laboratuvar)**
- **TÜRKİYE ANTI DOPİNG AJANSI (TADA) (henüz yasası çıkmamış olduğundan kurulamamıştır)**

Bu kurum ve kuruluşların uygulamalarına dayanak olan yasal metinler ise:

- **Avrupa Konseyi “DOPİNGLE MÜCADELE SÖZLEŞMESİ”**
- **UNESCO “SPORDA DOPİNGE KARŞI ULUSLARARASI SÖZLEŞMESİ”**
- **DÜNYA ANTI DOPİNG AJANSI (WADA) YASASI (KOD’u)**
- **Uluslararası Olimpiyat Komitesi Şart’ı**
- **Uluslararası spor federasyonlarının Tüzük ve dopingle mücadele Talimatları**
- **GSGM Doping Mücadele Yönetmeliği**
- **GSGM Amatör Spor Dalları Ceza Yönetmeliği**
- **GSGM Özerk Spor Federasyonları Çerçeve Statüsü (Anayasa Mahkemesi tarafından 19 Mart 2011 tarihinde yürürlüğe girecek şekilde iptal edilmiştir)**
- **Özerk Spor federasyonlarının ANA STATÜLERİ ve Doping Mücadele Talimatları**
- **GSGM Tahkim Kurulu Yönetmeliği**
- **Hacettepe Üniversitesi TÜRKİYE DOPİNG KONTROL MERKEZİ (Laboratuvar) Yönetmeliği**
- **Türkiye Futbol Federasyonu Futbol Disiplin Talimatı**
- **Türkiye Futbol Federasyonu Futbolda Doping Mücadele Talimatı**
- **Türkiye Futbol Federasyonu Doping Kontrol İşlemleri İç Talimatı**
- **Türkiye Futbol Federasyonu Yasaklı Maddelerin Kullanım İzni Verilme İç Talimatı**

Bu metinlere dayanarak alınan kararların içtihat oluşturması:

- **GSGM Ceza Kurullarının dopingle ilgili kararları**
- **GSGM Genel Müdürlük Ceza Kurulu’nun Doping Suçları ile ilgili kararları**
- **GSGM Merkez Ceza Kurulu’nun Dopingle ilgili kararları**
- **GSGM Tahkim Kurulu’nun dopingle ilgili kararları**
- **Özerk Federasyonların Disiplin veya Ceza Kurullarının dopingle ilgili kararları (Tahkim Kurulu’nda itiraza açık şekilde)**
- **TFF Tahkim Kurulu kararları**
- **Uluslararası federasyonlar ve CAS kararları**

Henüz kanunlaşmamış tasarılarıdaki dopingle ilgili hükümler:

- **TADA Kanun Tasarısı**
- **Anayasa Mahkemesinin 19 Mart 2010 tarihli iptal kararı sonrasında bir yıl içerisinde çıkartılması gereken “BAĞIMSIZ SPOR FEDERASYONLARI KANUN TASARISI TASLAĞI”**
- **SPOR MÜSABAKALARINDA ŞİDDET VE DÜZENSİZLİĞİN ÖNLENMESİNE DAİR KANUN (5149 sayılı)’a ilavesi bir ara tasarılanmış olan ve Dopingi KRİMİNALİZE etmeyi amaçlayan yeni hükümler.**

Şimdi yukarıda belirtmiş olduğumuz enstrümanların bazılarını daha yakından inceleyelim:

Türkiye, dopinge mücadelede öncü ülkelerden birisi olduğunu daha önce belirtmiş olduğumuz üzere, henüz 1963'de Avrupa Konseyi'nin bu alanda başlattığı ilk çalışmalar sırasında bile doping hakkındaki tanımını vermiştir. 1963'de Türkiye Doping: **“Doping maddesi, performansı yükselten bir tür farmakolojik uyarıcıdır”** şeklinde tanımlanmıştır.

Daha sonra Türkiye Dünyada, dopinge mücadele dayanağını oluşturacak yazılı kural koyan ilk ülkelerden birisi olmuş ve 1971 yılında çıkartmış olduğu **“SPORTİF DOPİNGLERLE MÜCADELE YÖNETMELİĞİ” (halen artık yürürlükte değildir)** ile dopingi bir kez daha tanımlamıştır. Bu yönetmeliğin 1. maddesine göre doping şu şekilde tanımlanmıştır:

“Doping, müsabakadan önce veya müsabaka esnasında her türlü sporcunun performansını sun'i olarak artırmak amacıyla doping maddelerinin o şahıs tarafından kullanılması veya hangi yolla olursa olsun fizyolojik maddelerin anormal miktarlarda kullanılmasıdır.”

Avrupa Konseyi'ne göre, Türkiye, 16/11/1989 tarihinde imzalamış olduğu **“Dopinge Mücadele Sözleşmesi”**ni 22/11/1993 tarihinde, 3885 sayılı Kanun'la onaylamış ve 01/01/1994'de yürürlüğe koymuştur. “Burada tarihlerle ilgili bir çelişkiyi belirtmek istiyorum. Avrupa Konseyi kayıtlarında Türkiye'nin Sözleşmeyi onay tarihi olarak 21.11.1993 gösterilmektedir. Oysa 3885 sayılı **“DOPİNGE MÜCADELE SÖZLEŞMESİNİN ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN”**un Kabul tarihi 11.03.1993'dür. 21531 sayı ve 21 Mart 1993 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Diğer yandan Avrupa Konseyi, Türkiye'nin Sözleşmeyi 01.01.1994'de yürürlüğe koyduğunu kayıtlarında ifade etmektedir. Oysa, Onay Kanunu'na göre “yayımlı tarihinde” yani 21 Mart 1993'de yürürlüğe girmiş olması gerekir.”

Avrupa Konseyi Dopinge mücadele Sözleşmesi'nin bir iç hukuk belgesi haline gelişi Anayasa'nın 90. maddesine dayanmaktadır. Bu maddenin burada bizi ilgilendiren birinci ve sonuncu fıkraları şu şekildedir:

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI madde 90:

Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı devletlerle ve milletlerarası kuruluşlarla yapılacak andlaşmaların onaylanması, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin onaylamayı bir kanunla uygun bulmasına bağlıdır.

.....

.....

Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir...

Bu suretle Türkiye'nin bir iç hukuk mevzuat belgesi haline gelmiş olan bu Sözleşmenin 2. maddesi dopingi şu şekilde tarif etmiştir:

“Sporda doping, yetkililerce yasaklanmış doping maddesinin farmakolojik özelliklerini erkek veya kadın sporculara verilmesi veya onlar tarafından kullanılmasını ifade eder”

Nihayet, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün 26 ağustos 1993 tarih ve 21680 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmış olan **“GSGM Dopinge Mücadele Yönetmeliği”**ni belirtmemiz gerekir. Bu Yönetmeliğin “Tanımlar” başlıklı 4. maddesinde doping şu şekilde tarif edilmiştir:

“Sporda doping: sporculara farmakolojik sınıflama içinde yer alan doping maddelerinin verilmesini ve doping metodları uygulamasını veya maddeler ve metodların sporcular tarafından kullanılmasını ... ifade eder”.

Ülkemizde yürürlükte bulunan DOPİNG tanımlarını belirtirken; ifade edilmesi gereken bir diğer doping tanımı Türkiye Futbol Federasyonu (TFF)'nin **“Futbolda Dopinge Mücadele Talimatı”**dır.

“Futbolda doping, organizmaya fizyolojik veya yabancı bir maddenin hangi yoldan olursa olsun anormal miktarda veya anormal bir yolla verilerek futbolcunun karşılaşma sırasında biyolojik veya ruhsal kapasite üstü performansını artırmak amacıyla uygulanmasını ... ifade eder.”

Görüldüğü gibi ne zaman içerisinde, ne de aynı zaman kesitinde uygulanan dopingle mücadele mevzuatlarında doping hakkında henüz bir tanım birliğine varılmamıştır. Bu durum uluslararası düzeyde böyle olduğu gibi ülkemiz bakımından da farklılıklar arz etmektedir.

Yukarıda belirtmiş olduğumuz doping hakkındaki doğrudan düzenleme metinleri yanında Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü ve ona bağlı bütün spor federasyonları için geçerli olmak üzere **“GSGM Amatör Spor Dalları Ceza Yönetmeliği”**nin (7.1.1993 tarih ve 21458 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır) 48. maddesi **“DOPİNG”** hakkındadır.

GSGM Amatör Spor Dalları Ceza Yönetmeliği uyarınca, ceza müeyyidelerini uygulamaya yetkili üç çeşit ceza kurulu mevcuttur: Merkez Ceza Kurulu, Genel Müdürlük Ceza Kurulu, İl ve İlçe Ceza Kurulları. Bunlardan Merkez Ceza Kurulu bir üst kurul niteliğindedir ve diğer kurullarda verilen kararların inceleme ve itiraz mercii niteliğindedir.

GSGM Kanunu’na, federasyonlara özerklik veren 5105 sayılı Kanun ile eklenen **“Ek 9. Madde)** ile de GGSGM Tahkim Kurul ihdas edilmiştir. Tahkim Kurulu özerk spor federasyonları disiplin ve ceza kurullarının temyiz mercii niteliğindedir.

G.S.G.M. Genel Müdürlük Ceza Kurulu ile Merkez Ceza Kurulu ve Tahkim Kurulu’nun doping kararları hakkında genel değerlendirmemiz:

Doping suçtur, sporun en ağır suçlarından birisidir; bütün hukuk düzenlerinde cezalandırılmaktadır, cezalandırılmalıdır. Ancak bu cezalandırmanın adil, anlaşılır, gerekçeli ve hukuka dayalı olması şarttır. Başlıkta belirtmiş olduğumuz GSGM kurullarının incelemiş olduğumuz kararlarının hiç birisi hukuk oluşturan, içtihat teşkil edecek, emsal olarak değerlendirilebilecek içeriğe sahip değildir.

Bir çok halde iç mevzuatımızı da göz ardı ettiği gibi, uluslararası spor hukuku kurallarını, her sporun uluslararası federasyonunun kurallarını, sporcuların haklarını, genel olarak savunmanın kısıtlanamayacağını ve savunmaların değerlendirilerek, hukuki gerekçelerle çürütüldükten veya haklı görüldükten sonra karar verilmesi gerekliliğini göz ardı etmektedir. Ancak bu noktada Tahkim kurulu kararları bir iyileşme göstermektedir.

Bu kararlar iç hukukumuz açısından kesindir; ancak her sporun bağlı olduğu uluslararası mevzuat, sporcuya, özellikle de elit sporculara Uluslararası Spor Tahkim Mahkemesi (CAS)’a başvuru hakkı vermektedir.

Her Türk sporcusu, ulusal federasyonunun bağlı olduğu ve bu nedenle de kurallarına uymayı taahhüt etmiş olduğu uluslararası federasyonun mevzuatının vermiş olduğu hakla belli kurallara, usul hükümlerine bağlı kalarak, belli konularda, ki Doping bunların başında gelmektedir, **“Uluslararası Spor Tahkim Mahkemesi”** CAS’a başvuru hakkına sahiptir.

Türkiye Futbol Federasyonunun DOPİNGLE MÜCADELESİ:

Diğer taraftan, Türkiye Futbol Federasyonu da kendisine özgü bir Dopingle Mücadele Talimatına (son şekli Ağustos 2009 tarihli) sahiptir; ve, bu talimatın çıkartılmasına hukuki dayanak olarak önceleri 3813 sayılı TFF Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun uyarınca çıkartılmış olan TFF’nin Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Ana Statü (ilk şekli 22.6.1993 tarih ve 21615 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmış olup),

daha sonra da, incelemeye aldığımız 2009 tarihli 5894 sayılı Kanuna uygun şekilde çıkartılan yeni, 2009 tarihli TFF Statüsü'dür.) Bu Statü'nün 45. maddesinde TFF'nin Sağlık Kurulu altında bir Alt kurul olarak "Dopingle Mücadele Kurulu" oluşturmasını öngörmüştür. TFF Futbol Disiplin Talimatı'nın (Temmuz 2009 şekliyle) 60. Maddesi: "Doping ve dopingle mücadele ile ilgili hususlar ve bunlara uygulanacak disiplin cezaları konusunda (TFF) Dopingle Mücadele Talimatı hükümleri uygulanır." demektedir.

TFF dopingle mücadelesinde testlerini 2002 yılına kadar Almanya Köln laboratuvarında yaptırmış, 2003 yılından itibaren yeni kurulan Türkiye Doping Kontrol Merkezi laboratuvarında yollamaya başlamıştır. 3813 nolu yasa ile özerk olan TFF Dopingle Mücadele Kurulu'nun ne Türkiye Dopingle Mücadele Kurulu ile ne de Gençlik ve Spor Bakanlığı Genel Müdürlüğü ile idari bir alakası yoktur.

TFF Dopingle Mücadele Yöntemlerini aşağıdaki şekilde sınıflandırmaktadır:

1- Eğitim

- a) Kongreler, seminerler organize etmek.
- b) Sporcuları ve kulüpleri genel hijyen, sağlık ve doping konularında bilgilendirme toplantılar yapmak.
- c) Kitap ve broşürler bastırmak.
- d) Kulüplerin doktor, masör, fizyoterapist ve fizik tedavi uzmanlarına doping konusunda yenilikler hakkında bilgi nakletmek.

2- Bütün bunları göz önüne alarak Dopingle mücadele talimatları hazırlamak veya dünyadaki bu tip mücadele talimatlarını izleyerek yenilemek.

3- Caydırıcı olmak amacı ile dünya standartlarına uygun doping kontrolleri yapmak.

4- Doping konusundaki bilimsel, idari gelişmeleri ulusal ve uluslararası düzeyde izlemek

TFF'nin "**FUTBOLDA DOPİNGLE MÜCADELE TALİMATI**"nın 1. Maddesi talimatın amacını kapsamını ve hukuki dayanaklarını şu şekilde tanımlamaktadır:

MADDE 1: AMAÇ

Bu talimatın amacı;

- a) Futbolcuların bedensel sağlığının ve zihinsel bütünlüğünün korunmasını,bedensel ve zihinsel eğitiminin uluslararası anlayış içinde yapılmasını sağlamak,
- b) Futbolda doping kullanımının önlenmesi için dopingle mücadeleyi gerçekleştirmekle görevli ve yetkili DopingleMücadele Kurulu'nun kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin esas ve usulleri belirlemek
- c) Yasaklanmış maddelerin veya yöntemlerin futbolcular tarafından kullanılmasını önlemek, bu yolla futbolcuların sağlıklı, spor ahlak ve dürüstlüğüne yakışır ve spor dalı kurallarına uygun biçimde, eşit şansa sahip olarak yarışmalarını sağlamak ve belirtilen amaçlara aykırı biçimde doping yapan futbolcular ile ilgilileri cezalandırmaktır.

MADDE 2: KAPSAM

Bu talimat, futbolda faaliyet gösteren kulüpleri, futbolcuları, yöneticileri, doktorları, masörleri, kulüp sağlık ekibi içindeki diğer bütün bireyleri ve dopingle mücadele çerçevesinde görev yapan ilgili kişi, kurum ve kuruluşları kapsar.

MADDE 3: DAYANAK

Bu talimat, 5894 sayılı Kanun ile buna dayanılarak çıkarılan TFF Statüsü hükümleri ve 3885 sayılı Avrupa Konseyi Dopingle Mücadele Sözleşmesi'nin Onaylanmasının Uygun Bulduğuna

Dair Kanun, 5721 sayılı UNESCO Sporda Dopingle Karşı Uluslararası Sözleşmeye Katılmamızın Uygun Bulduğuna Dair Kanun hükümlerine, Dünya Dopingle Mücadele Kuralları, Dünya Dopingle Mücadele Ajansı (WADA) Uluslararası Standartları, FIFA ve UEFA talimatlarına dayanılarak hazırlanmıştır.

GSGM'nin “ DOPİNGLE MÜCADELE YÖNETMELİĞİ” ise aynı kavramları şu şekilde vermektedir:

Amaç

Madde 1-Bu Yönetmeliğin amacı sporun ve sporcu sağlığının korunması, beden ve moral eğitiminin uluslararası anlayış içinde yapılması, sporda doping kullanımının ortadan kaldırılması için dopingle mücadelenin esas ve usullerini belirlemektir.

Kapsam

Madde 2-Bu Yönetmelik, bütün spor dallarında profesyonel ve profesyonel olmayan lisanslı sporcu, yarış hayvanı, teknik direktör, antrenör, çalıştırıcı, tıp doktoru, eczacı, veteriner hekim, fizyoterapist, beslenme uzmanı, masör ve sporda dopingle ilgili kişi, kurum ve kuruluşları kapsar.

Dayanak

Madde 3-Bu Yönetmelik, 3289 sayılı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile bu Kanunda değişiklik yapan 3703 sayılı Kanun ve 3885 sayılı Avrupa Konseyi Dopingle Mücadele Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun hükümlerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Görüldüğü üzere GSGM Dopingle Mücadele Talimatı 1993 tarihli olduğu ve güncelleştirilmemiş olduğu için DAYANAK maddesinde ne UNESCO Sözleşmesine ne de WADA'ya atıfta bulunmamaktadır. Ancak Talimattaki bu eksiklik uygulamada bu mevzuata da uyulması mecburiyetini zedelememektedir.

GSGM'nin özerklik vermiş olduğu Spor Federasyonları kendi mevzuatlarında bir kaç madde ile yüzeysel şekilde veya bazıları ise bağlı oldukları Uluslararası Federasyonun dopingle mücadele mevzuatını dikkate alarak kapsamlı talimatlarla Dopingle Mücadele konusuna kurallara bağlamışlardır. Bu federasyonların her birinde bulunan Ceza veya Disiplin Kurulları sporcularının ve yardımcı / destek personelinin doping suçu işlemesi durumunda ilk inceleme ve yargılamayı yaparak ceza vermektedir. Bu ceza, ilgili(ler) tarafından GSGM Tahkim Kurul'nda temyiz edilebilmektedir.

Bahse konu **GENÇLİK VE SPOR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ TAHKİM KURULU**'nun bu konudaki özel **YÖNETMELİĞİ** bu Tahkim Kurulu'nun amaç ve kapsamını şu şekilde tanımlamaktadır:

“Amaç ve Kapsam

Madde 1- Bu Yönetmeliğin amacı, spor federasyonlarının iş ve işleyişleri ile ilgili olarak federasyon ile kulüpler, federasyon ile hakemler, federasyon ile teknik direktör, antrenör ve idareciler, kulüpler ile oyuncular, kulüpler ile kulüpler arasında çıkacak

ihtilâflar hakkında federasyon yönetim kurulunca verilecek kararlar ile disiplin veya ceza kurulu kararlarını ilgililerin itirazı üzerine inceleyip kesin karara bağlamak üzere Genel Müdürlük bünyesinde kurulan Tahkim Kurulunun görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir.”

Türkiye, önceleri IOC, kuruluşundan ve yetkilendirilmesinden beri de WADA tarafından akredite edilmiş bir Doping Analiz Laboratuvarı'na sahiptir. Hacettepe Üniversitesi bünyesinde bulunan bu laboratuvar **“TÜRKİYE DOPİNG KONTROL MERKEZİ”** adını taşımakta olup özel Yönetmeliğinde “amacı şu şekilde tanımlanmıştır:

Amaç

Madde 1 - Hacettepe Üniversitesine bağlı bir birim olan Türkiye Doping Kontrol Merkezi (TDKM)'nin amacı; Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü ile imzalanan protokol hükümleri çerçevesinde Üniversitenin alanla ilgili Fakülte, Enstitü, Yüksekokul ve Uygulama-Araştırma Merkezlerinin işbirliği ile Ülkemizde gençliğin sağlıklı spor yapabilmesini sağlamak ve sporda haksız rekabeti önlemek, doping ve diğer kimyasal analizleri yapmak, temel ve uygulamalı araştırmalar ve projeler yapmak, bu alanda yeni teknikler geliştirmek, amaçları doğrultusunda bilgi toplamak, bilgi depolamak ve danışmanlık hizmetleri vermek, uluslararası kabul görmüş standartlarca akredite olmayı ve bu akreditasyonların sürekliliğini sağlamaya yönelik çalışmalarda bulunmak ve amaçları doğrultusunda ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmaktır.

Laboratuvarın “Faaliyet Alanları” ise yine aynı Yönetmelikte şöyle belirlenmiştir:

Madde 4 - Türkiye Doping Kontrol Merkezi, amacı doğrultusunda aşağıdaki alanlarda çalışmalarını yürütür:

a) Sporcuların haksız rekabetini önlemek, sağlıklı bir şekilde spor yapmalarını sağlamak ve dopingi kontrol etmek için haberli ve habersiz olarak alınan doping kontrol numunelerinin analizinin ve dopingle etkin mücadele çalışmalarını yapılmasını sağlamak,

b) Doping değerlendirmesi ve diğer kimyasal analizler konusunda araştırma-inceleme-geliştirme ve uygulama projeleri yapmak, yaptırmak, bu konudaki çalışmalara katılmak ve desteklemek,

c) Spordan sorumlu Devlet Bakanlığına bağlı kurumlardan ve yurtiçi ve yurt dışındaki bu nitelikte veya bu amaca yönelik kişi, kurum ve kuruluşlardan gelecek doping kontrol numunelerinin kimyasal analizlerini yapmak, yaptırmak,

d) İhtiyaca yönelik olarak tanımlanacak araştırmaları yapmak, teşvik etmek, eşgüdümünü sağlamak, danışmanlık hizmeti vermek,

e) Yurtdışında ve yurtiçinde doping kontrolü ile ilgili gelişmeleri izlemek ve bu gelişmeleri ülkemize aktarmak ve bu konulara ilişkin yayınlar hazırlamak,

f) Kamuoyunu doping konusunda aydınlatmak amacıyla ulusal ve uluslararası nitelikteki panel, kongre, konferans ve bunun gibi toplantılar düzenlemek, temsilci ve/veya

konuşmacı getirmek ve yollamak,

g) Hacettepe Üniversitesinin ilgili Fakülte, Enstitü, Yüksekokul ve Uygulama-Araştırma Merkezleri ile Üniversite dışındaki kurum ve kuruluşlar ile işbirliği yaparak doping ve diğer kimyasal analizler ile ilgili tüm konularda her düzeyde öğrenci, öğretim eleman ve diğer personelin eğitiminde yardımcı olmak, bu amaçla uluslararası düzeyde sertifikaya yönelik eğitim ve öğretim programları düzenlemek,

h) Yurtiçi ve yurtdışındaki ilgili kişi, kurum ve kuruluşlarla işbirliği halinde çalışmak.

Türkiye'nin dopingle mücadelede pozisyonunu belirlerken değinmek istediğimiz son iki enstrüman: Birisi DOPİNGİN KRİMİNALİZE EDİLMESİ (yani Ceza Hukuku çerçevesinde suç sayılması ve buna göre cezalandırılması, diğer bir ifade ile Spor Hukuku dışına taşınması), diğeri ise Türkiye'nin muhakkak sahip olması gereken bir Doping Mücadele kuruluşuna (NADO), diğer bir ifade ile WADA'nın ulusal boyutu olarak gördüğümüz "TÜRKİYE ANTİ DOPİNG AJANSI" kurulmasını sağlayacak YASA tasarısının neler içerdiği ve ne durumda olduğudur.

28 Nisan 2004 tarih ve 5149 sayılı "SPOR MUSABAKALARINDA ŞİDDET VE DÜZENSİZLİĞİN ÖNLENMESİNE DAİR KANUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA İLİŞKİN KANUN" için hazırlanmış olduğu 3 Haziran 2008 tarihli TASARI'sında Hükümet, Sporda işlenen bazı suçları Ceza Hukuku kapsamına almak istemiştir. Bu Tasarı'da ihdas edilmek istenen suçlardan birisi de "DOPİNG"dir. Halen, yukarıda belirtmiş olduğumuz Tasarı'yı Hükümet geri çekerek yeni Tasarı'sını 27 Aralık 2010 tarihinde TBMM'ne sunmuştur. Bu yeni Tasarı'da Doping ile ilgili bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak Meclis Komisyon ve Genel Kurul müzakereleri sırasında, önergelerle bu konunun gündeme getirilebileceğini göz önünde tutarak, Doping suçunun Kriminalize edilmesi hakkındaki görüşlerimizi burada yine de belirtmek istiyoruz.

Geri çekilen Kanun Tasarısı'nın 3. Maddesinin 7. Fıkrası dopingi şu şekilde tanımlanmıştır::

"Doping: doğal olmayan, sporcunun sağlığı için zararlı madde ve yöntemlerin kullanılması ve/veya performanslarını artırabilecek madde ve yöntemlerin kullanımı/kullandırılması veya doping analizi için numune verme sürecinin ihlal edilmesini."

Bu tasarıdaki doping tanımı, yukarıda, Türkiye'nin de taraf olduğu birçok uluslararası Sözleşmede bulunan veya sporu yöneten, yönlendiren uluslararası kuruluşun yapmış olduğu "doping" tanımlarına, Türk spor mevzuatında birçok Talimatta ve Yönetmeliklerde bulunan "doping" tanımlarına bir yenisini daha ilave etmek istemiştir.. Üstelik bunu Ceza hukuku için yapmak istemektedir. Diğer bir deyişle "doping" suçunun tanımını yaparak bu suçun unsurlarını ve de suçu işleyebilecek kişileri belirlemektedir. Bu tanımla,şayet Kanunlaşsaydı, bir takım doping eylem ve eylemcilerinin, kanun kapsamı dışında oldukları savunması ile cezadan kurtulmaya çalışacaklarını, peşinen gördük.

Bu maddede dopingin tanımı yapılmıştır. Veya diğer bir ifade ile, zaten, nerede ise yüzlerce doping tanımına bir tane de Türk Ceza Hukuku açısından eklenmek istenmiştir. Ancak bu tanım daha başından eksik ve yanlış olmuştur; zira, bu Kanun tasarısı, Madde hükmünün bu hali ile sadece **"doğal olmayan performans artırıcıları" doping saymakta, doğal madde ve**

yöntemlerle performans arttırılmasını, dolayısıyla doping yapılmasını suç olarak tanımlamamaktaydı.

Ayrıca, Maddenin devamında “**sporunun sağlığı için zararlı madde ve yöntemlerin kullanılması**” “ diyerek “**yasaklı madde**” kavramını yok saymış ve de ilk aşamada bunların performansı artırıp artırmadığına bakılmaksızın doping olarak nitelemiştir. Maddde hükmü bu hali ile açık değildir. Bir madde belli miktarda kullanıldığında sağlığa zarar vermeksizin doping oluşturabilir veya tersi de olabilir. Ayrıca zarar ve doping eşikleri kişiden kişiye, sporunun kitle ağırlıklarına ve kadın veya erkek olmasına göre değişiklikler de arz etmektedir. Dolayısı ile bu maddede yer alan doping tanımı hem eksik, hem hatalı, hem de uygulamada büyük sorunlara neden olabilecek şekilde redakte edilmişti.

Diğer yandan, Dünyada “doping maddesi” denince, artık sadece zararlı ve/veya performans artırıcı maddeler kastedilmemektedir. Sağlığa hiç bir zararı olmayan, performans artırıcı etkisi de bulunmayan bazı madde ve ilaçlar da, doping testlerinde tespit edildiklerinde sporcu “pozitif” olarak nitelenmektedir. Bunlar, başta WADA olmak üzere tüm anti doping kuruluşlarınca “**maskeleyici**” veya “**silici**” olarak nitelenen maddelerin kullanımının tespitidir. Kanun tasarısı doping suçunu tanımlarken bu gibi maddelerin kullanımını suç tanımı dışında bırakmıştı. Bu da, bu Kanun ile güdülmek istenen, dopingle etkin mücadele amacına tamamen ters düşmekteydi.

Kanun Tasarısı'nın 8. Maddesi şu şekilde başlamaktaydı:

“Madde 8: 5149 sayılı Kanunun “Ceza Hükümleri” başlıklı Dördüncü Bölümüne 25. Maddeden sonra gelmek üzere aşağıdaki maddeler eklenmiştir.

Şike ve teşvik primi:

Madde 25/A

Doping:

Madde 25/B – Spor müsabakalarında doping yaptığı veya doping analizi için numune verme sürecini ihlal ettiği tespit edilen sporcular ile yasaklı maddeleri kullandıran veya numune verme sürecini ihlal eden masör, antrenör veya idareciler, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

Doping suçunun uluslararası müsabakalarda işlenmesi halinde verilecek ceza yarı oranında artırılır.”

Bu Kanun Tasarısı'nın 3. Madde gerekçesinde: “..... bu Kanunda ilk defa düzenlenen ve doping tanımları yapılarak Kanunun uygulanmasında ortaya çıkabilecek tereddütlerin önüne geçilmesi amaçlanmıştır.” denilmekteydi. Ancak acaba gerçekten tereddütlerin önüne geçebilecek bir tanım mı yapılmıştı; yoksa yeni tereddütler mi yaratılmamıştıydı.

25/B maddesi gerekçesi ise şu şekildeydi: “**25/B maddesi ile, mevzuatta suç olarak vasıflandırılmayan “doping” konusunda da düzenleme yapılarak, spor müsabakalarında doping yaptığı veya doping analizi için numune verme sürecini ihlal ettiği tespit edilen sporcular ile yasaklı maddeleri kullandıran veya numune verme sürecini ihlal eden masör, antrenör veya idareciler, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para**

cezası ile cezalandırılacağı, uluslararası müsabakalarda doping suçunun işlenmesi halinde ise verilecek ceza yarı oranında artırılacağı esası getirilerek dopingle daha etkin mücadele edilmesi amaçlanmıştır.”

Bir kere, hemen söyleyelim, maddelerin gerekçeleri, madde metinlerini tekrarlamaktan öte hiç bir şey söylememekte, bu halleri ile maddelerin anlaşılmasına yardımcı olmaktan uzak gözükmektedirler. **25/B maddesi “doping yapmayı veya doping analizi için numune verme sürecini ihlal etmeyi” maddenin başındaki “Spor müsabakalarında” ifadesi ile yarışma dışı kontrollerde aynı eylemlerin tesbit edilmesine uygulamayı hariç tutmuş gözükmekteydi.**

Diğer taraftan bu suçta sanık olabilecek kişileri “yapan ve ihlal ettiği tespit edilen SPORCULAR ... olarak belirlemekle suça karışabilecek diğer sporcuları hariç tutmakta, yine bu suçta sanık olabilecek sporcular dışındaki kişileri “MASÖR, ANTRENÖR VEYA İDARECİLER olarak saymış olmakla ve “GİBİ – VESAİRE – İLGİLİ DİĞER KİŞİLER” sözcüklerini maddede kullanmamış olmakla, aynı suçta asli veya fer’i fail olabilecek, azmettirici olabilecek diğer kişileri, örneğin “SPOR HEKİMLERİNİ, TEKNİK DİREKTÖRLERİ, ÇALIŞTIRICILARI, TIP DOKTORLARINI, ECZACILARI, VETERİNER HEKİMLERİ FİZYOTERAPİSTLERİ, BESLENME UZMANLARINI”, (eylemin binicilik sporunda işlenmesi halinde ise at sahiplerini, seyislerini) hariç bırakmaktaydı.

Suçun eylemlerini ise “doping yapmak” ve “numune verme sürecini ihlal etmek”le sınırlayarak, **“doping maddesi satışı, dağıtımını, pazarlanmasını, kaçakçılığını”** bu suçu oluşturabilecek eylemler dışında bırakmaktaydı. Yine aynı şekilde, reşit olmayan **küçük yaştaki sporculara** doping maddesi kullandıran veya kullanmaya mecbur bırakan, velayet veya vesayet yetkisine sahip kişilerin bu suçu işleyebilecekleri tamamen göz ardı edilmektedir. Oysa bize göre asıl Ceza hukukuna göre suç sayılması, **hem de ağırlaştırılmış suç sayılması** gereken eylemler bunlar olmalıdır. O Tasarı’nın 25/B maddesini dar ve sadece sözel olarak yorumladığımızda doping suçunun üçüncü eylemini teşkil eden “numune vermekten kaçmak, kaçınmak, vermemekte direnmek” eylemlerinin de madde kapsamı dışında bırakılmış oldukları ileri sürülebilir.

Diğer yandan bu suçu işleyebilecek kişilerin uyrukları açısından hiç bir tanımda bulunmayarak, Türkiye’ye bireysel veya takım sporlarında bir Türk kulübünden lisans çıkartmış olan yabancı sporcuları ve Türkiye’de bir uluslararası turnuvaya, karşılaşmaya katılmak için gelmiş olan yabancı sporcuları da, kontroller sonucunda “pozitif” çıkmaları veya “diğer doping eylemlerinden” suçlanmaları halinde bu madde hükümlerine göre CEZA MAHKEMELERİNDE yargılanır hale getirmekteydi. Bu durum, gerek yabancıların Türk Kulüplerinde – takımlarında profesyonel olarak spor yapmaları ve de Türkiye’de uluslararası şampiyonalar, Avrupa – Dünya Kupaları, Olimpiyatlar organizasyonunda, bu hükümler yürürlükte olduğu sürece, bu karşılaşmaları Türkiye’ye vermekte yetkili karar organlarını nasıl etkileyeceğini çok iyi değerlendirmek gerekir.

Bu Kanun hükümlerinin, Türkiye’deki yabancıları kapsamayacağı yolunda bir istisna da “kanun önünde eşitlik” ilkesini ihlal edeceğinden, hem Anayasamıza aykırı olacağı, dolayısı ile Anayasa Mahkemesi’nce iptal talebinin ileri sürülmesine neden olacağı, hem de Türkiye’nin

zaten kabarık olan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) davalarına yeni bir kategori dava ilave edeceği kanaatını taşımaktayız.

Geri çekilen Tasarı'nın 25/B maddesinin son fıkrası: **“Doping suçunun uluslararası müsabakalarda işlenmesi halinde verilecek ceza yarı oranında artırılır”** şeklindeydi. Hemen belirtmeliyiz ki bu hükmün haklılığını anlamakta zorlanmaktaydık. Zira bu yolla, madde gerekçesinde açıklandığı şekilde “daha etkin olarak mücadele edileceği” savına katılamamaktayız. Her ne kadar “suçun uluslararası müsabakalarda işlenmesi halinde” denmekte ise de, buradaki olgu, uluslararası müsabakalarda doping yapıldığının ortaya çıkmasıdır. Kişi pekala dopingi daha önceden de yapıyor fakat ulusal müsabakalarda kontrole alınmamış olduğundan, yakalanmamış olabilir. Ayrıca bu hüküm ile, bir kez daha müsabaka dışı kontrollerde doping tespitinin bu madde hükmüne göre suç sayılmayacağı teyid edilirken, aynı eyleme aynı ceza ilkesi de ihlal edilmektedir. Tamamen, “ülkeyi küçük düşürme, ülke imajını zedeleme” gibi duygusal nedenlere dayalı bu yaklaşımı, dünyanın içinde bulunduğu globalleşme çağında yanlış ve ceza hukuku açısından geçersiz görmekteyiz. Bir suç nerede işlenirse işlesin, aynı cezayı almalıdır.

Bütün bu bakımlardan Doping ile ilgili bu maddenin yani Tasarı'dan çıkartılmış olmasını fevkalade isabetli görmekteyiz. Ancak, yukarıda belirtmiş olduğumuz gibi bu hükümler, önergelerle yeniden gündeme getirilebileceği için Değerli Komisyonunuzun dikkatini çekmek ve sakıncalı gördüğümüz bu yöndeki tekliflere karşı mücehhez kılmak istedik.

Türkiye Anti - Doping Ajansı - Türkiye Doping ile Mücadele Kurumu

WADA bütün ülkelerin birer NADO, yani “National Anti-Doping Organization – Ulusal Doping ile Mücadele Teşkilatı” kurmasını ön görmekte, bunu şart koşmaktadır. Hatta Ulusal Doping ile Mücadele Teşkilatı'nın nasıl olması, nelerle uğraşması gerektiği konusunda ISO (Uluslararası Standartlar Teşkilatı < **ISO/PAS 818873** > “DOPİNG KONTROLÜNDE ULUSLARARASI PROTOKOL”ü ile **ULUSLARARASI DOPİNGLE MÜCADELE TEŞKİLATLARI STANDARDI**’nı yayınlamıştır. Türkiye bu Teşkilatı kurmak için teşebbüse geçmiş ve senelerdir çalışmalar yapmaktadır.

Bu bağlamda yıllar önce GSGM bir Komisyon oluşturarak (bizim de üyesi olmuş olduğumuz) ilk tasarısını hazırlamıştır. Ancak daha sonra başka tasarı taslakları, hatta bir takım hizip projeleri dahi ortaya konmuştur. Nihayet, Hükümet 16.02.2007 tarihinde **Doping ile Mücadele Kanun Tasarısı** başlığı ile TBMM’ne bir kanun tasarısı sunmuştur. Ancak sevkedildiği yasama döneminde görüşülmediği için hükümsüz sayılmış; 09.04.2008 tarihinde Başbakanlıkça Tasarı aynı içerikle TBMM nezdinde yenilenmiştir.

TADA'nın kurulmasını öngören bu Kanun Tasarısı 8 maddeden oluşmaktadır. Madde başlıkları sırası ile şöyledir:

1. Amaç ve Kapsam
2. Tanımlar ve Kısaltmalar
3. Türkiye Anti Doping Ajansı
4. TADA'nın Görevleri
5. Yönetim Kurulu Görev ve Yetkileri

6. TADA'nın Gelir ve Giderleri
7. BADNAG
8. Spor Federasyonlarının Yükümlülüğü

Ba Tasarının bazı maddelerindeki ifadelerle daha yakından bakacak olursak, 1. Maddede Kanun'un amacı şöyle ifade edilmiştir:

“Bu Kanun’un amacı: sporda yasaklı madde kullanımını ortadan kaldırmak, sporunun ve spor yarışmalarında kullanılan yarış hayvanlarının sağlığını korumak, eşit şartlarda ve rekabet ortamında spor yapılmasını sağlamakla görevli ve yetkili Türkiye Anti-Doping Ajansının kurulması ile bu Ajansa bağlı olarak görev yapan diğer kurumların görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin usul ve esasları belirlemektir.”

Aynı madde 2. Fıkrasında Kanun'un kapsamını vermektedir. Buna göre:

“Bu Kanun: sporcu, antrenör, hakem, idareci, kulüp ve diğer spor elemanları ile yarış hayvanı sahip ve sorumlularını kapsamaktadır.”

Tasarı 2. Maddesinde Tanımları verirken, bir kere daha Doping'in tanımını yapmıştır: Bu hükme göre:

“Doping: doğal olmayan, sporunun veya yarış hayvanının sağlığı için zararlı madde ve yöntemlerin kullanılması ve/veya performanslarını artıracı madde ve yöntemlerin kullanımı/kullanılması.”

şeklinde tanımlanmıştır. Burada belirtmek istediğimiz bir husus, yukarıda, yine Tasarı olan Doping'i bir ceza hukuku suçu haline getirmek istemiş olan Tasarı ile bu Tasarı'daki Doping tanımlarının farklı olduğudur. Türkiye artık tek bir Doping tanımı üzerinde fikir birliği etmelidir.

Tasarının 3. Maddesi TADA'nın hukuki niteliğini belirlemektedir. Buna göre TADA:

“TADA, tüzel kişiliğe sahip özel hukuk hükümlerine tabi bağımsız bir kuruluştur.”

Tasarı sonraki maddelerinde, TADA'nın organlarının neler olduğu, nasıl oluşacakları; Ajansın görev ve yetkilerinin neler olduğu, Yönetim Kurulu'nun oluşum şekli ile görev ve yetkileri sayılmış; tüzel kişiliğin gelir ve giderleri belirlenmiştir. Kısaca **BADNAG** olarak isimlendirilen organ ise **“Bağımsız Doping Kontrol Numune Alıcıları Kurulu”**nu ifade etmektedir. Nihayet, son maddesinde de Spor Federasyonlarının TADA faaliyetlerine uymak ve gerekli yardım ve kolaylığı göstermek zorunda oldukları belirtilmiştir.

SONUC:

Türkiye Doping ile mücadeleyi önemsemektedir, hatta bu konuda fazlasıyla iyi niyetlidir. Bütün doping ile mücadele kuruluşlarında gerek kamu, gerekse özel hukuk spor kuruluşlarıyla (GSGM – TMOK) yer almış, belgelerini onaylamıştır. Ancak henüz bir NADO'sunun (TADA) bulunmaması bu alandaki en büyük eksikliğidir.

Doping ile mücadelede gerekli yargılama kuruluş ve mevzuatına sahiptir. Ancak bu konuda gerekli bilgi ve bilinç eksikliği vardır. Her ne kadar Dünyada akredite analiz laboratuvarına sahip

nadir ülkelerden biri ise de, sporcularının maruz kaldıkları yerli veya yabancı test sonuçlarında savunma bilirkişiliği yapabilecek uzmanlarından büyük oranda yoksundur.

Doping alanında savunmaları üstlenebilecek uzman Avukatları hemen hiç yoktur. Hele bu alanda mukayeseli hukuk yapan, bir doping davasında ilgili sporun uluslararası mevzuatına bihakkın vakıf, o kuruluşun yargılama mekanizmalarını bilen, içtihatlarından emsal gösterebilecek, üst yargı organı Uluslararası Spor Tahkim Mahkemesi (CAS) içtihatlarını bilen hukukçuları henüz yeterince yoktur. Bu durum, yabancı merciler önündeki davalarda, yabancı avukatların angaje edilmesi ile kısmen çözülebilen, bilhassa iç hukuk doping davalarında büyük sakıncalar doğurmaktadır. Türk insanının bir de bu konuda yabancı dil bilme (İngilizce veya Fransızca, hatta yabancı meslektaşlarımızın çoğunun sahip olduğu her ikisini birden bilme) hendikapı bulunmaktadır.

Bu eksiklik, iç hukukumuzda karar verici durumda olan kurulların üyelerinin de yabancı dil sorunlarında çarpıcı şekilde ortaya çıkmaktadır. Uygulamak durumunda oldukları yabancı mevzuatı tercümeleri üzerinden değerlendirmek durumunda kaldıklarında, yakın zamanda bazı Doping davalarımızda görülmüş olduğu üzere, daha sonra yabancı – uluslararası spor yargı organlarınca bozulan kararlar vermektedirler.

Son olarak belirtmek istediğimiz, Türkiye’de dopingle mücadele konusunda bir meslekler çatışması bulunduğu. Tıp doktorlarının, dopingle ilgilenenleri, bu alanı kendi mesleki inhisarlarında görmektedirler. Oysa, bize göre doping hukuki bir meseledir, bir dava türüdür. Tıp doktorlarının bu alanda önleyici fonksiyonları inkar edilemez. Sporculara nelerin zararlı olabileceğini, neleri hiç kullanmamaları, ya da ne miktarda almaları gerektiğini anlatmak onların mesleki konusudur. Hatta, Dünyada maalesef görüldüğü gibi, doping yapılmasını da yönetmenin bu mesleğin bazı Hipokrat yeminlerini unutmış mensuplarının işi olduğu bilinmektedir. Ancak doping test işlemlerinin düzenlenmesinden, sonuçlarının cezalandırma veya savunma pozisyonunda değerlendirilmesi hukukçuların işidir. Tıp doktorları, eczacılar, kimyacılar, özellikle farmakologlar, analiz eksperleridir. Rollerini, tıpkı bir cinayet davasında adli tıp uzmanının tespitleri seviyesinde, doping maddesini belirlemek aşamasındadır. Ondan ötesi tamamen hukukçuların işidir.

Bu bakımdan hukukçularımızın, ister akademisyen, ister yargıç - savcı ya da avukat olsunlar doping olgusu ile daha yakından ilgilenmeleri ve bu alanda uzmanlaşmaları hem ülkemiz, hem sporumuz, hem de sporcularımız açısından yararlı, hatta kanımızca elzemdir. Devletin de görevi bunları mümkün kılacak kurum ve kuruluşları yaratmak ve onları etkin kılmaktır, kanısındayız.

BEŞİNCİ BÖLÜM:

ANAYASA MAHKEMESİ'NİN 19 MART 2011 TARİHİNDE YÜRÜRLÜĞE GİRECEK OLAN İPTAL KARARI IŞIĞINDA SPOR FEDERASYONLARININ YENİ DÜZENİ VE SPOR YARGISI HAKKINDA YAPILMASI GEREKEN MEVZUAT DÜZENLEMESİ

I. ANAYASASA MAHKEMESİ KARARININ İRDELENMESİ

5105 sayılı Kanun ile 3289 sayılı Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü (GSGM) Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'a eklenen Ek 9. maddenin 1.,5.,6.,7., ve 8. fıkralarının Anayasanın 7.,9.,36.,123.,125. ve 155. maddelerine aykırılığı savı ile iptali istenmiştir. İptal istemi, Danıştay Onuncu Dairesinde açılan E.2004/12049 sayılı başvuru (E.2006/118) ile Ek 9. maddenin 1. ve 5. fıkralarının; yine aynı Dairede açılan E.2007/1071 sayılı başvuru (E.2007/48) ile yine Ek 9. maddenin 6.,7. ve 8. fıkralarının Anayasaya aykırılık iddiası Danıştay Onuncu Dairesi tarafından ciddi bulunmuş ve Anayasa Mahkemesine yukarıda belirtilen maddenin, söz konusu fıkralarının iptali için başvurmuştur.

Danıştay Onuncu Dairesi her iki başvurusunu geniş şekilde gerekçelendirmiştir. Anayasa Mahkemesi yapmış olduğu ilk incelemede Danıştay'ca bakılmakta olan birinci davanın 14.7.2004 gün ve 25522 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan GSGM Özerk Federasyonları Çerçeve Statüsü'nün iptaline; ikinci davanın ise, bir basketbol oyuncusunun transferi konusundaki GSGM Tahkim Kurulu kararının iptaline ilişkin oldukları tespitinde bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi 2.7.2009 tarihli kararı ile iki davayı birleştirmiştir. Davada ileri sürülen Ek 9. maddenin iptal istemine konu fıkralarının “yürürlüklerinin durdurulması” istemlerini ise Oybirliği ile reddetmiştir.

Anayasa Mahkemesi, 2 Eylül 2009 tarihinde esas hakkında kararını (E2006/118-K2009/107) vermiş; iptal ile meydana gelecek hukuksal boşluğun kamu düzenini tehdit ve kamu yararını ihlal edici mahiyette olacağı hükmüne de vararak bu iptal kararının, Resmi Gazete'de yayımlanmasından BİR YIL sonra yürürlüğe girmesini uygun görmüştür. Anayasa Mahkemesi'nin gerekçeli KARARI ise 19 Mart 2010 Cuma tarih ve 27526 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Yani iptal kararı 19 mart 2011 tarihinde uygulanacaktır.

Anayasa Mahkemesi, Ek 9. maddenin 5. fıkrasının 1. tümcesinin Oyçokluğuyla İPTALİNE; 7. fıkrasının 5. tümcesinin Oyçokluğuyla İPTALİNE; 6. tümcesinin Oybirliğiyle İPTALİNE; kalan kısmının Anayasaya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE; 8. fıkrasının sonunda yer alan “... kesin ...” sözcüğünün Oyçokluğuyla İPTALİNE; kalan kısmının Anayasa’ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE karar vermiştir.

II. ANAYASA MAHKEMESİ HANGİ HÜKÜMLERİ İPTAL ETMİŞTİR:

Anayasa Mahkemesi’nin hangi hükümleri iptal ettiğinin analizine girmeden önce, bize göre önemli bir şekli tespitte bulunmak istiyoruz. Mahkemenin bazı hükümlerini iptal ettiği, 3289 sayılı Kanuna “EK 9. madde”, 4 Mart 2004 tarih ve 5105 sayılı Kanun ile tesis edilmiştir. Anayasa Mahkemesi ilk incelemesine 5 Eylül 2006 tarihinde başlamış ve nihai kararını da 2 Eylül 2009 tarihinde vermiştir. Oysa dava konusu “Ek 9. madde” 27 Mayıs 2007 tarih ve 5674 sayılı Kanun ile değiştirilmiştir. Diğer bir ifade ile, özellikle bazı tümceleri (cümleleri) iptal edilen, maddenin 7. ve 8. fıkraları, karar tarihinde, iptal edilmiş şekilleri ile yürürlükte olmayıp, başka ifadeler içermektedir. Bu bağlamda, 7. fıkranın iptal edilen 6. tümcesi artık bu fıkroda yer almayıp, 5674 sayılı Kanun ile maddeye Ek fıkra olarak ve değişik bir içerikle ilave edilmiştir. Ayrıca, yine 5674 sayılı Kanun ile “madde”ye dört yeni fıkra eklenmiş; inceleme dışı olan bir başka fıkrası da (yeni düzenleme ile 13.fıkra) değiştirilmiştir.

Danıştay Onuncu Dairesi, Anayasa Mahkemesi’ne başvururken Ek 9. madde’nin BİRİNCİ fıkrasının da iptalini talep etmiştir. Anayasa Mahkemesi, başvuran mahkemenin (Danıştay 10. Dairesi) bakmakta olduğu davanın konusuna bu fıkranın girmediği gerekçesi ile iptal talebini şekli yönden (başvuran mahkemenin yetkisizliği) reddetmiştir. Diğer bir ifade ile, Anayasa Mahkemesi, Ek 9. Maddenin 1. fıkrasının Anayasa’ya uygunluğunu tescil etmiş değildir (bu fıkra hükmü şu şekildedir: “*Federasyonlara, talepte bulunmaları durumunda Merkez Danışma Kurulunun uygun görüşü, Genel Müdürlüğün bağlı olduğu Bakanın teklifi ve Başbakanın onayı ile idarî ve malî özerklik verilebilir. Federasyonun kuruluşuna ilişkin kararın Resmi Gazetede yayımlanması ile tüzel kişilik kazanılır.*”

Anayasa Mahkemesi’nin başvuruyu ESASTAN incelemesinde, özerk spor federasyonlarını, “*kamu hukuku alanında faaliyet göstermek üzere, hizmet yönünden yerinden yönetim ilkesine göre kurulan, hizmetle sınırlı olmak üzere kamusal yetki kullanan ve idarenin bütünlüğü ilkesi uyarınca merkezi idarenin vesayet denetimine*

tabi birer kamu kurumu” olarak nitelenmektedir. Oysa, hemen işaret etmek isteriz ki Türkiye Futbol Federasyonu’nun Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki 05.05.2009 tarih ve 5894 sayılı Kanun, TFF’yi “ÖZEL HUKUK HÜKÜMLERİNE TABİ TÜZEL KİŞİ” olarak tanımlamıştır.

Anayasa Mahkemesi, federasyonların kurulmaları ve yetki sınırlarının YASA ile çizilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Kanımızca, bu konuda kısa, öz ve bütün federasyonları “kapsam” maddesi ile içeren bir kanun yeterli olacaktır. Örneğin, TFF’nin 1992 tarihli ilk kanunu (3813 sayılı) 34 madde + 2 ek madde + 8 geçici madde içerirken, 2009 tarihli 5894 sayılı son yasası, sadece 21 madde + 1 geçici maddeden ibarettir.

Anayasa Mahkemesi Ek 9. maddenin 5. fıkrasını iptal etmiştir. Bu fıkranın birinci tümcesi: “**Özerk federasyonların; genel kurullarının toplanması ve çalışmalarına ilişkin usul ve esaslar ile kimlerin oy kullanabileceği ve Tahkim Kurul ile ilişkileri Genel Müdürlükçe düzenlenecek çerçeve statü ile belirlenir**” şeklindedir. *Fıkranın son tümcesi de* “**Özerk federasyonlarca hazırlanacak ana statü, çerçeve statüye aykırı olamaz.**” şeklinde olup, birinci tümcenin iptali ile uygulama olanağı kalmadığından 2949 sayılı Anayasa Mahkemesi’nin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 29 . maddesinin 2. fıkrası gereğince iptal edilmiştir.

Anayasa Mahkemesinin iptal ettiği bir diğer hüküm, Ek 9. maddenin 7. fıkrasının 5. ve 6. tümceleridir. Yani “**Tahkim Kurulu tarafından verilen kararlar kesindir. Tahkim Kurulu’nun görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esasları yönetmelikle belirlenir.**” hükümleri iptal edilmiştir. Ancak 5674 sayılı Kanun ile, söz konusu 6. tümce 7. fıkrada artık yoktur. Buna karşılık bu iptal edilen tümcenin içeriği değişik bir ifade ile maddeye, yine 5674 sayılı Kanun ile “EK FIKRA” olarak şu şekilde ilave edilmiştir: “**Tahkim Kurulu’nun görev, yetki ve sorumlulukları, çalışma usul ve esasları ile üyelere verilecek huzur ücretinin miktarı Genel Müdürlükçe hazırlanan yönetmelikle belirlenir.**” Bu durumda irdelenmesi gereken, 7. fıkrada artık olmayan 6. tümcenin iptali ile maddenin yeni şeklindeki, büyük nispette aynı hususu düzenleyen “ek fıkra”nın da iptal edilmiş ya da hükümsüz sayılıp sayılmayacağıdır.

Anayasa Mahkemesinin iptal ettiği bir diğer hüküm, yukarıdaki iptale de paralel olarak Ek 9. maddenin 8. fıkrasının sonunda bulunan “**kesin**” sözcüğüdür. Ancak Anayasa Mahkemesinin inceleyerek bir sözcüğünü (“kesin”) iptal ettiği fıkra, 5105 sayılı kanuna aittir. Oysa halen bu fıkra hükmü 5674 sayılı kanun ile getirilen şekli ile yürürlüktedir.

Ve bu iki hüküm arasında şekil ve içerik farklılıkları bulunmaktadır. Şöyle ki, 5105 sayılı kanuna göre iptale konu fıkra: “ ***Tahkim Kurulu, federasyon ile kulüpler; federasyon ile hakemler; federasyon ile teknik direktör ve antrenörler; kulüpler ile teknik direktör ve antrenörler; kulüpler ile oyuncular; kulüpler ile kulüpler arasında çıkacak ihtilaflar hakkında yönetim kurulunca verilecek kararlar ile disiplin veya ceza kurulu kararlarını, ilgililerin itirazı üzerine inceleyerek KESİN karara bağlar.***” Oysa, 5674 sayılı kanun ile bu fıkra halen şu şekilde yürürlüktedir: “***Tahkim Kurulu, federasyon ile kulüpler, sporcular, hakemler, teknik direktör ve antrenörler; kulüpler ile teknik direktörler, antrenörler ve sporcular; kulüpler ile kulüpler arasında çıkacak ihtilaflarla, federasyonlarca verilecek kararlar ile disiplin veya ceza kurulu kararlarını, ilgililerin itirazı üzerine inceleyerek sonuçlandırır. Tahkim Kurulu; itiraz üzerine Genel Müdürlük ile federasyonlar ve federasyonların birbirleri arasında çıkacak ihtilafları inceleyerek sonuçlandırır.***” Görüldüğü gibi, halen yürürlükte olan hüküm bir yandan eski fıkra bulunmayan “GSGM ile federasyonlar ve federasyonlar ile federasyonlar arasındaki ihtilaflara da bakmaya Tahkim Kurulunu yetkili kılarken; bilhassa fıkrayı “***inceleyerek kesin karara bağlar***” yerine “***inceleyerek sonuçlandırır***” şeklinde bitirerek, iptal edilen “***kesin***” sözcüğünü kaldırmıştır. Bu durumda Anayasa Mahkemesinin bu fıkra ile ilgili iptali uygulamasız kalmaktadır.

III. ANAYASA MAHKEMESİNİN İPTAL KARARI SONRASINDA OLUŞTURULACAK YENİ DÜZENLEME HAKKINDA GÖRÜŞ VE ÖNERİLERİMİZ:

1. Anayasa Mahkemesi : “ ***özerk federasyonların genel idare içinde yer alan Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü’ne verilen bazı görevlerin daha verimli şekilde yürütülmesi amacıyla kamu hukuku alanında faaliyet göstermek üzere, hizmet yönünden yerinden yönetim ilkesine göre kurulan, hizmetle sınırlı olmak üzere kamusal yetki kullanan ve idarenin bütünlüğü ilkesi uyarınca merkezi idarenin vesayet denetimine tabi birer kamu kurumu olduklarını*** ” tespit etmektedir. Anayasa Mahkemesi bir tespit yapmakta, ancak Spor Federasyonlarının sadece bu hukuki statü ile oluşturulabileceklerine dair bir yargıda bulunmamaktadır. Dolayısı ile, spor federasyonları ÖZERK ve KAMU HUKUKUNA göre tüzel kişilik kazanırlarsa, statüleri yukarıda belirtilen şekilde tanımlanacaktır. Ancak spor federasyonları pekâlâ ÖZEL HUKUKA göre tüzel kişilik kazanabilirler. Nitekim, halen ülkemizin en gelişmiş ve güçlü spor federasyonu olan Türkiye Futbol Federasyonu 05.05.2009 tarih ve 5894 sayılı

Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanun'un 1. Maddesine göre: "ÖZEL HUKUK HÜKÜMLERİNE TABİ TÜZEL KİŞİLİĞE SAHİP, ÖZERK" bir kuruluştur. Dolayısı ile, bütün federasyonlar da bu şekilde ÖZEL HUKUKA tabi olarak kurulabilirler; bize göre kurulmalıdırlar (Ancak belirtmemiz gerekir ki, Enstitü'müzün bazı üyeleri bu görüşe karşı çıkarak federasyonların kamu kurumları olarak telakki edilmeleri gerektiğini savunmaktadırlar).

Yukarıda TFF için verilen tanımda, mutabık olmadığımız tek nokta bu federasyonun bir yandan özel hukuka tabi olması, diğer yandan ÖZERK olduğunun belirtilmesidir. Zira özerklik bir kamu hukuku kavramıdır, özel hukukla bağdaşmaz. Bu ifade yerine bu federasyonların BAĞIMSIZ olduklarının kanunda vurgulanması daha doğru olur.

2. Anayasa Mahkemesi: *"yasayla düzenlenmesi öngörülen konularda yürütme organına genel ve sınırları belirsiz yetki verilemeyeceği, kamu tüzel kişiliğinin kuruluşunu sağlayacak olan yasada idareye düzenleme yapma yetkisinin idarenin yasallığı ilkesi çerçevesinde sınırlayıcı ve tamamlayıcı yetki olması gerektiği*, bu nedenle 3289 sayılı Yasanın Ek 9. Maddesinin 1. Fıkrasında bulunan 'Merkez Danışma Kurulu'nun uygun görüşü, genel müdürün bağlı olduğu bakanın teklifi ve başbakanın onayı ile idari ve mali bakımdan özerk bir federasyonun kurulmasına karar verilmesini' *Anayasa'nın 7. ve 123. maddelerine aykırı bulmuştur. Anayasanın 123. Maddesine göre federasyonların kurulmaları ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak kurulabileceğini"* belirtmektedir. Şu halde Anayasa Mahkemesi, spor federasyonlarının kurulmalarının KANUNLA DÜZENLENMESİ gerektiğine işaret etmektedir. Dolayısı ile, halen mevcut, TFF dışı bütün federasyonların ve ileride kurulabilecek bütün federasyonların Kanunla kurulmaları gerekmektedir. Bu kurulma için ya her bir federasyon için özel bir kanun çıkartılmalı; YA DA, genel bir Kanun ile temel, ilke ve kuruluş hükümleri belirtilerek, kapsam maddesinde ise mevcut federasyonlar ismen teker teker sayılarak ve de bu Kanuna zaman zaman çıkartılacak Ek madde Kanunları ile yeni kurulmak istenen federasyonlar ilave edilmelidir. Hangi yöntemin benimseneceği kanun koyucunun takdir alanına girmektedir.

3. Anayasa Mahkemesi kararında Ek 9. Maddenin 5. Fıkrasının 1. Tümcüsü, yani *"Özerk federasyonların; genel kurullarının toplanması ve çalışmalarına ilişkin usul ve esaslar ile kimlerin oy kullanabileceği ve Tahkim Kurul ile ilişkileri Genel Müdürlükçe düzenlenecek çerçeve statü ile belirlenir. Özerk federasyonlarca hazırlanacak ana statü, çerçeve statüye aykırı olamaz."* tümcelerini, birincisini doğrudan, ikincisini ise, bu durumda uygulanma olanağı kalmadığından, iptal etmiştir. Şu halde, bundan böyle, GSGM, federasyonların uymakla yükümlü buldukları ÇERÇEVE STATÜ çıkartamayacaktır. Bu

durumda GSGM'nin düzenlemesinin Kanunla mı yoksa Çerçeve Statünün yeniden düzenlenmesi şeklinde mi yapılacağı sorusunun cevabı açıktır. FEDERASYONLAR İÇİN KURULMA VE DÜZENLEME KANUNLA YAPILACAKTIR. ÇERÇEVE STATÜ DÜZENLEMESİ OLMAYACAKTIR. KANUNUN İÇERECEĞİ ANA İLKELER ÇERÇEVESİNDE HER FEDERASYON KENDİ ANA STATÜSÜNÜ – TÜZÜĞÜNÜ GENEL KURULUNCA İSTEDİĞİ GİBİ YAPABİLECEKTİR.

4. Anayasa Mahkemesinin iptal ettiği bir diğer hüküm, Ek 9. maddenin 7. fıkrasının 5. ve 6. tümceleridir. Yani ***“Tahkim Kurulu tarafından verilen kararlar kesindir. Tahkim Kurulu'nun görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esasları yönetmelikle belirlenir.”*** hükümleri iptal edilmiştir. Anayasa Mahkemesinin iptal ettiği bir diğer hüküm, yukarıdaki iptale de paralel olarak, Ek 9. maddenin 8. fıkrasının sonunda bulunan ***“kesin”*** sözcüğüdür. Her ne kadar Kanun'un halen yürürlükte bulunan metinleri, 27 Mayıs 2007 tarih ve 5674 sayılı Kanun ile değiştirilmiş olsa da, burada önemli olan Anayasa Mahkemesi'nin **TAHKİM KURULU KARARLARININ KESİN OLAMAYACAĞI** ve de **TAHKİM KURULU'NUN GÖREV, YETKİ, SORUMLULUK, ÇALIŞMA USUL VE ESASLARININ YÖNETMELİKLE BELİRLENEMEYECEĞİDİR.** Yani Tahkim Kurulu kararları daha üst bir yargı organınca denetlenebilmeli, kişi ve kurumlar Tahkim Kurulu kararlarına karşı başka bir yargı organına başvurma hakkına sahip olmalıdırlar. Bir de, Tahkim Kurulu, yukarıda belirtmiş olduğumuz hususlarda, bir Yönetmelikle değil bir **KANUNLA DÜZENLENMELİDİR**
5. Bu iptal, spor yargısında yeni bir düzenlemeyi, bu konuda yeni arayışları gündeme getirmiştir. Bu konudaki görüşlerimizi ifade etmek istiyoruz:

- a) Tahkim Kurulu öncesinde, her federasyonun sahip olduğu **BİRİNCİ DERECE DİSİPLİN ORGANI OLAN “DİSİPLİN VE/VEYA CEZA KURULU”**, özerkliğini ilk alan Basketbol Federasyonu tarafından tek dereceli olarak ihdas edilmiş ve diğer federasyonlar da bu modeli kopya etmişlerdir. Oysa biz bu federasyon içi organı **İKİ DERECELİ OLARAK ÖNGÖRMEKTEYİZ.** Birinci derecede: **DİSİPLİN KURULU**, ikinci derecede de **İTİRAZ KURULU**. Burada, “kurul” veya “komisyon” veya “herhangi bir ad” üzerinde durulmamalı, fonksiyon anlaşılmalıdır. Her federasyonun, bu şekilde iki dereceli bir organa sahip olması, dosyaların daha az üst yargıya intikal etmesini ve intikal edenlerin de daha olgunlaşmış olarak intikalini sağlayacaktır.

b) Merkezi TEMYİZ veya İTİRAZ Kurulu. Bir kere bu organa TAHKİM KURULU denmesini yanlış bulmaktayız. Aynı savımız, TFF Tahkim Kurulu için de geçerlidir. Bu kurullar, tahkim hukukunun aradığı kriterlere tam manası ile sahip değildirler. Nitekim, Anayasa Mahkemesi de incelemesi sırasında, aynı hususu belirtmiştir. Kanunla kurulacak böyle bir kurul çeşitli yapı modellerine sahip olabilir. Şimdi, bu hususta öngördüğümüz modelleri belirtmek istiyoruz:

- 1) Öncelikle, halen mevcut 7 asil, 7 yedek üyeli GSGM Tahkim Kurulu'nu (yukarıda bu şekilde isimlendirmeye karşı olduğumuzu belirtmiş olmamıza rağmen, şimdilik, anlaşılma kolaylığı açısından modellerimizi aynı bu isimlendirme ile ifade edeceğiz) yapısal olarak yetersiz bulmaktayız. Bir Yargı organında 7 kişinin 60 küsur uluslararası ve ulusal spor federasyonunun bütün mevzuat ve içtihatlarını bilerek, sık sık meydana gelen mevzuat değişikliklerini de takip ederek karar vermeleri çok zor, hatta imkânsızdır. Nitekim gerek TFF gerekse GSGM Tahkim Kurullarının kararları, uluslararası düzeyde yeniden incelemeye alınmakta ve çoklukla bozulmaktadır. Bu nedenle, Tahkim Kurulu üye sayısı en az 15'e, tercihen 21'e çıkartılmalı ve ÜÇER KİŞİLİK DAİRELERE ayrılmalıdır. Bu suretle her Daire'nin belli sporda (sporlarda) veya belli sportif ihtilaf türlerinde ihtisaslaşması mümkün olabilecektir.
- 11) Bütün Daireler (5 veya 7) belli durumlarda Genel Kurul olarak toplanarak bazı üst düzey kararlar (içtihadı birleştirme, yargılamanın yenilenmesi, karar düzeltme, alt federasyon yargı organlarının direnmesi, Daireler arası yetki ihtilafını çözümüme gibi hususlarda) alabilmelidir.

a) Diğer bir seçenek, bu üst spor yargı organının, gerçek bir Tahkim Mahkemesi modeline göre de oluşturulmasıdır. Yani, ya MECBURİ TAHKİM şeklinde (model UEFA İtiraz Organı) ya da İHTİYARİ TAHKİM (CAS modeli) şeklinde oluşturulabilir. CAS modelinde en az 50 HAKEM listesi belirlenir (hakem olabilme ve seçilme kriterleri kanunla belirlenir). Her davada taraflar bu kapalı listeden kendi birer hakemini seçerler; bu iki hakem de üçüncü, başkanlık edecek hakemi belirler; uzlaşmaya varamazlarsa bu üst spor yargı organının Başkanı, o davaya bakacak Heyetin Başkan Hakemini yine listeden tayin eder.

- b) Bu kurulun, (şimdilik adına Tahkim Kurulu demeye devam edelim), kararlarına karşı bir denetim yargılaması olmalıdır. Esasen Anayasa Mahkemesi de “kesin” sözcüğünü iptal etmekle, bunu elzem kılmıştır. Biz, bu üst Yargının, spor federasyonları bundan böyle “özel hukuka” tabi olacaklarına göre, “YARGITAY” olması gerektiği görüşündeyiz.

6. Yargı teşkilatı içinde, ister adli, ister idari yargı olsun, isterse bağımsız, yeni bir örgütlenme olsun, SPOR MAHKEMELERİ KURULMASININ UYGUN OLMADIĞINI DÜŞÜNMEKTEYİZ. Öncelikle belirtmeliyiz ki, Türk kamu oyununda ve medyasında yabancı ülkeler örnek gösterilerek, oralarda spor mahkemelerinin olduğu ifadeleri çoklukla yanlış ve eksik bilgiye dayanmaktadır. Dünya sporu, her ne kadar kendisini devletlerin hegemonyasının dışında tutmaya büyük özen gösteriyor ise de, bir o kadar da Devletlerin hukuk terminolojilerini kullanmaya meraklıdır. Örneğin bazı uluslararası federasyonlar Ana Tüzüklerine – Statülerine “Constitution – Anayasa” demektedirler. Kendi disiplin yargı organlarına “Tribunal - Mahkeme” (hatta Federasyon olduklarından “Federal Tribunal”), üyelerine “judge – hakim , federal judge – federal hakim”, iddia makamına, ki bu genellikle federasyon Genel Sekreteri’dir, federal savcı demektedirler. Bütün bu terminoloji, Türkçeye çevrildiğinde, ilgilileri yanlışlığa uğratmakta ve Spor Mahkemeleri kurulması savını ortaya atmaktadır. İtirazımız sadece bu şekli yönden değildir. Özgün Spor Mahkemesi veya sistem içinde sportif ihtilaflara bakacak bir mahkeme kurduğunuzda, bu yargının uzman hakimlerinin nereden bulunacağı sorunu karşımıza çıkmaktadır. Bu alanda uzman yargıçlar yetiştirinceye kadar, zaten zor ayakta duran sporumuzu tamamen yoketme riskiyle karşı karşıya kalırız.

7. Son olarak da şu hususu belirtmek isteriz ki, spor ülkelere mahsus bir alan, konu değildir. Sporun uluslararası düzeni de ilgilendiren önemi bir boyutu da bulunmaktadır. Uluslararası spor örgütlenmesinin kabul etmiyeceği örgütlenmeler, sistemler, modeller yürürlüğe koyarsanız, bu kuruluşlar sizi bunları değiştirmeye, onların sistemine uygun hale gelmeye mecbur eder, aksi takdirde dışlanır, uluslararası spor arenasından ihraç edilirsiniz. Bu bağlamda FIFA’nın nasıl TBMM’den çıkan futbol yasasını değiştirttiğini unutmamak gerekir. Bir kanunu parlamentonuzda değiştirebilirsiniz, ancak bir Anayasa Mahkemesi kararını değiştiremezsiniz, geri aldıramazsınız. Çözüm ararken veya üretirken bu hususu da göz ardı etmemek gerekir.

8. Nihayet, unutulmamalıdır ki, sporu Devlet yargı sisteminin içerisine aldığınız anda, sonrasında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi

(AİHM) yolunu da açmış olursunuz. Diğer bir ifade ile ikinci bir yargısal uluslararası denetim getirilmiş olunur.

9. Yalnız, şu hususu da belirtmek gerekir ki, Enstitü'müzün bazı üyeleri spor mahkemelerinin kurulmasını desteklemektedir. Bu üyelerimize göre, spor hukukunda uzman hakim kısa sürede yetişebilir. Ayrıca, ister ulusal, isterse uluslararası düzeyde olsun, yargı denetiminden endişe etmemek gerekir. Asıl önemli olan, adaletsiz sonuçların meydana gelmemesidir, yargısal denetim değil. FİFA ya da UEFA'nın Anayasa Mahkemesi kararına tepki göstermesi olağandır, çünkü bu kuruluşlar futbolu, kendi kuralları olan ve münhasıran kendi içinde çözüme kavuşturulması gereken bir alan olarak görmektedirler. FİFA veya UEFA bu görüşünde haklı olabilir ya da olmayabilir, bu ayrı bir tartışma konusudur. Ama söz konusu kuruluşların Fransa'nın çok uzun yıllardan beri federasyon kurullarının kararlarına karşı idari yargı yolunu açmış olan yaklaşımı karşısında sessiz kaldıklarına da işaret etmek gerekir. Spor mahkemelerinin hukuki statüsü ayrıca tasarlanmalıdır. Diğer bir deyişle, bu mahkemelerin federasyonların kararlarına karşı ikinci derecede itiraz mercii olarak mı görev yapacakları, yoksa ilk derece mercii olarak mı fonksiyon görecekleri konusu tartışılabilir. Ama her halükarda bu özel mahkemelerin spor hukukunun ivedi çözümler gerektirdiğini dikkate alacak, örneğin Cumartesi ve Pazar günleri dahi çalışabilecek bir yapıda kurulmaları şarttır.

SONUC: Anayasa Mahkemesi kararının ışığında, yukarıda söylediklerimizi özet olarak ifade etmemiz gerekirse:

- Bağımsız Spor Federasyonları Kanunu çıkartılmalıdır.
- Federasyonlar bağımsız, özel hukuka tabi tüzel kişilikler olmalıdır.
- Federasyonların disiplin organları iki dereceli olmalıdır.
- Spor Yargısı üst organı bir Spor Temyiz Kurulu şeklinde olmalı, ihtisas Daireleri'ne bölünmüş ve Genel Kurul şeklinde, Kanunla oluşturulmalıdır.
- Spor Temyiz Kurulu üzerinde, kararlarına karşı Kanunla belirlenecek usul nedenleri ile Yargıtay'a başvurulabilmelidir.
- Yapılacak düzenlemeler uluslararası spor düzenine ve normlarına uygun olmalıdır.

SON SÖZ:

Bu görüşlerimizi ilk açıkladığımızda Anayasa Mahkemesi kararının yürürlüğe girmesine 10 ay vardı. Şimdi (20 Ocak 2011), sadece 2 ay kalmıştır. Fakat, hâlâ, kamuoyuna, spor camiasına açıklanmış bir çözüm, yeni bir yapılanma planı

bulunmadığı görülmektedir. Endişemiz, bu durumun aceleyle ve iyi düşünülmeden hazırlanmış bir tasarı taslağıyla son bulmasıdır. Dileğimiz, konunun hemen tartışmaya açılması, mevcut taslakların ilgili çevrelerin inceleme ve eleştirilerine sunulmasıdır.

YENİ GELİŞME:

Anayasa Mahkemesi 6 Ocak 2011 tarihinde, 5894 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un 13/4 maddesinin, bir yıl sonra yürürlüğe girmek üzere, iptaline; 6/4 maddesinin de bazı ibarelerinin iptaline karar vermiştir. Ancak Anayasa Mahkemesi'nin "Gerekçeli Kararı" yayınlanıncaya kadar bu konuda fikir yürütmeyi doğru bulmadığımızı belirterek burada bu çok yeni iptalleri ele almadık.

ALTINCI BÖLÜM:

TÜRKİYE’DE SPOR FEDERASYONLARI’NIN SÖZDE ÖZERK DEĞİL, ÖZDE BAĞIMSIZ OLMALARINI SAĞLAYACAK MEVZUAT DÜZENLEMESİ

T.C. Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü’nün 26-28 Kasım 2008 tarihleri arasında Ankara’da gerçekleştirmiş olduğu **SPOR ŞURASI** Kararlarının Spor Hukuku Bölümünde konumuzla ilgili şu ifadeler bulunmaktadır:

“5. Federasyonlar:

- a) *Özerk federasyonların hukuki statüsünün uygulamada tereddüte yer vermeyecek (vergi mükellefiyeti, personel istihdamı ve diğer konularda) şekilde belirlenmesi;*
- b) *Federasyonların özerkliği söz konusu olduğunda, bununla kastedilenin ne olduğunun ortaya konulması, özerkliğin kazanılma sürecinden başlayarak;*
 - *Federasyonların kendi kararlarını alabilmesini,*
 - *Kararlarını kendilerinin, zedeleyici denetim olmaksızın, uygulayabilmelerini,*
 - *Çıkacak uyuşmazlıkları kendisinin çözümleyebilmesini sağlayacak şekilde düzenleme yapılması;*
- c) *Özerk federasyonlarca da özerklikle birlikte gelen hak ve yetkiler ile görev ve sorumluluklar hususunda bilgi eksikliği bulunduğundan, özerklikle ilgili tüm çevrelere bilgi vermeye yönelik “Özerklik Konferansı” düzenlenmesinin yararlı olacağı; görüşü kabul edilmiştir.”*

Yukarıdaki Şura kararı ışığında SPOR HUKUKU ENSTİTÜSÜ İLE İSTANBUL BAROSU’nun 16-17 Mayıs 2009 tarihlerinde İstanbul’da tertiplemiş oldukları Konferans’ta konular 5 oturumda irdelenerek sunulan tebliğler daha sonra 351 sayfalık İstanbul Barosu Yayını olarak bastırılan bir kitapla kamu oyunun istifadesine sunulmuştur. Kitabın adı :

“SPORDA ÖZERKLİK”

“Spor Federasyonları Özde mi Yoksa Sözde mi Özerktir”

“Sporun ve Spor Hukukunun en yaşamsal konularından biri hakkında görüşler ve tartışmalar”

Biz burada kitabı özetleyecek değiliz; ancak tebliğlere ve tartışmalara yön veren Moderatör sorularını belirteceğiz. Bu sorulara verilen cevaplar da Federasyonların ne denli Özerk oldukların yada OLMADIKLARINI ortaya koymuştur.

Ele alınan birinci ana konu : Özerklik:

- Özerklik nedir (kavramsal tanımı- Kamu hukuku bakımından incelenmesi),
- Özerklik – “Autonomie” uluslararası mukayeseli hukukta incelenmesi
- Kanunla tanınan özerklik – İdari kararlar verilen özerklik
- Sporda özerklik nedir ? Gelişiminin ele alınması – tanımının yapılması
- Türk Spor Özerkliğinin ortaya konulması, sınırlarının saptanması
- GSGM Yasası ve uygulamasının sağladığı özerkliğin irdelenmesi
- Devletin sporda sağladığı özerkliğin amaçları nedir, yasal düzenleme bunları sağlıyor mu ? Mevzuat, sporumuzun ne ölçüde gelişmesini sağlamaktadır, hangi bakımlardan zorluklar, engellemeler yaratmaktadır.

İkinci ana konu : Sporda özerkliğin yasal dayanakları:

- Anayasa ve İdare Hukukunda özerklik
- GSGM Yasasının Özerklik kavramı ve uygulanışı
- Çerçeve Statü ve federasyonların Ana Statüleri. Model statü olabilir mi ?
- Müdahalecilik olmalı mı, varsa nereye kadar ?
- Mali yardım müdahaleliliğin gerekçesi olabilir mi ?
- GSGM federasyonları yönetiyor mu, yönlendiriyor mu ?

Üçüncü ana konu : Federasyonların yapılanmaları:

- Federasyon Genel Kurullarındaki delege yapısı ile özerklik olduğu söylenebilir mi – nereye kadar ?
- Çerçeve Statü – Ana Statü ile belirlenen Federasyon kurulları yeterli midir ?
- İyi bir yapılanma nasıl olmalıdır ?
- Federasyon mevzuatları nasıl olmalıdır ?

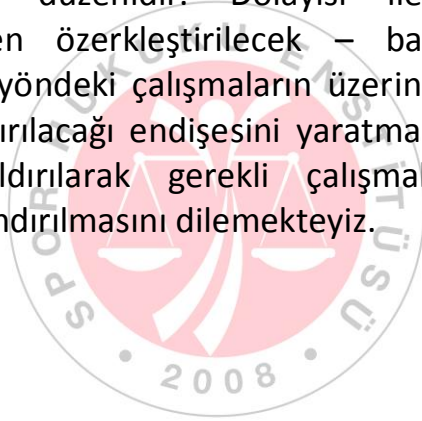
Dördüncü ana konu : Sporda yargı yapılanması ve işleyişi:

- Federasyon içi disiplin – ceza kurulları (tek dereceli mi – çift dereceli mi ?
- Tahkim Kurulu da her Federasyonun bünyesi içinde olabilir mi ?
- GSGM Tahkim Kurulu yapı içi bir organ mıdır, dışarıdan müdahale midir ?
- Tahkim Kurulu bu yapısı ile ne derecede yeterlidir ?
- Spor Disiplin Hukukunda Ceza hukuku ne derecede geçerlidir ?
- CAS’a gidebilmenin sınırları ve yetki belirlemesi nasıldır ?
- Spor Disiplin Hukukunda (Tahkim Kararlarına) Yargı denetimi var mıdır – olmalı mıdır ?
- Spor Yargı kararlarının infazı nasıldır (ilamlı mı – ilamsız mı ?)

Beşinci ana konu: Özerklik ile Federasyonların denetim düzeni:

- Denetim özerlikle bağdaşır mı ?
- Federasyonlar nasıl, kimin tarafından denetlenmelidir – denetlenmektedir.
- İdeal denetim düzeni nasıl olmalıdır ? Denetimin nitelik ve nicelik bakımından sınırları nelerdir.
- GSGM mali desteği Devlet denetimine gerekçe midir ? GSGM denetimi hukuki midir – fiili midir ?

Yukarıdaki sorulara dürüstçe, samimiyetle verilen cevaplar ve bunların hukuksal incelemeleri, maalesef, halen spor federasyonlarımızın özerk olmadıklarını, bağımsız hiç olmadıklarını, yürütme erkinin denetim ve güdümünde olduklarını ortaya koymuştur. Ve durumun böyle olmasının başlıca nedeni de, önceki bölümde değinmiş olduğumuz, Anayasa Mahkemesi'nin iptal etmiş olduğu "GSGM Çerçeve Statü" düzenidir. Dolayısı ile, halen elimizde, Spor Federasyonlarını gerçekten özerkleştirecek – bağımsızlaştıracak bir fırsat bulunmaktadır. Ancak bu yöndeki çalışmaların üzerine serpilmiş olan isteksizlik toprağı, bu fırsatın da kaçırılacağı endişesini yaratmaktadır. Komisyonunuzca bu isteksizlik toprağının kaldırılarak gerekli çalışmalara, daha fazla zaman kaybetmeksizin, ivme kazandırılmasını dilemekteyiz.

YEDİNCİ BÖLÜM:

TÜRKİYE’DE SPORUN GELİŞMESİNİN EN ÖNEMLİ FİNANSAL ENSTRÜMANI OLAN SPONSORLUĞA TEŞVİKLER UYGULANMASI

Anayasamızın 58 ve 59. maddeleri ile Devletin ödevleri arasında sayılan “gençliğin korunması” ve “sporun geliştirilmesi” hususları, 3289 sayılı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğüne görev olarak verilmiştir. Bu görevin yerine getirilmesindeki en önemli konu finansman sorunudur. Günümüzde, gençlik ve spor hizmet ve faaliyetlerinin yürütülebilmesi için ihtiyaç duyulan finansal kaynağı sadece Devlet desteği ile sağlamanın olanaksızlaşması, spora olan toplumsal talebin gün geçtikçe artması, medyanın spora olan ilgisi, sporun iletişim gücü v.b nedenler, ihtiyaç duyulan kaynakların Devlet desteği dışından da sağlanması gerektiğini ortaya koymuştur.

II. SPONSORLUK MEVZUATI

Bu amaca katkı sağlamak üzere sponsorlukla ilgili ilk düzenleme, 3289 sayılı Kanunun Ek 3 üncü maddesinde değişiklik yapan 4644 sayılı Kanun ile yapılmıştır. 4644 sayılı Kanunda, ***“Genel Müdürlüğün gençlik spor hizmet ve faaliyetlerini desteklemek amacıyla özel ve tüzel kişilerin sponsorluk yapabileceği, sponsorların, uluslararası resmi spor organizasyonları ile Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünce uygun görülen spor tesisleri için yapacakları aynı ve/veya nakdi harcamaların 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ile 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu’na göre gider sayılacağı”*** belirtilmiştir. Anılan Kanun hükmünün uygulanmasına ilişkin yönetmelik ise ***“Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Sponsorluk Yönetmeliği”*** adıyla 13 Eylül 2001 tarihinde yayımlanmıştır. Ancak, uygulamada, geçen iki buçuk yıllık sürede, ilgili Kanunun sadece uluslararası spor organizasyonlarını kapsamaması, sponsorlara verilecek hakların belirsizliği gibi sebeplerle gençlik, spor hizmet ve faaliyetlerinin desteklenmesi konusunda beklenen amaca ulaşamamıştır.

Bu nedenle 3289 sayılı Kanunun sponsorlukla ilgili hükmü, 5105 sayılı Kanunla değiştirilerek, sponsorluk yapılabilecek hizmet ve faaliyetlerin kapsamı genişletilmiştir. Yeni düzenlemede, uluslararası organizasyonların yanı sıra ulusal organizasyonlar ile kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler ve spor kulüplerine

ait spor tesislerinden Genel Müdürlükçe uygun görülenlerin yapım, bakım ve onarımları da kapsama dahil edilmiş, Genel Müdürlük, federasyonlar, TMOK ve Paralimpik Komitesi, kulüpler ve ferdi lisanslı sporcuların faaliyetleri için de sponsorluk yapılabilme imkanı getirilmiştir.

5105 sayılı Kanunun 4 ve 5 inci maddeleri ile, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 89 uncu, 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 14 üncü maddelerine birer bent eklenmek suretiyle, 3289 sayılı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile 17.6.1992 tarihli ve 3813 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun kapsamında yapılacak sponsorluk harcamalarının; amatör spor dalları için tamamının, profesyonel spor dalları için % 50'sinin indirim konusu yapılabileceği hususu düzenlenmiştir.

5105 sayılı Kanunla yapılan kapsamlı değişiklik nedeniyle G.S.G.M. Sponsorluk Yönetmeliği yeniden yazılarak, 16 Haziran 2004 tarihinde yürürlüğe konulmuştur.

5105 sayılı Kanunla getirilen değişiklikler arasında sponsorluk harcama belgelerinin Genel Müdürlükçe kontrol ve tasdik şartı da yer almış olup, bu uygulama yaklaşık bir yıl devam etmiştir. Ancak bu süre içinde tasdikle ilgili çeşitli sorunlar yaşandığından, ilgili fıkarda 5340 sayılı Kanunla değişiklik yoluna gidilerek “kontrol ve tasdik şartı” kaldırılmış, bunun yerine “sponsorluk harcamalarının nasıl yapılacağı ve sponsorlara verilebilecek haklar” konularına açıklık getirilmiştir.

Son olarak 5340 sayılı Kanunda yapılan değişikliğe paralel olarak G.S.G.M. Sponsorluk Yönetmeliğinde de düzenleme yapma zarureti doğmuş, Yönetmeliğin uygulanması esnasında karşılaşılan diğer sorunlar da göz önünde bulundurularak gerekli değişiklikler yapılmıştır.

Diğer taraftan, Maliye Bakanlığınca yayımlanan 5228 sayılı “Bazı Kanunlarda ve 178 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” ile; Gelir Vergisi Kanununun 89'uncu maddesi “**Diğer indirimler**” başlığını almış ve sponsorlukla ilgili düzenleme aynı maddenin (8) no'lu bendinde yer almaya devam etmiştir. Yine 5228 sayılı Kanunla, Kurumlar Vergisi Kanununa “**Zarar mahsubu ve diğer indirimler**” başlıklı Mükerrer 14 üncü madde eklenmiş ve bu düzenlemeyle sponsorluk harcamaları gider kalemi (hasılatın indirim) olma mahiyetinden çıkarılarak, beyanname üzerinde kurum kazancından indirilecek bir kalem haline dönüştürülmüş, böylelikle gelir ve kurumlar vergisi açısından uygulamada bütünlük sağlanmıştır. Bilindiği üzere, Kurumlar Vergisi Kanunu 5520 kanun numarası ile

yeniden yazılmış olup, sponsorlukla ilgili düzenleme bu Kanununun 10 uncu maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yer almıştır.

PROFESYONEL / AMATÖR AYRIMI

Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünce, federasyonlar ve kulüplerin bünyelerinde kurulan profesyonel şubeler eliyle yürütülen spor faaliyetleri ve unsurları ile bu faaliyetlere katılanlar “*profesyonel*”, bunun dışındakiler veya amatör şubeler eliyle yürütülen spor faaliyetleri ve unsurları ile bu faaliyetlere katılanlar “*amatör*” kapsamında değerlendirilmektedir.

Kanımızca, halen sporda sponsorluğun gelişmesine en büyük engel bu profesyonel – amatör ayırımıdır. Zira GSGM’nin “*amatör*” olarak nitelediği bir çok spor dalı ve sporcu statüsü, başka göstergelere dayanılarak Maliye Bakanlığı’na “*profesyonel*” olarak saptanabilecek niteliktedir. Bu durumda da, kayıtlarına “*amatör*” olarak tanımlayarak sponsorluğunu % 100 indirimine tabi tutmuş bir ticari tüzel kişilik veya gerçek kişi, Maliye Bakanlığı’na o sponsorluğun bir profesyonele yapılmış olduğunun tespiti ile, vergi kaybına sebep olduğu gerekçesiyle kovuşturmayaya uğrayabilmektedir. İşte, halen sponsorları en çok ürküten bu ikilemin yaratacağı cezai durumlardır. Dolayısı ile, gerçekçi davranılarak, bu Rapor’umuzun başka bölümlerinde ortaya koymaya çalıştığımız Profesyonel – Amatör ayırımının ne denli geçersiz olduğunu bir kez daha hatırlatarak, bu sun’i ayırımın kaldırılması görüşünü savunmaktayız.

Kaldı ki, bizatihi sponsorluk, amatörlüğe son vermektedir. Zira profesyonelliğin en klasikleşmiş tanımı “*kişinin, spordan sağladığı gelirler ile geçimine, kısmen de olsa, katkıda bulunması*” şeklinde verilmektedir. Dolayısı ile sporcunun, bireysel veya takım halinde sponsorluk alan olarak sponsor ile yapılan sponsorluk sözleşmesi neticesinde elde etmiş olduğu parasal veya ayni katkılar, onun artık amatör olmadığı sonucunu doğurmaktadır.

Bütün bu belirttiklerimiz, ülkemizde sponsorluğun külfetli ve hatta sponsora sakıncalı durumlar yaratan bir işlem olduğunu yeterince ortaya koymaktadır. Buna karşılık, sponsorluk ile çoğu zaman karıştırılan, hatta bazen ayırd edilmesi çok güç olan REKLAM, aynı uygulama formalite zorluklarını ve mali rizikoları içermemektedir. Bunun içindir ki, ülkemizde Reklam sektörüne nazaran Sponsorluk ancak birincinin pazar büyüklüğünün % 2 -2,5 gibi çok küçük bir oranını oluşturabilmiştir.

Bu durumda, yukarıda belirtmiş olduğumuz Amatör – Profesyonel ayırımına, Baron de Coubertin'in yukarıda, Raporumuzun ilgili bölümünde belirtmiş olduğumuz gibi, ifade ettiği mantıksızlığıason vermemiz elzem olmakla birlikte, yeterli olmayacaktır. Sponsorluğun, reklamdan hatırı sayılır bir pay alabilmesi için, mutlaka Reklama nazaran farklılaştırılması, diğer bir ifade ile Sponsorluğa teşvik uygulanması gerekmektedir.

Bizim teklif ettiğimiz en basit ve etkin teşvik; sponsorluğun KDV'sini reklam KDV'sinden farklılaştırmak, diğer bir ifade ile sponsorluğa, reklama nazaran daha düşük bir KDV uygulamak olacaktır.

Halen her iki işlemde de KDV oranı % 18'dir. Teklifimiz; reklam KDV'si % 18 kalırken, örneğin sponsorluk KDV'sini % 8'e düşürmek olacaktır. Teklifimizin ortaya çıkaracağı tabloyu somutlaştırırsak, halen ülkemiz reklam pazarı yıllık 5- 5,5 milyar TL olarak ifade edilmektedir. Buna karşılık GSGM'nin verilerine göre yıllık spor sponsorluğu ancak 100 -150 milyon TL büyüklüğüne ulaşabilmiştir. Şayet spor sponsorluğuna % 10'luk bir KDV teşviği uygulanırsa, hacminin şimdikinon katına, yani 1 -1,250 milyar TL boyutuna ulaşabileceğine inanmaktayız. Gerçi bu durumda Maliye bu teşvik ile 100 -125 milyon TL KDV geliri kaybetmiş gibi gözükse de, sporun sponsorluktan girdisi 1 – 1,250 milyar olduğundan, artık GSGM'nin spor federasyonlarını sübvansiyone etmesine, bir başka deyişle 500 -600 milyon TL'yi bu alana akıtmasına gerek kalmayacak, dolayısı ile Devlet, genel bütçesinde, 100 milyon KDV kaybetmiş gözükürken, aslında 400 – 500 milyon TL tasarruf etmiş olacaktır.

SEKİZİNCİ BÖLÜM:

SPORUN SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ

1. DURUM TESPİTİ:

Sporun sosyal bilimlerde eğitiminin nasıl olabileceğine baktığımızda, şu alanlarda öğrenim verilmesi gerektiği gözlemlenmektedir:

- 1) SPOR HUKUKU
- 2) SPOR EKONOMİSİ
- 3) SPOR İŞLETMESİ
- 4) SPOR SOSYOLOJİSİ
- 5) SPOR FELSEFESİ
- 6) SPOR PSİKOLOJİSİ
- 7) SPOR ULUSLARARASI İLİŞKİLERİ
- 8) SPOR İLETİŞİMİ

Kanımız odur ki, yukarıda belirtmiş olduğumuz her alan, kendi ihtisas eğitimini veren fakülte, yüksek okul veya ana bilim dalında, birer özgün alan olarak, en azından seçimlik ders olarak ele alınmalı ve öğrenimi verilmelidir. Hatta bu konu sadece Sosyal Bilimlere mahsus olmamalı, diğer bilimlerde de ele alınmalıdır. Örneğin, günümüzde Tıp alanında “spor hekimliği” ayrı bir ihtisas alanı olmuş ve ülkemizde de bu uygulanarak, çok kıymetli SPOR HEKİMLERİ yetiştirilmiştir. Aynı şekilde, halen ihtiyacı hissedilen, ancak henüz ilgili öğrenim kurumlarında bulunmayan bir alan da “SPOR MİMARİSİ”dir.

Ancak biz, ihtiyaç duyulduğuna inandığımız bütün bu alanlardan, kendi ihtisas konumuzla, bu Rapor için, sınırlı kalmayı uygun bulmaktayız.

SPOR HUKUKU

Halen ülkemizde 36 Hukuk Fakültesi bulunmaktadır. Bunlardan 19’u Devlet Üniversitelerinin Fakülteleri olup, 17’si ise Vakıf Üniversitelerinin bünyesindedir. Halen bu fakültelerin hangilerinde “spor hukuku” dersinin okutulduğuna dair resmi bir bilgi ulaşamadık. Ancak aşağıdaki hususları belirtmek istiyoruz:

- **2008 Spor Şurası’nın kararları arasında şu Karar bulunmaktadır:** “*Spor Hukuku halen bir kısım hukuk fakültelerinde seçmeli ders olarak okutulmakta olup, ana bilim dalı ve ayrıca sporcu sağlığı, spor hukuku, spor iktisadı gibi*

sporla ilgili alanları içine alan "Spor Bilimleri Enstitüsü" kurulması için YÖK'e teklif götürülmesi; Spor Hukuku konularının yüksek lisans ve tez konusu olarak kabul edilmesi ve stajyerlerce hazırlanacak ödev konusu olarak Barolara da kabul ettirilmesi;..."

- **T.C. CUMHURBAŞKANLIĞI Devlet Denetleme Kurulu'nun "Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü faaliyetlerinin denetimi ile Özerk federasyon uygulamalarının değerlendirilmesi" başlıklı (02/04/2009 - 2009/3) Raporunun internet özetinde:** *"Spor Hukuku alanında ihtiyaç duyulan, bilimsel araştırmaların yapılabilmesini ve uzman hukukçuların yetiştirilebilmesini teminen 'spor hukuku' derslerinin kapsamının geliştirilmesi ve yaygınlığının sağlanması,"* ifadesi mevcuttur.
- **TBMM Başkanlığı'na verilmiş olan önerelerde şu ifade yer almıştır:** *"Spor hukuku alanında da henüz emekleme döneminde olduğumuz ve mevzuatın da son derece yetersiz olduğu açıktır. Öncelikle bütün hukuk fakültelerinde spor hukukunun zorunlu ders olarak okutulması, spor basınının, emniyet mensuplarının ve bu alandaki bütün idarecilerinin de bu konu kapsamında acilen bilgilendirilmesi gerekmektedir."*

Bütün bu ifadelere tamamen katılmaktayız; ancak maalesef, 2004 yılında bir Vakıf Üniversitesi'nde ülkemizin ilk **"Spor Hukuku Araştırma ve Uygulama Merkezi"**nin YÖK onayı ile kurmamız sonrasında, bir Devlet Üniversitesi'nin aynı yöndeki başvurusu, YÖK tarafından bu kez reddedilmiştir. Bu durum diğer Üniversitelerin girişimlerini de durdurmuştur.

Yetkili otoritelerin gerekli girişimlerde bulunarak YÖK'ün spor hukuku alanında Merkezler, Enstitüler, Anabilim veya Bilim Dalları kurulmasını, bütün hukuk fakültelerinde spor hukuku'nun en azından seçimsiz ders olarak okutulmasını, sporhukuku disipliniinde bağımsız olarak yüksek lisans ve doktora yapılmasının alt yapısının kurulması için gerekli izinlerin verilmesini dilemekte, çağrıda bulunmaktayız.

Ancak bunu dahi yeterli bulmadığımızı ifade etmek isteriz. Kanımızca yukarıda belirtmiş olduğumuz gibi, İktisat ve İşletme Fakültelerinde "Spor Ekonomisi", "Spor İşletmeciliği", "Spor Yönetimi"; Siyasal Bilgiler ve Uluslararası İlişkiler Fakülteleri'nde de bunlara ilaveten "Uluslararası Spor İlişkileri" ve hepsinde "Spor Hukuku" ile "Spor Sosyolojisi" ders olarak okutulmalıdır.

Ancak o zaman gerekli spor kültürüne sahip olur ve sahada kazandıklarımızı, masa başlarında kaybetmeyiz.

DOKUZUNCU BÖLÜM

TÜRKİYE’NİN ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE SPORU DAHA ETKİN ŞEKİLDE KULLANABİLMESİ VE SPORUN ULUSLARARASI İLİŞKİLERİNDE DAHA ETKİN OLABİLMESİ İÇİN ALINMASI GEREKEN TEDBİRLER

1. Türkiye’nin, uluslararası spor kuruluşlarında vatandaşlarının istihdamını sağlaması:

Dünyada sporun teşkilatlanması piramidal bir görünüm arz eder. Bu piramidin en tepesinde Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) olmak üzere, ulusal olimpiyat komitelerinin (sayıları 205’dir) oluşturdukları kıtasal birlikler (ACNO, ACNOA, COE, ONOC, OCA, ODECABE, ODEPA, ODESUR), IOC tarafından Olimpiyatlara alınmış olduklarından Olimpik Yaz Sporları Uluslararası Spor Federasyonları (sayıları 28’dir), Olimpik Kış Sporları Uluslararası Spor Federasyonları (sayıları 7’dir) olarak nitelenen ve bunların oluşturdukları birlikler (ASOIF, AGFIS, AIOWF), bazı uluslararası federasyonların çok tanınmış ve geniş teşkilata sahip kıtasal federasyonları (FIFA – UEFA gibi) ve nihayet IOC tarafından TANINAN FEDERASYONLAR olarak nitelenmiş olan Uluslararası Spor Federasyonları (sayıları 31’dir) ile bunların oluşturdukları birlik (ARISF).

Ayrıca IOC’nin ortak teşkilatlar olarak nitelediği onlarca uluslararası kuruluş bulunmaktadır (AIO, APAO, CIPC, ICHPER-CD, CIFP, PI, TAFISA, CIJM, CGF, IANOS, CSIT, CISM, FISpT, ISF, FISU, FISEC, IMGGA, IWGA, USIP, IPC, CISS/ICSD, SOI, AICVS, ECSS, CIEPSS, FIEP, FIMS, IAKS, WFSGI, AIPS, IASI, FICTS, AMO/WOA, CITO, ENGSO, FIC, FITO, RTP, ISOH, WADA, CAS, CSSA, CONFEGES).

Diğer yandan Birleşmiş Milletlerin yan kuruluşlarından UNESCO’da, Avrupa Konseyi’nde ve Avrupa Birliği bünyelerinde de SPOR BİRİMLERİ bulunmaktadır.

Uluslararası spor teşkilatları bunlarla sınırlı olmayıp IOC piramidinin dışında da birçok uluslararası nitelikte spor teşkilatı bulunmaktadır.

Olimpik olan veya olmayan bu spor teşkilatlarında seçimle göreve gelmiş bir çok Türk bulunmaktadır. Bunlar, uluslararası federasyon başkanlığı, başkan

vekillikleri veya yardımcılıkları, genel sekreterlikler, yönetim kurulu üyelikleri, sporda yargısal görevler üstlenmiş bulunmaktadır. Ancak yukarıda, çok kısa olarak belirtmiş olduğumuz, uluslararası spor teşkilatlarında kadrolu veya sözleşmeli olarak istihdam edilen Türk sayısı hemen hiç yoktur. Oysa bu teşkilatlarda, çok kaba bir tahminle “**onbin’in üzerinde**” ücretli çalışan bulunmaktadır; ve asıl, amiyane bir benzetmeyle, sporun mutfağında, perde arkalarında bulunup, uluslararası sofralarda yenecek yemekleri pişirenler, sahnelenecek oyunları hazırlayanlar bu kişiler olup, büyük ünvanlı seçilmişler değildir.

İşte Türkiye’nin gelecekte önemle ele alması gereken bir konu da bu çalışanlar arasına olabildiğince çok Türk insanını sokmak olmalıdır. Bunun için de önce bu alanlar için gerekli eğitimleri sağlamak (önceki bölümde bu eğitim alanlarına değinmiştik), gençlerimize bu teşkilatlarda olabilecek iş imkânlarını tanıtmak ve Türkiye’ye de bu teşkilatlarda istihdam kontenjanları sağlayacak girişimlerde bulunmak, bu yönde bir Devlet politikası geliştirmek olmalıdır.

2. Uluslararası spor konferanslarına, sempozyumlarına, seminerlerine ve benzeri toplantılara, mümkün olduğu kadar çok ve nitelikli elemanla katılmalı ve bu toplantılarda aktif, iz bırakıcı rol oynanmalıdır.

Türkiye, maalesef, spor yarışmaları dışında spora yön veren, hukuksal, ekonomik, spor sağlığı veya eğitimi ile ilgili birçok toplantıya katılmamakta, katıldıklarının pek çoğunda da iz bırakıcı bir etki yaratamamaktadır. Bunun başlıca nedeni de, maalesef, ülkemizde dış seyahatlerin hâlâ bir ulufe, mükâfat gibi algılanması, gönderilenleri çoğunun yeterince yabancı dil bilgisine sahip olmamaları ve de gönderildikleri toplantı konuları hakkında gerekli formasyon ve bilgiye sahip olmamalarından ileri gelmektedir.

Bu konuda, önemle belirtmek istediğimiz bir diğer husus, bu gibi toplantılara göndermekte olduğumuz delegelerimizin veya delegasyonlarımızın oluşmasındaki istikrarsızlıktır. Bu gibi toplantılarda etkin olan ülkelerin yıllardır aynı kişiler tarafından temsil edildiklerini görmekteyiz. Oysa Türkiye, sık sık bu alanda eleman değiştirmesi yüzünden de etkili, bilgili olamamaktadır.

Kanımız ve önerimiz, Dışişleri Bakanlığı’mız ile GSGM’nin işbirliği sonucunda, bu konuda da bir Devlet politikasının geliştirilmesi yönündedir.

3. Dış temsilciliklerimiz personeli, sporun yarışmalar dışı faaliyetleri hakkında yeterli bilgi ve talimat alamadıklarından, eğitimleri olmadığından yeterli değerlendirmelerde ve girişimlerde bulunamamaktadırlar.

Yukarıda belirttiklerimiz ışığında, Dışişleri Bakanlığı'mız mensupları (Büyükelçilik veya Konsolosluklar'ımız) görev yaptıkları ülke veya şehirlerde cereyan eden spor toplantılarına (yarışmalar dışında) genelde katılmamakta, ilgisiz kalmakta, Türkiye'den bu toplantılara gelen delegelere de hiç bir yardım veya katkıda bulunmamaktadırlar. Bunun bize göre baş nedeni de, Dışişlerimizin, merkezden gelen talimatlara göre hareket etme hassasiyetidir.

Bu nedenle, Dışişleri mensuplarımıza, hem bu spor teşkilatları, işlevleri ve önemleri hakkında temel eğitim bilgileri verilmeli; bu teşkilatlar nezdinde Ülke politikalarımızın neler olduğu belirtilmeli ve merkezden giden delegelerle lokal temsilciliklerimizin işbirlikleri sağlanmalı, gidilmeyen toplantılara temsilciliklerimizden eleman katılımı sağlanmalıdır.

Bütün bu hususları koordine etmek üzere de, Dışişleri Bakanlığı bünyesinde bir "SPORUN ULUSLARARASI İLİŞKİLERİ" (yarışma dışı ilişkiler olmak üzere) BİRİMİ kurulmalıdır. (Bu birimin Genel Müdürlük, Müdürlük, Masa niteliği, yetkili mercilerimizin takdirlerine sunulmaktadır).

Bu önerimizi, örneğin Avrupa Konseyi bünyesinde bulunan "Dopingle Mücadele Sözleşmesi İzleme Grubu" ile "Sporda Şiddetin Önlenmesi Sözleşmesi İzleme Grubu" Başkanlık seçimleri (iki yılda bir yapılmaktadır) ve bu Grupların alt ihtisas Komisyonları Başkanlık seçimlerinde neden sadece seçen durumunda kaldığımızı bizzat gözleme imkânına sahip olmuş olarak, yapmaktayız.

Diğer bir örnek, WADA (Dünya Anti Doping Ajansı)'ya Türkiye olarak çok yüksek bir aidat öderken, karşılığını hiç alamamış olmamızdır. Oysa, örneğin ABD, WADA'dan, ödediği aidatın kat ve kat fazlasını araştırma bursları olarak aldığı gibi, Yönetiminde de yer almaktadır.

Bir başka örneğimiz, "UNESCO Dopingle Mücadele Sözleşmesi" yapılırken, Paris'te bulunan UNESCO Daimi Delegeliğimize (Büyükelçi düzeyinde), o sırada Türkiye UNESCO Yönetim Kurulunda bulunmasına rağmen, bu Sözleşmenin hazırlanması sırasında aktif rol oynayabilmesini sağlayacak hiç bir talimatın verilmemiş olduğudur.

Sonuç olarak bütün bu eksikliklerin giderilebilmesi için, yukarıda da belirtmiş olduğumuz gibi:

DIŐIŐLERİ BAKANLIĞI'MIZDA SPOR İLE İLGİLİ BİR BİRİM KURULMALI VE SPORUN SOSYAL BİLİMLERİ HAKKINDA DIŞ İLİŞKİLERDE GÖREVLİ MESLEK MEMURLARINA GEREKLİ EĞİTİM VERİLMELİ, BU KONULARDA GÖREVLENDİRİLMELERİ YAPILMALI, BU YÖNDE BİR DEVLET POLİTİKASI GELİŐTİRİLMELİDİR.

ONUNCU BÖLÜM:

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI'NIN SPORLA İLGİLİ MADDESİNE (halen 59. madde) YENİ BİR ANLAYIŞ VE İÇERİK VERİLMELİDİR.

Halen, 1982 Anayasası'nın yapıldığı tarihten günümüze hiç bir değişikliğe uğramamış olan 59. Maddesi şu şekildedir:

İkinci Kısım : **TEMEL HAKLAR VE ÖDEVLER**

Üçüncü Bölüm: **SOSYAL VE EKONOMİK HAKLAR VE ÖDEVLER**

IX: **GENÇLİK VE SPOR**

B: **SPORUN GELİŞTİRİLMESİ**

Madde 59: **“Devlet, her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder.**

Devlet başarılı sporcuları korur.”

Anayasa'nın 59. Maddesinin Türk sporunun hiç bir sorununa açık çözüm getirdiği, yol gösterdiği, kesin bir güvence oluşturduğu ileri sürülemez.

Her ne kadar,59. Madde Anayasa'nın yazılış sistematığında “TEMEL HAK ve ÖDEVLER” arasında “SOSYAL VE EKONOMİK HAKLAR VE ÖDEVLER” bölümünde yer almakta ise de madde içeriği daha çok Devlete görev vermekte, kişiye ne gibi bir hakkı sağladığı belli olmamaktadır.

Sporun nasıl bir hak olduğunu ve kişiye neler sağladığının açıkça ifadesini IOC'nin Olimpik Şartı (Olimpik Andlaşma)'nın 2007 değişikliklerini içeren ve “Olimpizmin Temel Prensipleri” arasında yer alan 4. maddesinde şu şekilde ifade edilmiştir:

“Spor yapmak bir insan hakkıdır. Her birey hiç bir ayrımcılığa muhatap olmaksızın ve karşılıklı anlayışı, arkadaşlık, dayanışma ve fair-play anlayışını içeren olimpik ruh ile spor yapmak imkânına sahip olmalıdır. Sporun teşkilatlanması, yönetimi ve işletmesi bağımsız spor teşkilatlarınca kontrol edilmelidir.”

Diğer yandan, UNESCO'nun 1978'de kabul etmiş olduğu “Beden Eğitimi ve Spor Uluslararası Şartı”nın 1. Maddesi: “

“Her insanın, kişiliğinin gelişmesi için elzem olan, beden eğitimi ve spora ulaşmak temel hakkı vardır .”

Aynı Şart’ın 3. maddesi: “

“Beden eğitimi ve spor programları kişilerin ve toplumun gereksinimlerine cevap verecek nitelikte olmalıdır.”

hükümlerini içermektedir.

1992’de kabul edilmiş olan Avrupa Konseyi Avrupa Şartı’nda ise:“

“Hükümetler, insanın gelişmesinde önemli bir unsur olan sporu teşvik niteliğinde, her bireyin spor yapmasına olanak sağlayacak tedbirleri alacaklardır. ”

ibaresi vardır.

Dolayısı ile yeni bir Anayasa çalışması sırasında 59. maddenin veya spor ile ilgili maddenin ifade etmesi gereken birinci prensip “SPORUN BİR İNSAN HAKKI OLDUĞU”nun vurgulanması olmalıdır. Bize göre en açık ve güzel tanım da IOC Şartındaki, yukarıda belirtmiş olduğumuz hükümdür.

Yeni bir Anayasa’nın Spor ile ilgili maddesine veya mevcut Anayasa’nın 59. Maddesinin yeni içeriğine önereceğimiz ikinci prensip Devletin spora karşı tutumuna yön verecek nitelikte olmalıdır. Bu hususta, burada belirtmek istediğimiz hüküm, 13 Haziran ve 10 Temmuz 2003 tarihlerinde Avrupa Konvansiyonu tarafından “consensus” ile kabul edilmiş ve Türkiye adına da Cumhurbaşkanı Sayın Abdullah Gül tarafından, o tarihte Hükümet adına, Nihai Bildirgesi imzalanmış olan “AVRUPA İÇİN BİR ANAYASA OLUŞTURAN ANTLAŞMA”nın “III-182.” maddesindeki sporla ilgili aşağıdaki fıkralardır:

“Birlik, sporun toplumsal ve eğitici işlevini göz önünde bulundurarak, Avrupa’da sporla ilgili konulara katkıda bulunur”

“Yarışmalarda kurallara uygunluğun ve sporla ilgili teşkilatların arasındaki işbirliğinin teşvik edilmesi ve özellikle gençler olmak üzere, sporcuların bedensel ve ahlâki bütünlüğünün korunması yoluyla, sporda Avrupa boyutu geliştirilmesi.”

Her ne kadar bu Andlaşma (Avrupa için Anayasa) bazı Birlik üyesi ülkelerinin referandumlarında reddedilmesi sonucunda yürürlüğe konulamamış ise de, içerdiği hükümleri, uzun çalışmalar sonunda redakte edilmiş olduklarından ,yararlanılacak içeriklere sahiptir. Bu nedenle yukarıda belirttiğimiz hükümü, Devletin spora bakışı,

görevi, işlevi, yönlendirmesi bakımlarından, Anayasa maddesi için şu şekilde uyarlayarak önermekteyiz:

“Devlet, sporun toplumsal ve eğitici işlevini göz önünde bulundurarak, sporla ilgili konulara katkıda bulunur. Yarışmalarda kurallara uygunluğun ve sporla ilgili teşkilatların arasındaki işbirliğinin teşvik edilmesi ve özellikle gençler olmak üzere, sporcuların bedensel ve ahlâki bütünlüğünün korunması yoluyla, sporda ulusal boyutun geliştirilmesini sağlar.”

Hemen görüleceği üzere yukarıdaki ifadeler, halen yürürlükte bulunan 59. maddenin 1. fıkrasından çok uzak değildir.

Anayasa'nın spor ile ilgili maddesine yeni bir içerik verilirken incelenmesi gereken diğer belge, Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu Raporundaki bu konu ile ilgili ifadelerdir. Bu Raporun hemen giriş bölümünde şu ifadeyi çok önemli bulmaktayız:

“Günümüzde sporun toplum hayatında; ekonomiden turizme, sağlıktan emniyet ve asayişin sağlanmasına kadar çok önemli rolleri bulunmaktadır. Bu nedenle, Devletin spor alanındaki kaynak aktaran, teşvik eden, düzenleyen ve denetleyen rolünün yeniden tanımlanması suretiyle söz konusu faaliyetlerin verimli ve etkin bir şekilde yürütülmesinin sağlanması **Devlet açısından Anayasal bir sorumluluktur.**”

Bu ifadede hemen göze çarpan, Devlet Denetleme Kurulu'nun, Devletin spordaki rollerini sayarken. “kaynak aktaran”, “teşvik eden”, “düzenleyen”, “denetleyen” rollerini vurgulamış olduğu, fakat Devlete sporda “YÖNETEN” rolünü vermemiş olduğudur.

Raporun Beşinci Bölümünün "IV-B" numaralı alt bölümünde özerk spor federasyonlarının yeniden yapılandırılması hususu bütüncül bir yaklaşımla ele alınmıştır:

“Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün yapısal dönüşüm süreci içerisinde, ana hizmet birimleri arasında yer alan spor federasyonlarının özerk hale getirilmesi Türk sporu açısından olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmektedir. Ancak, gelinen aşama itibarıyla özerkleşme ile ilgili beklenti ve amaçların tam anlamıyla karşılanabilmesi için özerk spor federasyon statüsünün yeniden değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Başka bir ifadeyle, hukuki statülerindeki belirsizlik yanında; özerkliğin tanımından, teşkilat yapılarına kadar; seçim ve temsil sistemlerinden, mali yapı ve denetim sistemlerine kadar önemli bir dizi yapısal sorunlar yaşanan ve sonuç itibarıyla merkezîyetçi bir yapı ortaya çıkaran Özerk Spor Federasyonları uygulaması yeniden gözden geçirilmelidir.

Hukukumuzda kamu hukuku tüzel kişiliği ve özel hukuk tüzel kişiliği olmak üzere iki tür tüzel kişilik öngörülmüş, bunun dışında atipik veya nevi şahsına münhasır başka bir tüzel kişilik düzenlenmemiştir. Kamu tüzel kişileri; Devlet, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzel kişileridir. Özel hukuk tüzel kişiler ise; kazanç paylaşma amacı güden "ticaret şirketleri" ile "dernek" ve "vakıf gibi medeni hukuk tüzel kişileridir. Ayrıca, üyelerinin ekonomik menfaatlerini korumak ve geliştirmek üzere kurulan "kooperatifler" ile mensuplarının sosyal ve mesleki menfaatlerini gözetmek amacıyla kurulan "sendikalar" da özel hukuk tüzel kişilerindedir.

Hukukumuzun mevcut sistemi içinde, özerk spor federasyonlarının kamu hukuku tüzel kişisi mi, yoksa özel hukuk tüzel kişisi mi oldukları tartışmalıdır. Bu durum, gerek uygulamaya ilişkin iş ve işlemlerde gerekse yargı mercilerine intikal eden hususlarda özerk federasyon uygulaması ile ilgili ciddi sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Aynı zamanda, özerkliğin tanımı ve içeriği ile ilgili tereddütler oluşturmaktadır. Raporun ilgili bölümlerinde ayrıntılı olarak açıklandığı üzere, özerk spor federasyonlarının tüzel kişiliği konusundaki belirsizlik; denetim, kamu otoritesi ile ilişkiler, kazai süreçler ve federasyonun zarara uğratılması halinde doğacak zararın niteliği başta olmak üzere pek çok konuda sorunlara neden olmaktadır.

Yukarıda bahsedilen hukuki statünün net olarak belirlenememesi sorunu yanında; idari ve mali özerklik ile teşkilat yapılarının iyi tanımlanmamış/tasarlanmamış olmasından dolayı özerk federasyonlar beklenen amacı gerçekleştirmekten uzak merkezîyetçi yapılara dönüşmüştür.

Özerkliğin tanımından, teşkilat yapılarına kadar; seçim ve temsil sistemlerinden, mali yapı ve denetim sistemlerine kadar yaşanan önemli bir dizi yapısal sorun nedeniyle özerk federasyonlar; tipik bir merkez örgütlenmesi şeklini almış ve illerde yer alan spor örgütlenmelerinin katılımları yeterince sağlanamamıştır. Başarılı olamayan yönetimlerin

tekrar seçildiği, hesap verilebilirliğin sağlanamadığı ve Devletten sağlanan idari ve mali özerkliğe rağmen kendi içinde ve üyelerine karşı özerkliğin korunamadığı yapılar haline gelmiştir.

Sporun tüm taraflarının yerelde (bölge, il ve ilçelerde) alt federasyonlar içerisinde örgütlenmesine; spor faaliyetlerinin bu alt federasyonlar eliyle yürütülmesine ve yerel federasyonların özerk federasyonların genel kurullarında temsil edilmelerine imkân sağlanmamıştır. Bunun yerine, zayıf ve doğrudan merkez teşkilatının emir komutasında hareket eden il temsilcilikleri yöntemi oluşturulmuştur. Özerk federasyon genel kurullarında ise, herhangi bir yasal temsil tekeli bulunmayan çeşitli dernek ve örgüt temsilcilerine yer verilerek katılımçılık sağlanmaya çalışılmıştır.

Böylece, spor yönetiminin derinlik kazanması hususu gerçekleştirilememiş; sporun tüm taraflarının temsil yetkisine sahip alt birlik ve dernekler çatısı altında örgütlenmesi sağlanamamış; demokratik ilkeler, katılımçılık ve belirlenen politika ile hedefler doğrultusunda kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde elde edilmesi ve kullanılması ile hesap verebilirliğin sağlanması gibi amaçlar gerçekleştirilememiştir.

Tüm bu yaşanan hususların temelinde ise katılımçılığı ve hesap verilebilirliği sağlayan demokratik ve özerk bir örgütlenme modelinin benimsenmemiş olması yatmaktadır. Anayasamızın 59. maddesi ile Devlet, her yaştaki Türk vatandaşının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri almakla ve sporun kitlelere yayılmasını teşvik etmekle yükümlü tutulmuştur. Başka bir deyişle, spor faaliyetlerinin gerektirdiği her türlü düzenlemenin yapılması ve sporun teşvik edilmesi kamu hizmetleri kapsamındadır.

Bu itibarla, sporun esas olarak Devletçe yürütülmesi gereken bir kamu hizmeti olduğu ve özerklik ile yetki devredildiği; spor yönetiminde sağlanmaya çalışılan idari ve mali özerkliğin, sadece Devlete karşı değil tüm taraflara karşı sağlanması gereken bir durum olduğu ve bu konuda gerek uluslararası federasyonların gerekse Türk Hukuk sisteminin bazı zorunlulukları bulunduğu hususları dikkate alınarak Özerk Federasyonlar örgütlenme modeli -yukarıdaki amaçları sağlayacak şekilde- yeniden gözden geçirilmelidir.

Söz konusu amaçları/sınırlamaları bir arada gerçekleştirebilecek ve spor yönetiminde etkin bir katılımı sağlayabilecek üç örgütlenme modeli üzerinde arayışın faydalı olacağı düşünülmektedir. Bunlardan ilki, kamu

tüzel kişiliği olarak "kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu" şeklinde örgütlenme tipidir. İkincisi ise, tamamıyla özel hukuk tüzel kişiliği olarak "kanunla kurulan dernek/federasyon" modelidir.

Üçüncü bir yöntem ise, **mutlaka Anayasal bir statüye kavuşturulması gereken "kendine özgü" atipik bir örgütlenme modelidir.** Zira, Anayasal sistem içerisinde kamu tüzel kişiliği ve özel hukuk tüzel kişiliği olarak örgütlenilebilecek kurumsal yapılar yukarıda sayılanlarla sınırlıdır. Bunun dışında ayrı bir örgüt tipi ile teşkilatlanılması ve tüzel kişilik kazanılması mümkün gözükmemektedir. Özerk spor federasyonlarının üçüncü bir tür tüzel kişilik yapısı (atipik veya nevi şahsına münhasır gibi) olarak yapılandırılması Anayasamızın lafzına ve ruhuna aykırılık teşkil etmektedir. **Bu doğrultuda özerk spor federasyonlarının kendine özgü bir şekilde yapılandırılması ancak Anayasada buna ilişkin değişiklik yapılmasıyla mümkün olacaktır. Söz konusu değişiklikte, sporun örgütlenmesi ile ilgili olarak özerk spor federasyonlarının gerek tamamıyla atipik (kendine özgü) bir özel hukuk tüzel kişiliği gerekse atipik bir kamu tüzel kişiliği haline getirilebileceği düşünülmektedir.**

Özerk spor federasyonları için atipik bir örgütlenme modelinin ihtiyaç olduğunun değerlendirilmesi halinde; Anayasanın 59. maddesi ile spor faaliyetlerinin gerektirdiği her türlü düzenlemenin yapılmasının ve sporun teşvik edilmesinin kamu hizmeti olarak sayılmış olması ve söz konusu kamu hizmeti ile Devlet tüzel kişiliğinin (Genel İdare) yetkilendirilmiş olması bahsi geçen anayasal düzenlemeyi zorunlu kılmaktadır.

Başka bir deyişle, **özerk federasyonların kamu hukuku tüzel kişileri olmaları ile birlikte kamu hukuku tüzel kişiliğinin mevcut sınırlarını aşacak şekilde veya özel hukuk tüzel kişileri olmaları ile birlikte kamu tüzel kişiliğinin sağladığı bazı ayrıcalıklara sahip olacak şekilde esnek bir yapıya kavuşturulmalarının, mutlaka Anayasada değişiklik yapılması ile mümkün olacağı değerlendirilmektedir.**

Nitekim, bugün itibarıyla özerk federasyonlarla ilgili olarak yaşanan gerek statü gerekse federasyonların idari ve yargısal (tahkim) nitelikteki iş ve işlemleri ile ilgili tartışmalar söz konusu atipik yapının hukuk sistemimizde karşılığının olmamasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, yukarıda bahsedilen türde atipik bir örgütlenme modelinin tercih edilmesi halinde, Anayasa'da ayrı bir madde ile düzenleme yapılabileceği gibi, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarını düzenleyen 135. maddesinin, meslek

kuruluşları yanında spor kuruluşlarını da içerecek şekilde yeniden düzenlenmesinin amaçları gerçekleştirilmede uygun bir yöntem olduğu düşünülmektedir. Böylece, kamu kurumu niteliği kazanılarak kamu tüzel kişiliğine sahip olunmakla birlikte kamu kurumlarının tabi olduğu sınırlamaların dışına çıkılabilecek bir örgütlenme modeli hayata geçirilebilir.

Herhangi bir Anayasal değişikliğe gerek olmaksızın -mevcut hukuk sistemi içerisinde- özerk federasyonların, kanuni düzenleme yapılması suretiyle kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu statüsü veya kanunla kurulan dernek/federasyon statüsü şeklinde yeniden yapılandırılması mümkündür.

Bu itibarla, yapılacak teşkilatlanma tercihinin bağlı olarak, gerekli Anayasa/kanun değişikliklerinin yapılması ve tüm federasyonları kapsayacak şekilde özerk federasyonlarla ilgili bir çerçeve düzenleme yapılması gerekmekte olup böylece hem özerk federasyonların hükmi şahsiyeti açıklığa kavuşturulmalı hem de özerklik uygulamasının kapsam ve sınırına ilişkin ortak usul ve esaslar belirlenmelidir.

Yukarıda özetlenmiş olan Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu Raporu ışığında Anayasa'nın sporla ilgili maddesine SPOR FEDERASYONLARININ HUKUKİ NİTELİKLERİNİ BELİRLEYEN VE ÖZERLİKLERİNİ-BAĞIMSIZLIKLARINI GÜVENCE ALTINA ALAN bir hükmün konulması elzem görülmektedir.

Nihayet, sporda ihtilafların çözümü ve disiplinin sağlanması için mevcut, spor federasyonlarının Disiplin – Ceza – İtiraz (Tahkim) mercilerinin yapısal ve işlevsel özelliklerini koruyan ve gözetilen, sporun özgünlüğünü vurgulayan, Devletin yargısal mekanizmasından ayrılığını belirten bir hükmün de bu maddeye konulması gereklidir. Bunu sağlayacak hüküm de tıpkı, Avrupa Birliği ile Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın uluslararası spor federasyonları ve onların yargısal organlarının kararlarına, müdahalesini (ekonomik nitelikteki kararlar dışındakilere karşı) önleyen hükmün Anayasa'nın bu maddesine konması ile mümkün olur.